

## \ Rakendusuring "Algoritmi väljatöötamine elukohaandmete määramiseks ja selle rakendatavus praktikas"

### LÕPPARUANNE

Autorid: Bondarenko, D., Urva, M-J., Arrak, K., Koppel, K.

Töö valmimist toetasid ka Piia Viks-Binsol ja Statistikaameti eksperdid.



Õigusanalüüsi (peatükk 5) koostajad:

- Karmen Turk, vandeadvokaat, partner AB TRINITY
- Maarja Lehemets, advokaat AB TRINITY
- Katrin Kose, jurist AB TRINITY (assisteeriv)

Tellijaja  
Siseministeerium  
Pikk 61, 15065 Tallinn  
Reg. kood 70000562

Vastutav teostaja  
Civitta Eesti AS  
Löötsa 8, 11415 Tallinn  
Riia 24a, 51010 Tartu

## SISUKORD

<b>1. RAKENDUSUURINGU RAAMISTIK JA EESMÄRK .....</b>	<b>4</b>
<b>2. KASUTATUD MÕISTED .....</b>	<b>5</b>
<b>3. TULEMUSTE KIRJELDUS .....</b>	<b>6</b>
<b>4. ALGORITMI STRUKTUURI JA MUDELI KIRJELDUS .....</b>	<b>7</b>
4.1. Metoodika .....	7
4.2. Algoritmi struktuur .....	7
4.3. Algoritmi mudeli kirjeldus .....	9
4.3.1. Kasutatavad terminid .....	9
4.3.2. Algoritmi töövoog ja loogika sammudena .....	9
4.3.3. Süsteemi parameetrid .....	16
4.3.4. Algoritmi sisemised vaheväärtused .....	18
4.3.5. Algoritmi väljundid .....	21
<b>5. RAKENDAMISEKS VAJALIKE ÕIGUSLIKE TINGIMUSTE KIRJELDUS .....</b>	<b>22</b>
5.1. Metoodika .....	22
5.2. Sissejuhatus .....	22
A. Analüüsi sisu .....	22
B. Kasutatud meetodid .....	23
5.3. Elukohaandmete kogumise vajadus ja eesmärk .....	23
A. Elukoha mõiste .....	23
B. Andmete kogumise vajadus ja eesmärk .....	24
5.4. Planeeritava algoritmi loomise eeldus: õiguskeskkond .....	25
A. Haldusõiguslik raamistik .....	26
B. Üldine privaatsusõigus ja selle riive õiguspärasuse tingimused .....	27
C. Isikuandmete kaitse regulatsiooni raamistik .....	29
5.5. Rahvastikuregistri andmetöötluse tarbeks tehtavate muudatuste ettepanekud ja õiguslikud riskid ...	32
5.6. Planeeritavad andmetükid ja nende kasutamise viisid, võimalused, muutmise vajadused, seaduse muutmise ettepanekud .....	34
A. Suurim võimalus saavutada andmete õiguspärane kasutus (nn roheline peatükk) .....	35
B. Keskmine võimalus saavutada andmete õiguspärane kasutus (nn kollane peatükk) .....	42
C. Madalaim võimalus saavutada andmete õiguspärane kasutus (nn punane peatükk) .....	48
5.7. Automatiseeritud töötlusel põhinevate üksikotsuste tegemise ja profiilianalüüsi nõuded .....	53
A. Kas tegu on automatiseeritud töötlusel põhinevate üksikotsustega või profiilianalüüsiga .....	53
B. Automatiseeritud töötlusel põhinevate üksikotsuste ja profiilianalüüsi tegemise õiguslikud alused ...	53

C. Millised nõuded rakenduvad automatiseeritud töötlusel põhinevate üksikotsuste ja profiilianalüüsi tegemisele .....	54
D. Millised on andmesubjekti õigused .....	55
E. Alaealiste profiilianalüüs .....	56
5.8. Intervjuu Andmekaitse Inspeksiooniga õigusanalüüsi esmaste järelduste osas .....	57
5.9. Õigusanalüüsi kokkuvõte .....	58
5.10. Algoritmist välja jäänud andmestike õiguslik lühianalüüs .....	62
5.10.1. Omniva asukohaandmed .....	62
5.10.2. Muud erasektori andmed .....	64
5.10.3. Statistikaameti paiknemise indeksi kasutamine .....	66
<b>6. RAKENDAMISEKS VAJALIKE TEHNILISTE TINGIMUSTE KIRJELDUS .....</b>	<b>67</b>
6.1. Arhitektuuri ülevaade .....	67
6.2. Tehniline kirjeldus .....	69
6.2.1. Paiknemishinnangute mikroteenus ja andmebaas .....	69
6.2.2. Statistika mikroteenus ja andmebaas .....	69
6.2.3. Algoritmi käivitamise koormus süsteemidele ja infrastruktuurile .....	70
6.3. Üldised nõuded .....	70
6.3.1. Tehnilise lahenduse ohud ja riskid .....	71
6.3.2. Vajalikud muudatused seotud süsteemides .....	72
6.4. Vajalikud liidestused .....	73
<b>7. ETTEPANEKUD JA ARENDUSSOOVITUSED .....</b>	<b>75</b>
7.1. Andmete eeltöötlemine, sh aadressiandmete geokodeerimine .....	75
7.2. Kauguspõhiste näitajate lisamine algoritmi arvutuslikku mudelisse .....	75
7.3. Algoritmist vajalike X-Tee teenuste puudumise tõttu välja jäänud registrid .....	75
7.4. Muudel põhjustel tõttu välja jäänud andmed .....	77
<b>8. MAKSUMUSE HINNANG .....</b>	<b>79</b>
8.1. Metoodika ja Kuluanalüüs .....	79
8.1.1. Rahvastikuregistri kulud .....	80
8.1.2. Kulud registritele .....	80

# 1. RAKENDUSUURINGU RAAMISTIK JA EESMÄRK

Eesti elanike mobiilsus on suurenenud ning elukoha määratlemine muutunud ajas keerulisemaks. 2018. aastal olid hinnanguliselt<sup>1</sup> 25% rahvastikuregistri (edaspidi RR) elukohaandmetest valed, samas kui sõltuvad neist näiteks sotsiaalteenuste ja –toetuste tagamine, kohalikel omavalitsustel (edaspidi KOV) tulubaas, lasteaia ja põhikooli koha tagamine, ametlike teadete kättesaamine jpm. Sellest tulenevalt vajavad elukohaandmed rahvastikuregistris täpsustamist, et need oleksid vastavuses inimese tegeliku elukohaga ning riigil ja KOV-del oleks parem planeerida ja pakkuda avalikke teenuseid.

Rakendusuring tugineb RITA projekti „Mobiilne elu – mobiilne eluviis, avalike teenuste tarbimine ja elukohaandmed riiklikes registrites“<sup>2</sup> tulemustele. RITA projekti üks kahest eesmärgist oli pakkuda lahendusi Eesti inimeste ebatäpsete elukohaandmete parandamiseks rahvastikuregistris. Lahendusena nähti ette automatiseeritud analüüsikeskuse loomist, mille algoritmid toimivad efektiivse rakendusena ning ei oleks süsteemidele liigselt koormavad. Sellest omakorda tõstasid praeguse rakendusuringu eesmärgid:

- 1) luua algoritm, mis aitaks määratleda inimese peamise elukoha aadressi analüüsikeskuse konstrueeritud elukoha alusel;
- 2) analüüsida algoritmi rakendamisega seonduvaid juriidilisi ja tehnilisi külgid.

Algoritm ise on optimaalseim loogilis-matemaatiline kontseptsioon (andmed -> tehted -> väljund) automatiseeritud andmete liikumisest andmevälja täpsusega, võttes arvesse ajalisi, tehnilisi, juriidilisi jt komponente. Baasandmestik arendamiseks ja väljundi avaldamiseks on rahvastikuregister.

Loodud algoritm konstrueerib X-teega liitunud riiklike ja omavalitsuslike registrite alusel inimesele ühe peamise elukoha. Juhul kui algoritmi konstrueeritud peamine elukoht erineb rahvastikuregistris olevast peamisest elukohast, edastatakse inimesele teavitust elukohaandmete täpsustamiseks, st kinnitamiseks või ümberlükkamiseks. Projekti käigus analüüsiti ka erasektori andmete kasutamist, mida lõplikus algoritmis õiguslike piirangute tõttu ei kasutatud. Kõik sisendina analüüsitud ja kasutatud registrid ning ka lahenduse alternatiivid on esitatud siinses aruandes.

Uringuaruanne annab vastused järgmistele küsimustele:

1. Milliste sisendandmete kasutamine on lahenduse loomiseks kõige optimaalsem?
2. Millised on algoritmi tööpõhimõtted (mudel ja alternatiivid) eeldusel, et kasutatakse olemasolevat rahvastikuregistri tarkvara?
3. Milline on praegune algoritmi rakendamisega seonduv õiguslik regulatsioon? Kas ja kuidas peaks seda muutma algoritmi rakendamiseks?
4. Millised on hinnangulised algoritmi arendamise ja tööshoidmise kulud?

<sup>1</sup> Mäemurd, V. RITA 1 II taotlusvooru teemade tutvustamine. Siseministeeriumi ettekanne.

[<https://www.etag.ee/wp-content/uploads/2018/04/7.-Siseministeeriumi-ettekanne.pdf>]

<sup>2</sup>RITA Mobiilne elu - mobiilne eluviis, avalike teenuste tarbimine ja elukohaandmed riiklikes registrites. Projekti lõpparuanne. [[https://sisu.ut.ee/sites/default/files/mobiilneelu/files/lisa\\_2.\\_rita\\_mobelu\\_lopparuanne.pdf](https://sisu.ut.ee/sites/default/files/mobiilneelu/files/lisa_2._rita_mobelu_lopparuanne.pdf)]

## 2. KASUTATUD PÕHIMÕISTED

MÕISTE/LÜHEND	SELGITUS
Potentsiaalne Kaaselanik	isik, kes võib tegelikkuses elada samal aadressil, mis Sihtisik
Potentsiaalse Kaaselaniku kooselamise tõenäosuse indeks	indeks, mis väljendab tõenäosuse suurusjärku, et Sihtisik elab samal aadressil kui see Potentsiaalne Kaaselanik
Potentsiaalne Paiknemisaadress	algoritmi poolt väljundina pakutav potentsiaalne
Sihtisik	isik, kelle potentsiaalsed elukohad on algoritmi arvutuse väljundiks

### 3. TULEMUSTE KIRJELDUS

Analüüsi tulemusena valmis algoritm, mille toimemehhanism sarnanevad Statistikaameti paiknemise indeksi<sup>3</sup> põhimõtetele, kus seotakse omavahel erinevad elumärgid ja isikud: „Paiknemisindeks on mõeldud vastamaks kahele küsimusele: kus inimene elab ja kellega koos. Teisisõnu, samal ajal leitakse inimeste jaotus leibkondadesse ning nende elukohad.“<sup>4</sup>

Algoritmi loogika kujundamisel tugineti võrdlevale analüüsile, lähtuti erinevatest meetoditest:

- dokumendianalüüs (varasemad uuringud, avalik info registrite kohta jne);
- 4 poolstruktureeritud intervjuud (Statistikaametiga 2, SMIT, SiM)<sup>5</sup>
- tellija sisend ja aruteluseminarid;
- kirjalikud päringud registripidajatele.

Otsused tehti, arvestades võrdleva analüüsi tulemusi. Sihiti parimat võimalikku elukohaandmete täpsusastet, sealjuures võeti arvesse kehtivat isikuandmete töötlemisega seotud õigussüsteemi ning tehnilise lahenduse võimalikku keerukust (sh optimaalset ja võimalikult vähest andmebaaside arvu) ja koormust süsteemidele. Kaudsemalt hinnati ka lahenduse ja selle komponentide võimalikku maksumust.

Tulemus on koostatud põhimõttega, et suurema hilisema paindlikkuse nimel kaasatakse esialgu algoritmi rohkem võimalikke elemente. See tähendab, et ilma põhjanevate argumentideta<sup>6</sup> mudelist näitajaid välja ei jäetud. Praktikas võivad lisaks neile takistavaks osutada ka tehnilisemad piirangud ja tõenäosus, et algoritmi reaalsel rakendamisel jäävad sisse kõik näitajad, on väike. Sellest lähtuvalt on algoritmi toimeloogika selline, et ka üksikuid muutujaid eemaldades (aga tulevikus vajadusel ka lisades) saab sama algoritmi probleemideta rakendada.

Algoritmi tööpõhimõtted on kirjeldatud peatükis 4, õiguslik regulatsioon ning õiguslikud muudatusettepanekud peatükis 5 ning hinnangulised algoritmi väljaarendamise ja töös hoidmise kulud peatükis 6.

---

<sup>3</sup> Statistikaamet. Rahvaloendus: „Elukoha määramisel kasutatakse kokku 24 registri andmeid“ [<https://www.stat.ee/et/uudised/rahvaloendus-elukoha-maaramisel-kasutatakse-kokku-24-registri-andmeid>]

<sup>4</sup> Eesti statistika. Leibkonnad ja elukohad registrites [<https://www.stat.ee/sites/default/files/2022-05/Paiknemisindeksi%20metoodika.pdf>]

<sup>5</sup> Intervjuude arv selles uuringuetapis.

<sup>6</sup> Eelkõige olid põhjused juriidilised või sisulised (näitaja ei olnud kas sisuliselt tähtis või oli esinduslik vaid marginaalse grupi jaoks).

## 4. ALGORITMI STRUKTUURI JA MUDELI KIRJELDUS

### 4.1. METOODIKA

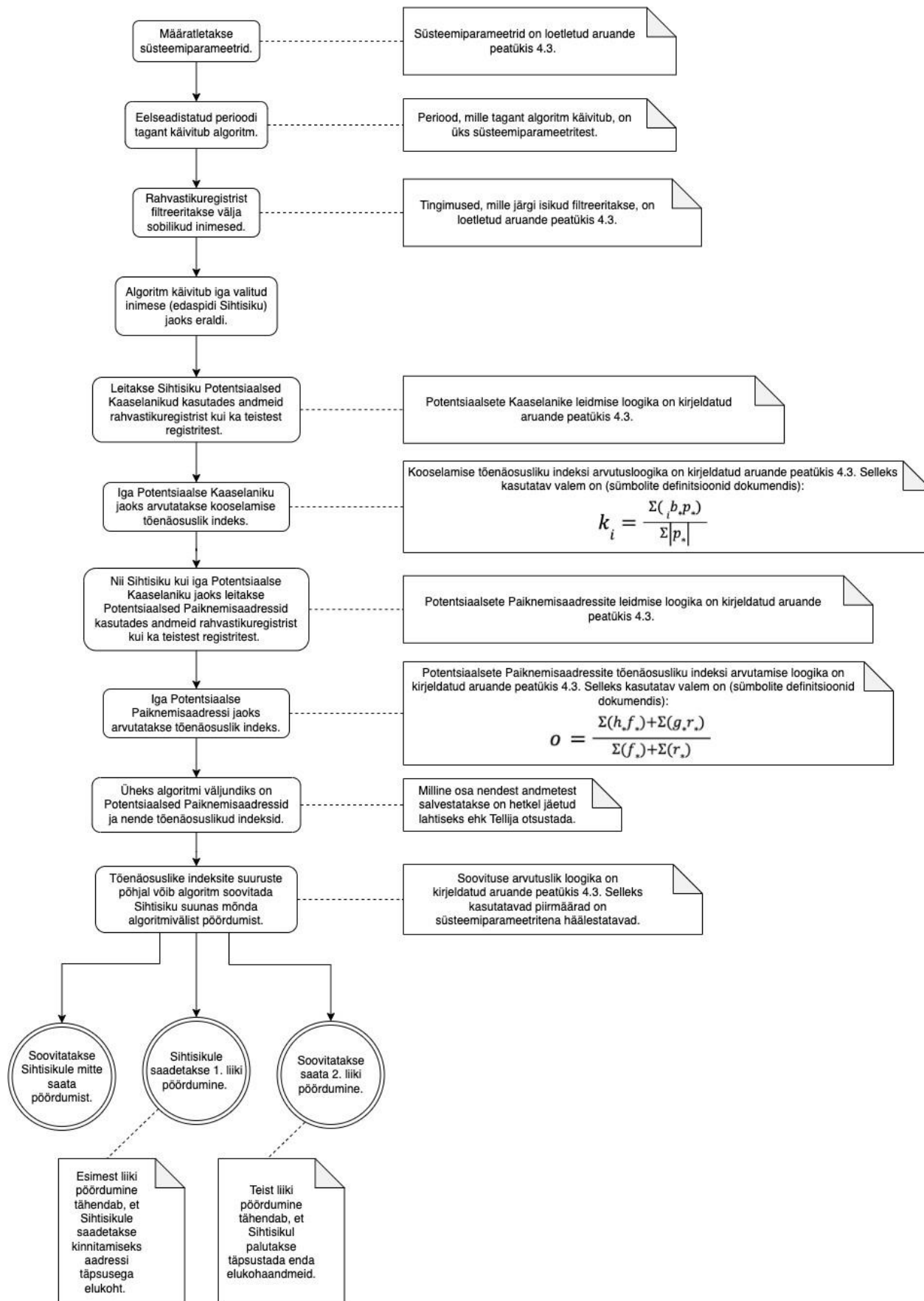
Algoritmi eesmärk on inimese peamise elukoha aadressi määratlemine. Seda tehakse tuginedes erinevates registrites juba olemasolevale infole. Kõige tõenäolisema elukoha aadressi soovitatakse, kui tõenäosus selleks on piisavalt suur. Esmane ja keskne info saadakse rahvastikuregistris inimese ning temaga lähedaselt seotud inimeste aadressidest. Täiendavalt kasutatakse väliseid registreid, mille andmeid rahvastikuregistris hetkel ei kasutata, et tagada piisav andmestik analüüsiks. Välise registre puhul kasutatakse erinevaid aadresse lähtuvalt inimese erinevate teenuste kasutamisel saadud aadressidest. Andmeallikad ei ole üksteist dubleerivad. Tõenäosuse saamiseks on omistatakse erinevatest andmeallikastest saadavatele andmetele erinevaid väärtusi, sõltuvalt kui prioriteeseks või oluliseks seda peetakse - erinevatel näitajatel on erinev kaal.

Algoritmi lähtekohaks on Statistikaameti paiknemisindeksis kasutatavad andmed ja nende olulisus.

### 4.2. ALGORITMI STRUKTUUR

Algoritm arvutab iga sisendina antud inimese jaoks hulga Potentsiaalseid Paiknemisaadresse, arvutades igale Potentsiaalsele Paiknemisaadressile ka tõenäosusliku indeksi, mis jääb vahemikku 0...1.

Joonisel 1 on kujutatud ülevaatlilikult algoritmi kasutamise protsess, mis algab süsteemiparameetrite määratlemisega ning lõpeb sõltuvalt andmete analüüsi tulemustest soovitusel Sihtsikule pöördumist saata või mitte. Järgnevas peatükis (4.3) on kirjeldatud algoritmi töövoog ja loogika sammudena.



Joonis 4.1. Algoritmi ülevaatlik toimeloogika



## 4.3. ALGORITMI MUDELI KIRJELDUS

### 4.3.1. KASUTATAVAD TERMINID

- Sihtisik – isik, kelle potentsiaalsed elukohad on algoritmi arvutuse väljundiks.
- Potentsiaalne Kaaselanik – isik, kes võib tegelikkuses elada samal aadressil, mis Sihtisik.
- Potentsiaalse Kaaselaniku kooselamise tõenäosuse indeks – indeks, mis väljendab tõenäosuse suurusjärku, et Sihtisik elab samal aadressil kui see Potentsiaalne Kaaselanik.
- Potentsiaalne Paiknemisaadress – algoritmi poolt väljundina pakutav potentsiaalne Sihtisiku elukoht.

### 4.3.2. ALGORITMI TÖÖVOOG JA LOOGIKA SAMMUDENA

1. Valitakse töödeldavad isikud
  - Filtreeritakse rahvastikuregistrist isikud tingimuste järgi
    - ei oma kehtivat viibimiskohta;
    - kelle rahvastikuregistri elukohta pole viimase  $d^{\text{elukoha kinnitamine}}$  päeva (nt pool aastat) jooksul uuendatud ega kinnitanud;
    - ei ole viimase  $d^{\text{1.pöördumine}}$  päeva (nt pool aastat) jooksul saanud 1. liiki pöördumist elukohaandmete täpsustamiseks;
    - ei ole viimase  $d^{\text{2.pöördumine}}$  päeva (nt aasta) jooksul saanud 2. liiki pöördumist elukohaandmete täpsustamiseks.
2. Leitakse Sihtisikuga potentsiaalselt koos elavad inimesed (edaspidi nimetatud kui Potentsiaalsed Kaaselanikud)
  - Potentsiaalsete Kaaselanike leidmiseks kasutame järgnevaid näitajaid registritest (lõplik näitajate hulk sõltub sellest, milliseid seaduseid muudetakse; lõplikus aruandes on iga näitaja juures viidatud vajalikele seadusemuudatustele):
    - Näitajad Siseministeeriumi rahvastikuregistrist:
      - Asukohapõhised näitajad:
        - Isikud jagavad sama elukoha aadressi (andmed rahvastikuregistrist)
          - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  $p^{\text{sama elukoht}}$
          - Andmete pärimiseks saab kasutada RR-i teenust "RR42".
        - Isikud jagavad mõnda lisa-aadressi (andmed rahvastikuregistrist)
          - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  $p^{\text{sama lisa-aadress}}$
          - Andmete pärimiseks saab kasutada RR-i teenust "RR468".
      - Suhtestaatusel põhinevad näitajad:
        - Isikud on abielus
          - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  $p^{\text{abielus}}$
          - Andmete pärimiseks saab kasutada RR-i teenust "RR464".
        - Isikud on lahutatud
          - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  $p^{\text{lahutatud}}$
          - Andmete pärimiseks saab kasutada RR-i teenust "RR464".
        - Üks isik on teise ema või isa

- Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  
*P<sup>"laps–lapsevanem"</sup>*
    - Andmete pärimiseks saab kasutada RR-i teenust "RR464".
  - Üks isik on teise (täiskasvanu) eestkostja
    - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga *P<sup>"eestkostlus"</sup>*
    - Andmete pärimiseks saab kasutada RR-i teenust "RR464".
- Lapse-vanema suhetega seonduvad otsused:
  - Laps on vanemast eraldatud
    - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  
*P<sup>"laps vanemast eraldatud"</sup>*
    - Andmete pärimiseks saab kasutada RR-i teenust "RR465".
  - Isikul on osaline lapse vara- ja/või isikuhooldusõigus
    - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  
*P<sup>"osaline lapse vara– või isikuhooldusõigus"</sup>*
    - Andmete pärimiseks saab kasutada RR-i teenust "RR465".
  - Isikul on piiratud lapse vara- ja/või isikuhooldusõigus
    - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  
*P<sup>"piiratud lapse vara– või isikuhooldusõigus"</sup>*
    - Andmete pärimiseks saab kasutada RR-i teenust "RR465".
  - Isikul on lapse täielik vara- ja isikuhooldusõigus
    - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  
*P<sup>"täielik lapse vara– või isikuhooldusõigus"</sup>*
    - Andmete pärimiseks saab kasutada RR-i teenust "RR86".
- Näitajad Justiitsministeeriumi e-toimikust:
  - Isikud on elatise vaidluses vastaspooltel (nt elatise saaja ja maksja)
    - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  
*P<sup>"elatisvaidlusel vastaspoolel"</sup>*
    - Andmete pärimiseks saab kasutada X-Tee alamsüsteemi "etoimik" teenust "LeiaMenetlused3".
- Näitajad Transpordiameti liiklusregistrist:
  - Isikud on seotud sama sõidukiga (nt auto omanik ja kasutaja)
    - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga *P<sup>"sama sõiduk"</sup>*
    - Andmete pärimiseks saab kasutada X-Tee alamsüsteemi "liiklusregister" teenuseid "soidukiandmed2" ja "paring3".
- Näitajad Haigekassa registritest:
  - Potentsiaalne Kaaselanik on Sihtisikule kirjutatud digiretsepti välja ostnud viimase *d<sup>"digiretsept ost Potentsiaalse Kaaselaniku poolt"</sup>* päeva jooksul
    - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  
*P<sup>" digiretsept ost Potentsiaalse Kaaselaniku poolt"</sup>*

- Andmete pärimiseks saab kasutada X-Tee alamsüsteemi “rets” teenust “retseptideVaatamine”.
    - Nimetatud teenust peab täiendama, et see tagastaks andmete seas ka apteegi aadressi andmed.
  - Sihtisikule on väljastatud töövõimetuslehe Potentsiaalse Kaaselaniku hooldamise eest viimase  $d^{\text{hooldamine}}$  päeva jooksul.
    - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  $p^{\text{hooldamine}}$
    - Andmete pärimiseks saab kasutada X-Tee alamsüsteemi “kirst” teenust “tvl\_loetelu2”.
  - Nimetame Potentsiaalseteks Kaaselanikeks kõiki isikuid, kes on läbi mõne eelpool loetletud näitajate seotud Sihtisikuga.
- 3. Iga Potentsiaalse Kaaselaniku jaoks arvutatakse kooselamise tõenäosuse indeks
  - Olgu  $i b_*$  binaarne väärtus (väärtusega null või üks), mis väljendab, kas kohatäite  $\langle * \rangle$  asemel viidatud binaarne näitaja on numbri  $i$  poolt viidatud Potentsiaalse Kaaselaniku puhul positiivselt väärtustatud.
  - Iga Potentsiaalse Kaaselaniku jaoks arvutatakse kooselamise tõenäosuse indeks (edaspidi nimetatud kui  $k_i$ , kus naturaalarv  $i$  viitab konkreetsele Potentsiaalsele Kaaselanikule).
    - See indeks näitab, kui suureks hindame tõenäosust, et Sihtisik elab samal aadressil, mis on Potentsiaalse Kaaselaniku rahvastikuregistrirajaks elukohaks.
    - Väärtus  $k_i$  jääb vahemikku  $[-1, 1]$ .
    - Väärtuse  $k_i$  arvutamiseks kasutame valemit:
 
$$k_i = \frac{\sum (i b_* p_*)}{\sum |p_*|}$$
    - Väärtust  $k_i$  kasutatakse algoritmi järgmistes sammudes
  - Ignoreerime edaspidi kõiki Potentsiaalseid Kaaselanikke, kelle kooselamise tõenäosuslik indeks  $k_i$  on mittepositiivne. Teisisõnu, edaspidi peame isikut Potentsiaalseks Kaaselanikuks vaid juhul, kui tema kooselamise tõenäosuslik indeks  $k_i$  on positiivne.
- 4. Leitakse kõik Sihtisiku ja Potentsiaalsete Kaaselanikega seotud unikaalsed aadressid (edaspidi nimetatud kui Potentsiaalsed Paiknemisaadressid)
  - Rahvastikuregistrist:
    - registreeritud elukoht
      - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  $q^{\text{elukoht rahvastikuregistris}}$
      - Andmete pärimiseks saab kasutada RR-i teenust “RR443”.
    - lisa-aadressid (vaatleme iga andmeallika iga erineva dokumendiliigiga lisa-aadressi eraldi)
      - Seotud süsteemiparameetritest kordajatega:
        - $q^{\text{lisa-aadress: sünd}}$
        - $q^{\text{lisa-aadress: isaduse omaksvõtt}}$
        - $q^{\text{lisa-aadress: abielu}}$
        - $q^{\text{lisa-aadress: abielulahutus}}$
        - $q^{\text{lisa-aadress: abieluvõimetõend}}$
        - $q^{\text{lisa-aadress: nimemuutus}}$
        - $q^{\text{lisa-aadress: piirang-isik}}$
        - $q^{\text{lisa-aadress: soomuutus}}$
        - $q^{\text{lisa-aadress: statistilised andmed}}$
        - $q^{\text{lisa-aadress: isikukood}}$

- $Q^{\text{"lisa-aadress: andmete parandamine"}}$
- $Q^{\text{"lisa-aadress: elukohateade"}}$
- $Q^{\text{"lisa-aadress: KOV algatus"}}$
- $Q^{\text{"lisa-aadress: välisriigi teade"}}$
- $Q^{\text{"lisa-aadress: ITD taotlus"}}$
- $Q^{\text{"lisa-aadress: elamisluba"}}$
- $Q^{\text{"lisa-aadress: Transpordiamet"}}$
- $Q^{\text{"lisa-aadress: EMTA"}}$
- $Q^{\text{"lisa-aadress: KRA"}}$
- $Q^{\text{"lisa-aadress: oma andmete teade"}}$
- Andmete pärimiseks saab kasutada RR-i teenust "RR468".
- Lõppenud kehtivusega elukohad, mille lõppkuupäev ei ole varem, kui  $d^{\text{"lõppenud elukoht"}}$  päeva
  - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  $Q^{\text{"lõppenud elukoht rahvastikuregistris"}}$
  - Andmete pärimiseks saab kasutada RR-i teenust "RR443".
- 5. Igale Potentsiaalsele Paiknemisaadressile arvutatakse skoor tõenäosusliku indeksi kujul
  - Kogume ka binaarsed näitajad Sihtisiku muude elutegevuslike asukohtade kohta, et nende põhjal paremini hinnata eraldi iga potentsiaalse elukoha tõepära:
    - Maksu- ja Tolliameti töötamise registrist:
      - Kas Sihtisiku kehtiva töökoha aadress asub samas KOV-is, mis potentsiaalne elukoht.
        - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  $r^{\text{"töökoht"}}$
        - Andmete pärimiseks saab kasutada X-Tee alamsüsteemi "tor" teenust "torik".
    - Justiitsministeeriumi kinnistusraamatust:
      - Kas Sihtisikule kuuluv kinnisvara asub samas KOV-is, mis potentsiaalne elukoht.
        - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  $r^{\text{"kinnisvara"}}$
        - Andmete pärimiseks saab kasutada X-Tee alamsüsteemi "kr" teenust "kinnistu\_lihtandmed\_v3".
    - Haigekassa ravikindlustuse andmekogust:
      - Kas Sihtisik on viimase  $d^{\text{"hambaravi"}}$  päeva jooksul külastanud hambaravi asutust samas KOV-is, mis potentsiaalne elukoht.
        - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  $r^{\text{"hambaravi"}}$
        - Andmete pärimiseks saab kasutada X-Tee alamsüsteemi "kirst" teenust "hambaravi\_arve\_info".
          - Nimetatud teenust peab täiendama, et see tagastaks andmete seas ka hambaraviasutuse aadressi andmed.
      - Kas Sihtisik on viimase  $d^{\text{"ravirusutus"}}$  päeva jooksul külastanud raviasutust samas KOV-is, mis potentsiaalne elukoht.
        - Seotud süsteemiparameetriga kordajaga  $r^{\text{"ravirusutus"}}$
        - Andmete pärimiseks saab kasutada X-Tee alamsüsteemi "kirst" teenust "ravi\_maksumus".
          - Nimetatud teenust peab täiendama, et see tagastaks andmete seas ka raviasutuse aadressi andmed.

- Kas Sihtisiku praegune perearst asub samas KOV-is, mis potentsiaalne elukoht.
  - Seotud süsteemiparaameetriga kordajaga  $r^{p\text{earst}}$
  - Andmete pärimiseks saab kasutada X-Tee alamsüsteemi “kirst” teenust “kindlustatus”.
    - Nimetatud teenust peab täiendama, et see tagastaks andmete seas ka nimistu toimla andmed.
- Haigekassa retseptikeskusest:
  - Kas Sihtisikule on viimase  $d^{digiresept}$  päeva jooksul välja ostetud digiresepti samas KOV-is, mis potentsiaalne elukoht.
    - Seotud süsteemiparaameetriga kordajaga  $r^{digiresept}$
    - Andmete pärimiseks saab kasutada X-Tee alamsüsteemi “rets” teenust “retseptideVaatamine”.
      - Nimetatud teenust peab täiendama, et see tagastaks andmete seas ka apteegi aadressi andmed.
- Kogutakse näitajad, mis mõjutavad potentsiaalsete elukohtade tõenäosuslikku hinnangut
  - Olgu  $v^{Sihtisiku\ elukohakinnitus}$  päevade arv, mis on möödunud vaadeldaval isikul kehtiva rahvastikuregistri elukoha on viimasest kinnitamisest.
  - Olgu  $v^{lisa-aadressi\ alguskuupäev}$  päevade arv, mis on möödunud vaadeldaval isikul kehtiva rahvastikuregistri lisa-aadressi alguskuupäevast.
  - Olgu  $v^{elukoha\ lõppkuupäev}$  päevade arv, mis on möödunud vaadeldaval isikul varasema rahvastikuregistri elukoha on lõppkuupäevast.
- Iga aadressiallika puhul kasutatakse erinevat valemit, et arvutada selle allika panus vaadeldava Potentsiaalse Paiknemisaadressi tõenäosusliku indeksi suurusse. Binaarse väärtusega muutuja  $h_*$  väljendab, kas sellest aadressiallikast tulnud väärtus ühtib vaadeldav Potentsiaalse Paiknemisaadressiga.
  - Juhul, kui vaadeldav Potentsiaalne Paiknemisaadress on sama, mis Sihtisiku praegune rahvastikuregistrijärgne elukoht, siis on selle panus vaadeldava Paiknemisaadressi tõenäosuslikku indeksisse järgmine:

$$f^{elukoht\ rahvastikuregistris} = q^{elukoht\ rahvastikuregistris} e^{-w^{elukohakinnitus} v^{elukohakinn}}$$

- Juhul, kui vaadeldava Potentsiaalne Paiknemisaadress on sama, mis mõni Sihtisiku lisa-aadressitest, siis on selle panus Potentsiaalse Paiknemisaadressi tõenäosuslikku indeksisse järgmine:

$$f_* = q_* e^{-w^{lisa-aadressi\ alguskuupäev} v^{lisa-aadressi\ alguskuupäev}}$$

- kus:
  - $q_*$  on selle konkreetse lisa-aadressi tõenäosuslik kordaja
  - $f_*$  on selle konkreetse lisa-aadressi kui allika panus vaadeldava paiknemisaadressi tõenäosuslikku indeksisse
  - $c_*$  on loendur, mille väärtuseks on kordade arv, mil seda lisa-aadressi on sama väärtusega selle isiku puhul rahvastikuregistrisse saadetud
  - $m_*$  on  $c_*$  loendurile vastav kordaja

- Juhul, kui vaadeldava Potentsiaalne Paiknemisaadress on sama, mis mõni Sihtsiku kehtivuse kaotanud elukohtadest, siis on selle panus Potentsiaalse Paiknemisaadressi tõenäosuslikku indeksisse järgmine:

$$f^{\text{"lõppenud elukoht rahvastikuregistris"}} = q^{\text{"lõppenud elukoht rahvastikuregistris"}} e^{-w^{\text{"elukoha lõppkuupäev"}} v^{\text{"elukoha lõppkuupäev"}}$$

- Juhul, kui vaadeldava Potentsiaalne Paiknemisaadress on sama, mis mõne Potentsiaalse Kaaselaniku (kellele viidatud numbriga  $i$ ) praegune rahvastikuregistrijärgne elukoht, siis on selle panus vaadeldava Potentsiaalse Paiknemisaadressi tõenäosuslikku indeksisse järgmine:

$$i f^{\text{"elukoha rahvastikuregistris"}} = l^{\text{"Potentsiaalne Kaaselanik"}} k_i q^{\text{"elukoha rahvastikuregistris"}} e^{-w^{\text{"elukohakinnitus"}} v^{\text{"elukohakinnitus"}}$$

Juhul, kui vaadeldava Potentsiaalne Paiknemisaadress on sama, mis mõne Potentsiaalse Kaaselaniku lisa-aadress, siis on selle panus vaadeldava Potentsiaalse Paiknemisaadressi tõenäosuslikku indeksisse järgmine:

$$f_i = l^{\text{"Potentsiaalne Kaaselanik"}} k_i q e^{-w^{\text{"lisa-aadressi paigutamine"}} v^{\text{"lisa-aadressi paigutamine"}} (1 - e^{-m^* c^*})$$

- kus:
  - $q$  on selle konkreetse lisa-aadressi tõenäosuslik kordaja
  - $f$  on selle konkreetse lisa-aadressi kui allika panus vaadeldava Potentsiaalse Paiknemisaadressi tõenäosuslikku indeksisse
  - $c$  on loendur, mille väärtuseks on kordade arv, mil seda lisa-aadressi on sama väärtusega selle isiku puhul rahvastikuregistrisse saadetud
  - $m$  on  $c$  loendurile vastav kordaja
  - $k_i$  on nimetatud Potentsiaalse Kaaselaniku kooselamise tõenäosuslik indeks

- Juhul, kui vaadeldava Potentsiaalne Paiknemisaadress on sama, mis mõne Potentsiaalse Kaaselaniku lõppenud elukoht, siis on selle panus vaadeldava Potentsiaalse Paiknemisaadressi tõenäosuslikku indeksisse järgmine:

$$i f^{\text{"lõppenud elukoht rahvastikuregistris"}} = l^{\text{"Potentsiaalne Kaaselanik"}} k_i q^{\text{"lõppenud elukoht rahvastikuregistris"}} e^{-w^{\text{"elukoha lõppkuupäev"}} v^{\text{"elukoha lõppkuupäev"}}$$

- kus:
  - $k_i$  on nimetatud Potentsiaalse Kaaselaniku kooselamise tõenäosuslik indeks
  - Iga Potentsiaalse Paiknemisaadressi jaoks arvutatakse tõenäosuslik indeks kasutades panuseid nendest allikatest, mis ühtivad Potentsiaalse Paiknemisaadressiga:

$$o = \frac{\Sigma(h_*f_*) + \Sigma(g_*r_*)}{\Sigma(f_*) + \Sigma(r_*)}$$

- kus:
    - $o$  – vaadeldava Potentsiaalse Paiknemisaadressi tõenäosuslik indeks
    - $f_*$  – aadressi allika panus vaadeldava Potentsiaalse Paiknemisaadressi tõenäosuslikku indeksisse
    - $h_*$  – binaarne väärtus (null või üks), mis väljendab, kas aadressiallikast pärinev väärtus ühtib vaadeldava Potentsiaalse Paiknemisaadressi aadressiga.
    - $r_*$  – elutegevusliku asukoha binaarse näitaja kordaja
    - $g_*$  – binaarne väärtus (null või üks), mis väljendab, kas elutegevusliku asukoha binaarse näitaja kehtib vaadeldava Potentsiaalse Paiknemisaadressi jaoks
  - Teisisõnu liidetakse kokku nende aadressiallikate panused  $f_*$ , millest tuleb sama väärtusega aadress, mis Potentsiaalsel Paiknemisaadressil, mille tõenäosuslikku indeksit arvutame. See tulemus jagatakse kõikide aadressiallikate panuste  $f_*$  summaga, sõltumata sellest, kas aadressiallikas ja Potentsiaalne Paiknemisaadress ühtivad. Sellega saadakse väärtus vahemikus  $[0,1]$ .
6. Talletatakse Potentsiaalsete Paiknemisaadressite tulemused
- Nüüdseks on algoritm andnud iga Potentsiaalse Paiknemisaadressi jaoks välja arvutanud tõenäosusliku indeksi. Need on üks osa algoritmi väljundist. Tellija otsustada, mis osa nendest tulemustest talletatakse (nt kõik või ainult kõige suurema tõenäosusliku indeksiga Potentsiaalse Paiknemisaadressi).
7. Arvutatakse soovitatav pöördumine.
- Esmalt valitakse kõige kõrgema tõenäosusliku indeksiga Potentsiaalne Paiknemisaadress (nimetatud kui  $o^{kõrgeim}$ ).
  - Sõltuvalt erinevate väärtuste omavahelisest suhtest otsustatakse, millist pöördumist soovitada:
    - Juhul, kui  $o^{elukoht} \geq u^{elukoht}$  ehk Sihtisiku hetkel kehtiva elukoha tõenäosuslik indeks on suurem kui vastav eelseadistatud piirmäär, siis soovib algoritm isikule mitte ühtegi pöördumist saata.
    - Juhul, kui  $o^{elukoht} < u^{elukoht}$  ja  $o^{kõrgeim} < u^{absoluutne}$  ehk iga Sihtisiku Potentsiaalse Paiknemisaadressi tõenäosuslik indeks on madalam kui vastav eelseadistatud piirmäär, siis soovib algoritm saata isikule teist tüüpi pöördumise ehk paluda Sihtisikul enda elukohaandmeid täpsustada.
    - Juhul, kui  $o^{elukoht} < u^{elukoht}$  ja  $o^{kõrgeim} \geq u^{absoluutne}$  ja  $o^{kõrgeim} - o^{elukoht} \geq u^{suhteline}$  ehk kõrgeima tõenäosusliku indeksiga Potentsiaalne Paiknemisaadress on kehtiva elukoha tõenäosuslikust indeksist vastava piirmäära võrra kõrgem, siis soovib algoritm saata isikule esimest liiki pöördumine ehk paluda Sihtisikul kinnitada, kas ta elab kõrgeima tõenäosusliku indeksiga Potentsiaalsel Paiknemisaadressil.

### 4.3.3. SÜSTEEMI PARAMEETRID

Algoritm kasutab otsustusprotsessis järgnevaid parameetreid, mis on väljapakutavas lahenduses seadistatavad, et algoritmi oleks võimalik häälestada.

- $t^{\text{"käivitusperiood"}}$  – periood tundides, mille tagant peaks algoritm automaatselt käivituma
- $t^{\text{"käivitusae"}}$  – kellaeg ja kuupäev, mis väljendavad, millal peaks algoritm käivituma, juhul kui järgmine käivitusae pole teada süsteemiparameetri  $t^{\text{"käivitusperiood"}}$  väärtusest (nt esimesel käivitamisel)
- $n^{\text{"töödeldavad isikud"}}$  – naturaalarv, mis väljendab, mitu inimest võtab algoritm töösse igal käivituskorral
- $d_*$  – mingist sündmusest möödunud päevade arv, mille ületamisel muutub algoritmi käitumine
  - $d^{\text{"elukoha kinnitamine"}}$  – mitu päeva on inimesel möödunud oma elukohtaandmete viimasest kinnitamisest, et algoritm selle inimese elukohta hindaks
  - $d^{\text{"1.pöördumine"}}$  – päevade arv, mis peab olema inimesel möödunud viimasest 1. liiki pöördumise saamisest, et algoritm selle inimese elukohta hindaks
  - $d^{\text{"2.pöördumine"}}$  – päevade arv, mis peab olema inimesel möödunud viimasest 2. liiki pöördumise saamisest, et algoritm selle inimese elukohta hindaks
  - $d^{\text{"digiresept"}}$  – päevade arv viimasest Sihtisikule kirjutatud digiresepti väljaostmisest, peale mida algoritm enam vastavat näitajat arvesse ei võta
  - $d^{\text{"digiresepti ost Sihtisikule Potentsiaalse Kaaselaniku poolt"}}$  – päevade arv viimasest Sihtisikule kirjutatud digiresepti väljaostmisest Potentsiaalse Kaaselaniku poolt, peale mida algoritm enam vastavat näitajat Potentsiaalsete Kaaselanike leidmisel arvesse ei võta
  - $d^{\text{"raviasutus"}}$  – päevade arv viimasest raviasutuse külastamisest, peale mida algoritm enam vastavat näitajat arvesse ei võta
  - $d^{\text{"hambaravi"}}$  – päevade arv viimasest hambaravi asutuse külastamisest, peale mida algoritm enam vastavat näitajat arvesse ei võta
  - $d^{\text{"hooldamine"}}$  – päevade arv viimasest hambaravi asutuse külastamisest, peale mida algoritm enam vastavat näitajat arvesse ei võta
  - $d^{\text{"lõppenud elukoht"}}$  – suurim päevade arv, mis võib olla möödunud vana elukohta lõppkuupäevast, et algoritm seda elukohta arvutustes arvesse võtaks
  - $d^{\text{"lõppenud lisa-aadress"}}$  – suurim päevade arv, mis võib olla möödunud vana lisa-aadressi lõppkuupäevast, et algoritm seda lisa-aadressi arvutustes arvesse võtaks
- $p_*$  – mingi binaarse näitaja kordaja, mida kasutatakse Potentsiaalse Kaaselaniku kooselamise tõenäosusliku indeksi arvutamisel. Väärtus jäägu vahemikku  $[-1,1]$ .
  - $p^{\text{"elatisvaidlusel vastaspoolel"}}$  (mõeldud negatiivselt väärtustamiseks)
  - $p^{\text{"sama sõiduk"}}$
  - $p^{\text{"abielus"}}$
  - $p^{\text{"lahutatud"}}$  (mõeldud negatiivselt väärtustamiseks)
  - $p^{\text{"laps-lapsevanem"}}$
  - $p^{\text{"eestkostlus"}}$
  - $p^{\text{"laps vanemast eraldatud"}}$  (mõeldud negatiivselt väärtustamiseks)
  - $p^{\text{"osaline lapse vara- või isikuhooldusõigus"}}$  (mõeldud negatiivselt väärtustamiseks)
  - $p^{\text{"täielik lapse vara- või isikuhooldusõigus"}}$



- $p$ " sama elukoht"
- $p$ " sama lisa-aadress"
- $p$ " digiretsepti ost Sihtisikule Potentsiaalse Kaaselaniku poolt"
- $p$ " hooldamine"
- $q_*$  – mingi Potentsiaalse Paiknemisaadressi allika kordaja, mida kasutatakse selle potentsiaalse elukoha tõenäosusliku indeksi arvutamisel. Väärtus jäägu vahemikku  $[0,1]$ .
  - $q$ "elukoht rahvastikuregistris"
  - $q$ "lõppenud elukoht rahvastikuregistris"
  - $q$ "lisa-aadress: sünd"
  - $q$ "lisa-aadress: isaduse omaksvõtt"
  - $q$ "lisa-aadress: abielu"
  - $q$ "lisa-aadress: abielulahutus"
  - $q$ "lisa-aadress: abieluvõimetõend"
  - $q$ "lisa-aadress: nimemuutus"
  - $q$ "lisa-aadress: piirang-isik"
  - $q$ "lisa-aadress: soomuutus"
  - $q$ "lisa-aadress: statistilised andmed"
  - $q$ "lisa-aadress: isikukood"
  - $q$ "lisa-aadress: andmete parandamine"
  - $q$ "lisa-aadress: elukohateade"
  - $q$ "lisa-aadress: KOV algatus"
  - $q$ "lisa-aadress: välisriigi teade"
  - $q$ "lisa-aadress: ITD taotlus"
  - $q$ "lisa-aadress: elamisluba"
  - $q$ "lisa-aadress: Transpordiamet"
  - $q$ "lisa-aadress: EMTA"
  - $q$ "lisa-aadress: KRA"
  - $q$ "lisa-aadress: oma andmete teade"
- $l$ "Potentsiaalne Kaaselanik" – kordaja, millega korrutatakse läbi kõik mõne Potentsiaalse Kaaselaniku andmetest pärinevad Sihtisiku Potentsiaalsed Paiknemisaadressid. Väärtus jäägu vahemikku  $[0,1]$ .
- $r_*$  – mõne muu elutegevusliku asukoha kordaja, mida kasutatakse Sihtisiku potentsiaalse elukoha tõenäosusliku indeksi arvutamisel. Väärtus jäägu vahemikku  $[0,1]$ .
  - $r$ "hambaravi"
  - $r$ "töökoht"
  - $r$ "kinnisvara"
  - $r$ "raviarstus"
  - $r$ "perearst"
  - $r$ "digiretsept"
- $w_*$  – kordaja, mida kasutatakse eksponentsiaalfunktsioonis  $e^{-w^?x}$ , et määrata, kui kiiresti väheneb näitaja kaal mingi sündmuse möödudes ( $x$  on möödunud päevad arv;  $e$  on konstant ehk Euleri number). Väärtus olgu mittenegatiivne reaalarv.
  - $w$ "elukohakinnitus"
  - $w$ "lisa-aadressi alguskuupäev"
  - $w$ "elukoha lõppkuupäev"

- $u_*$  – piirmäärad, mida kasutatakse otsustamiseks, millist pöördumist algoritmi väljundina Sihtsiku jaoks soovitada. Väärtused jäägu vahemikku  $[0,1]$ .
  - $u^{elukoht}$  – kehtiva elukoha tõenäosusliku indeksi piirmäär, mille ületamisel soovitab algoritm Sihtsikule pöördumist mitte saata, kuna kehtiva elukoha tõenäosust hinnatakse piisavalt suureks.
  - $u^{absoluutne}$  – kõrgeima tõenäosusliku indeksiga Potentsiaalse Paiknemisaadressi minimaalne piirmäär, millest madalama väärtuse korral soovitab algoritm Sihtsikule teist tüüpi pöördumise saata, kuna ükski potentsiaalse elukoha tõenäosust ei hinnatud piisavalt suureks
  - $u^{suhteline}$  – piirmäär, mis seab, mis määral peab Potentsiaalsete Paiknemisaadressite kõrgeim tõenäosuslik indeks olema suurem kehtiva elukoha tõenäosuslikust indeksist, et algoritm soovitaks Sihtsikule saata esimest tüüpi pöördumise.

#### 4.3.4. ALGORITMI SISEMISED VAHEVÄÄRTUSED

Algoritmi poolt arvutatavad vahepealsed väärtused:

- $i b_*$  – Binaarne väärtus (null või üks), mis väljendab, kas kohatäite  $\langle * \rangle$  asemel viidatud kooselamist väljendav binaarne näitaja on numbril  $i$  poolt viidatud Potentsiaalse Kaaselaniku puhul positiivselt väärtustatud
  - $*$  – selle kohatäite asendab binaarse näitaja nimetus, mida kasutatakse Potentsiaalsete Kaaselanike leidmiseks
  - $i$  – see number tuvastab Potentsiaalse Kaaselanik
  - Kooselamist väljendavad binaarsed näitajad:
    - $i b^{elatisvaidlusel\ vastaspoolel}$
    - $i b^{sama\ sõiduk}$
    - $i b^{abielus}$
    - $i b^{lahutatud}$
    - $i b^{laps-lapsevanem}$
    - $i b^{eestkostlus}$
    - $i b^{laps\ vanemast\ eraldatud}$
    - $i b^{osaline\ lapse\ vara- või\ isikuhooldusõigus}$
    - $i b^{täielik\ lapse\ vara- või\ isikuhooldusõigus}$
    - $i b^{sama\ elukoht}$
    - $i b^{sama\ lisa-aadress}$
    - $i b^{digiresepti\ ost\ Sihtsikule\ Potentsiaalse\ Kaaselaniku\ poolt}$
    - $i b^{hooldamine}$
- $k_i$  – vaadeldava Sihtsiku Potentsiaalsete Kaaselanike kooselamiste tõenäosuslikud indeksid. Jääb vahemikku  $[-1,1]$ .
  - $i$  – see number tuvastab Potentsiaalse Kaaselaniku
- $g_*$  – binaarne väärtus (null või üks), mis väljendab, kas kohatäite  $\langle * \rangle$  asemel viidatud binaarne näitaja Sihtsiku muude elutegevuslike asukohtade kohta kehtib  $g_*$  kasutamise kontekstis vaadeldava Potentsiaalse Paiknemisaadressi jaoks.
  - $g^{hambaravi}$
  - $g^{töökoht}$
  - $g^{kinnisvara}$
  - $g^{hambaraviasutus}$
  - $g^{raviasutus}$

- $\mathcal{G}$ "perearst"
- $\mathcal{G}$ "digiretsept"
- $v_*$  – mingist sündmusest möödunud päevade arv
  - $v$ "elukohakinnitus"
  - $v$ "lisa-aadressi alguskuupäev"
  - $v$ "elukoha lõppkuupäev"
- $c_*$  – loendurid, mida kasutatakse teatud sündmuste toimumiskordade jaoks.
  - $C$ "raviarst"
  - $C$ "hambaarst"
  - $C$ "digiretsept"
  - $C$ "lisa-aadress: sünd"
  - $C$ "lisa-aadress: isaduse omaksvõtt"
  - $C$ "lisa-aadress: abielu"
  - $C$ "lisa-aadress: abielulahutus"
  - $C$ "lisa-aadress: abieluvõimetõend"
  - $C$ "lisa-aadress: nimemuutus"
  - $C$ "lisa-aadress: piirang-isik"
  - $C$ "lisa-aadress: soomuutus"
  - $C$ "lisa-aadress: statistilised andmed"
  - $C$ "lisa-aadress: isikukood"
  - $C$ "lisa-aadress: andmete parandamine"
  - $C$ "lisa-aadress: elukohateade"
  - $C$ "lisa-aadress: KOV algatus"
  - $C$ "lisa-aadress: välisriigi teade"
  - $C$ "lisa-aadress: ITD taotlus"
  - $C$ "lisa-aadress: elamisluba"
  - $C$ "lisa-aadress: Transpordiamet"
  - $C$ "lisa-aadress: EMTA"
  - $C$ "lisa-aadress: KRA"
  - $C$ "lisa-aadress: oma andmete teade"
- $m_*$  – loenduri kordaja, mida kasutatakse eksponentsiaalfunktsioonis  $(1 - e^{m_*c_*})$ , et teisendada loenduri arv tõenäosuslikku vahemikku  $[0,1]$ .
  - $m$ "raviarst"
  - $m$ "hambaarst"
  - $m$ "digiretsept"
  - $m$ "lisa-aadress: sünd"
  - $m$ "lisa-aadress: isaduse omaksvõtt"
  - $m$ "lisa-aadress: abielu"
  - $m$ "lisa-aadress: abielulahutus"
  - $m$ "lisa-aadress: abieluvõimetõend"
  - $m$ "lisa-aadress: nimemuutus"
  - $m$ "lisa-aadress: piirang-isik"
  - $m$ "lisa-aadress: soomuutus"
  - $m$ "lisa-aadress: statistilised andmed"
  - $m$ "lisa-aadress: isikukood"
  - $m$ "lisa-aadress: andmete parandamine"

- $m^{\text{lisa-aadress: elukohateade}}$
- $m^{\text{lisa-aadress: KOV algatus}}$
- $m^{\text{lisa-aadress: välisriigi teade}}$
- $m^{\text{lisa-aadress: ITD taotlus}}$
- $m^{\text{lisa-aadress: elamisluba}}$
- $m^{\text{lisa-aadress: Transpordiamet}}$
- $m^{\text{lisa-aadress: EMTA}}$
- $m^{\text{lisa-aadress: KRA}}$
- $m^{\text{lisa-aadress: oma andmete teade}}$
- $f_*$  – Potentsiaalsete Paiknemisaadressite allikate panused konkreetse Potentsiaalse Paiknemisaadressi tõenäosuslikku indeksisse. Neid kasutatakse, et arvutada Potentsiaalse Paiknemisaadressi tõenäosuslik indeks sõltuvalt sellest, millistest allikatest seda aadressi pakuti.
  - Aadressiallikad (iga allika kohta vaatleb algoritm ka eraldi juhte  $f_*$ , kus see allikas pärineb Potentsiaalsetelt Kaaselanikelt):
    - $f^{\text{elukoht rahvastikuregistris}}$
    - $f^{\text{lõppenud elukoht rahvastikuregistris}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: sünd}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: isaduse omaksvõtt}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: abielu}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: abielulahutus}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: abieluvõimetõend}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: nimemuutus}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: piirang-isik}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: soomuutus}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: statistilised andmed}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: isikukood}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: andmete parandamine}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: elukohateade}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: KOV algatus}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: välisriigi teade}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: ITD taotlus}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: elamisluba}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: Transpordiamet}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: EMTA}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: KRA}}$
    - $f^{\text{lisa-aadress: oma andmete teade}}$
- $h_*$  – binaarne väärtus (null või üks), mis väljendab, kas kohatäite  $\langle * \rangle$  asemel viidatud aadressiallikast pärinev väärtus ühtib  $h_*$  kasutamise kontekstis vaadeldava Potentsiaalse Paiknemisaadressiga.
  - $h^{\text{elukoht rahvastikuregistris}}$
  - $h^{\text{lõppenud elukoht rahvastikuregistris}}$
  - $h^{\text{lisa-aadress: sünd}}$
  - $h^{\text{lisa-aadress: isaduse omaksvõtt}}$
  - $h^{\text{lisa-aadress: abielu}}$
  - $h^{\text{lisa-aadress: abielulahutus}}$
  - $h^{\text{lisa-aadress: abieluvõimetõend}}$

- *h"lisa-aadress: nimemuutus"*
- *h"lisa-aadress: piirang-isik"*
- *h"lisa-aadress: soomuutus"*
- *h"lisa-aadress: statistilised andmed"*
- *h"lisa-aadress: isikukood"*
- *h"lisa-aadress: andmete parandamine"*
- *h"lisa-aadress: elukohateade"*
- *h"lisa-aadress: KOV algatus"*
- *h"lisa-aadress: välisriigi teade"*
- *h"lisa-aadress: ITD taotlus"*
- *h"lisa-aadress: elamisluba"*
- *h"lisa-aadress: Transpordiamet"*
- *h"lisa-aadress: EMTA"*
- *h"lisa-aadress: KRA"*
- *h"lisa-aadress: oma andmete teade"*

#### 4.3.5. ALGORITMI VÄLJUNDID

Algoritmi väljundiks on kahte tüüpi väärtused:

- Potentsiaalsed Paiknemisaadressid. Igale neist on arvutatud tõenäosuslik indeks  $o$ , mis on väärtus vahemikus  $[0,1]$ .
- Signaal, mis viitab soovitatavale algoritmi välisele tegevusele Sihtsiku suunal.

## 5. RAKENDAMISEKS VAJALIKE ÕIGUSLIKE TINGIMUSTE KIRJELDUS

### 5.1. METOODIKA

Õigusanalüüsi koostajad:

Karmen Turk, vandeadvokaat, partner AB TRINITI

Maarja Lehemets, advokaat AB TRINITI

Katrin Kose, jurist AB TRINITI (assisteeriv)

### 5.2. SISSEJUHATUS

Rakendusuuringu "Algoritmi väljatöötamine elukohaandmete määramiseks ja selle rakendatavus praktikas" fookuses on algoritmi loomine, mille abil määratleda erinevate andmekogude põhjal isiku tegelik elukoht aadressi täpsusega, mis siis kajastuks Rahvastikuregistris isiku aadressina.

Rakendusuuringu eesmärkideks on:

---

*luua algoritm, mis aitaks määratleda inimese peamise elukoha aadressi analüüsikeskuse poolt konstrueeritud elukoha alusel.*

*analüüsida algoritmi rakendamisega seonduvaid juriidilisi ja tehnilisi aspekte.*

#### A. ANALÜÜSI SISU

Õigusanalüüsi keskmes on algoritmi andmetöötamise lubatavus ja töötlemise nõuded. Tuuakse välja algoritmi rakendamiseks vajalikud õiguslikud tingimused, samuti esitatakse ettepanekud, milliseid õigusakte ja kuidas tuleb selleks muuta.

Õigusanalüüs koosneb kahest osast.

**Esimene osa** sisaldab analüüsi varasemas etapis tõusetunud peamiste juriidiliste tõrgete ja võimaluste hindamist, eesmärgiga aidata kaasa optimaalsema strateegia valikule ning sellest lähtuvalt ka algoritmi kujundamisele. Esimese osa õiguslikke hinnanguid käesolevas raportis ei taasesitata.

Esmase analüüsi käigus hinnati eesmärke koguda elukoha aadressi määramiseks erasektorist pankade andmeid toimunud kaardimaksete asukohtade kohta, suuremate kaupluste (Coop, Selver, Maxima, Rimi jne) andmeid kliendikaartide kasutamise asukohtade kohta, Bolt ja Wolt aadresside- või asukohainfot. Lisaks sooviti teada, millistel tingimustel või milliseid õiguslikke muudatusi tehes oleks võimalik Statistikaameti paiknemise indeksit kasutada elukohaandmete täiendamiseks. Samuti anti esmane hinnang, kas ja millistel tingimustel võib rahvastikuregistri tarbeks küsida andmeid Omnivalt. Esmaste analüüsitud tulemustel otsustati võimalikud komponendid lõpliku algoritmilise lahenduse osistena.

**Teine osa** keskendub valitud lahendusele 20.01.2023 seisuga õigusanalüüsi koostamisele, hindamaks algoritmi enda ja selle plaanitud kasutuse vastavust seaduse nõutele, sh analüüsitakse järgnevat:

- missugused on võimalikud sobivad alused andmetöötamiseks;
- missuguseid nõudeid peab arvestama valitud andmebaasidest päringute tegemisel (õiguslikud nõuded);
- mis eesmärkidel võib töötlus olla lubatud;

- kas valitud andmekategooriad ja töötlus sobivad isikuandmete kaitse üldmääruses (IKÜM) sätestatud isikuandmete töötlemise printsiipidega;
- peamiste andmesubjekti huvide ja õiguste analüüs;
- kas tegemist on IKÜM mõttes art 22 automatiseeritud töötluste või profiilanalüüsiga;
- muud isikuandmete töötluste küsimused.

## B. KASUTATUD MEETODID

Õigusanalüüsi koostamisel kasutatakse analüütilist seadusandluse uurimise meetodit, võrdlevat meetodit kui ka intervjuude läbiviimist viidatud meetodil. Sõltuvalt kas uurimisküsimust on varem analüüsitud kirjanduses või praktikas, esitame seisukohad üldjuhul deduktiivselt, mis tähendab, et üldiseid seisukohti õigustatakse argumentidega, mis on vähem üldised, liigutakse üldiselt üksikule. Juhtudel, kus uurimisküsimusele tuleb anda innovaatiline või reaalpraktikal põhinev vastus, on õigustatud induktiivne lähenemine. Lisaks kasutatakse nii ajaloolis-võrdlevat, teleoloogilist ja õiguspoliitilist meetodit nii seadusliku raamistiku uurimiseks kui võrdluste tegemiseks. Ajaloolis-võrdleva meetodiga võetakse uurimise alla analoogsed praktikad avalikus- ja erasektoris ning vajadusel iga üksiku praktika või regulatsiooni loomise põhjused. Teleoloogiline meetodiga analüüdatakse erinevaid regulatsioone ja praktikaid mõtestamaks lahti nende sisu ja eesmärgi ning seda, kuidas on töös püstitatud uurimisprobleeme lahendatud.

## 5.3. ELUKOHAANDMETE KOGUMISE VAJADUS JA EESMÄRK

### A. ELUKOHA MÕISTE

Käsitledes elukoohaandmete kogumise vajadust ja eesmärgi, on vaja esmalt määratleda ka elukoha mõiste. Tsiviilõiguslikus mõttes sätestab tsiviilõiguse üldosa seadus (TsÜS) § 14 lõige 1 elukoha osas, et isiku elukoht on koht, kus isik alaliselt või peamiselt elab. See asjaolu, kus isik alaliselt või peamiselt elab, sõltub faktilistest asjaoludest. Ringkonnakohtus<sup>7</sup> on selgitatud, et alaline elukoht TsÜS § 14 lõike 1 tähenduses tähendab seda kohta, millega ta on isiklikult kõige enam seotud. Õiguskirjanduses<sup>8</sup> on selgitatud, et alaline elamine tähendab kohta, kus isik alaliselt viibib, kus on tema kodu, st koht millega isik on kõige enam seotud, kus ta ööbib, puhkab, kus on tema isiklikud asjad jne. Peamiselt elamise korral viibib isik selles kohas rohkem kui mingis muus kohas. Samas pole see koht, kus isik viibib ajutiselt või vastu oma tahtmist, vaatamata sellele, et viibib seal mingi aja. Vangi puhul saab vanglat käsitleda TsÜS § 14 lõike 4 mõttes tema igakordse viibimiskohana. Kinnisesse asutusse paigutatud isiku puhul, kui tal on eestkostja, on ta elukohaks TsÜS § 15 lõikest 4 tulenevalt eestkostja elukoht. Seega on elukoha määramisel oluliseks kriteeriumiks vastavasse kohta elama asumise tahe<sup>9</sup>. Seda tõlgendust toetab ka TsÜS § 14 lõike 3 sõnastus, mis sätestab, et elukoht loetakse muutunuks, kui isik asub mujale elama viisil, millest võib järeldada isiku tahet oma elukohta muuta.

TsÜS regulatsioon käsitleb elukohana kohaliku omavalitsuse üksust, st linna või valda, kus asub eluase. Eluasemel on kindel aadress. Seejuures sätestab TsÜS § 14 lõige 2, et elukoht võib üheaegselt olla mitmes kohas.

TsÜS § 14 lõige 4 sätestab, et kui isiku elukohta ei saa kindlaks määrata, loetakse tema elukohaks tema igakordne viibimiskoht. Seega eristab TsÜS elukoha mõiste kõrval ka isiku viibimiskoha mõistet. Näiteks isiku puhul, kellel puudub kodu, loetakse tema elukohaks tema igakordne viibimiskoht. Ka tudengite puhul, kes viibivad teatud perioodi teises linnas ilma eesmärgi ja tahteta elukohta vahetada, tuleb nende

<sup>7</sup> Tln Ringkonnakohtu tsiviilkolleegium 29.03.2018, 2-17-14188, p 15.

Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?id=224656711> (22.12.2022).

<sup>8</sup> Tsiviilõiguse üldosa: õigusteaduse õpik. P. Varul, I. Kull, V. Kõve ...jt. Juura, 2012, 239.

<sup>9</sup> Tahteavalduse tõlgendamisel saab juhinduda TsÜS §-dest 68 ja 75.

elukohaks siiski lugeda koht, kust ta tuli ning millega ta jätkuvalt seotud on, nt vanemate kodu. Samuti tuleb isiku igakordseks viibimiskohaks lugeda haigla või kinnine asutus, kui isik viibib seal teatud aja.

Elukoha mõiste kõrval eristatakse rahvastikuregistrijärgset elukoha aadressi. Rahvastikuregistri seaduse (RRS) § 65 lõige 1 sätestab, et isik esitab rahvastikuregistrisse kandmiseks selle elukoha aadressi, kus ta alaliselt või peamiselt elab. Kui isik kasutab alaliselt või peamiselt elamiseks mitut elukohta, tuleb RRS § 65 lõike 2 alusel esitada rahvastikuregistrisse kandmiseks kõigi nende aadressid, valides neist ühe õigusliku tähendusega elukoha aadressiks (elukoha aadress), teised elukohad kantakse rahvastikuregistrisse lisa-aadressidena.

Avaliku ülesande täitmisel lähtutakse rahvastikuregistrisse kantud aadressist, mille õigsust eeldatakse. Näiteks sellele aadressile saadetud dokument loetakse kättetoimetatuks<sup>10</sup>.

Elukohateate esitamise kohustuse näol ei ole aga tegemist loa taotlemisega võimudelt kuskile elama asumiseks, vaid elukoha valiku vabadust mittepiirava informeerimiskohustusega<sup>11</sup>. Propiska-süsteem, mille kohaselt elukoha registreerimine vajab võimude heakskiitu ning mille puhul elukoha registreerimisest keeldumisega kaasnevad mitmesugused piirangud ning sanktsioonid, ei ole põhiseaduse (PS) kohaselt lubatud<sup>12</sup>.

**Seega saab kehtiva õiguse alusel eristada isiku elukohta ja rahvastikuregistrijärgset elukoha aadressi. Rahvastikuregistrisse kantud elukoha aadress ei ole tingimata isiku elukoht. Rahvastikuregistrisse kantud elukoha aadress saab olla üks tõend isiku elukoha kohta, kuid tegemist ei ole TsÜS § 14 lõike 1 mõttes elukohaga<sup>13</sup>.**

**RRS § 65 lõiked 1 ja 2 kitsendavad TsÜS-s toodud elukoha mõistet, kuna sätestavad elukoha aadressina vaid ühe aadressi, kus inimene alaliselt või peamiselt elab, täpsustades seejuures, et kui isik kasutab alaliselt või peamiselt elamiseks mitut elukohta, siis esitab ta rahvastikuregistrisse kõigi nende elukohtade aadressid, kuid valib nendest õigusliku tähendusega elukoha-aadressiks siiski ühe.**

## B. ANDMETE KOGUMISE VAJADUS JA EESMÄRK

Hanke lähteülesandes<sup>14</sup> on märgitud, et elukoha ühene määratlemine on võrreldes varasemaga muutunud keerulisemaks ja rahvastikuregistris (RR) märgitud elukoht ei kattu sageli üheselt inimese tegeliku elukohaga. Seda tingib asjaolu, et Eesti on üha rohkem liikuva elanikkonnaga riik, kus toimub intensiivne pendelränne ning ümberpaiknemine linnaregioonidesse, kasvavad kohalike omavalitsuste vahelised rändevood ning mitme elukoha omamine, samuti on inimeste vaba liikumine üks Euroopa Liidu põhiväärtustest ning prognoositakse, et inimeste elustiil muutub veelgi mobiilsemaks. Leitakse, et eelnevast tulenevalt tuleb tegeleda kehtiva elukoha registreerimise süsteemi kaasajastamisega.

Lähteülesandes on välja toodud, et RITA Mobiilse elu projekti<sup>15</sup>, mille eesmärk oli saada võimalikud lahendusettepanekud inimeste elukohaandmete täpsuse parandamiseks rahvastikuregistris, lõpparuande üks ettepanekutest oli luua algoritm, mis aitaks määratleda inimese peamise elukoha aadressi analüüsikeskuse poolt konstrueeritud elukoha alusel. Planeeritav algoritm on digitaalne automatiseeritud analüüsikeskus, mis on seotud rahvastikuregistriga, kusjuures analüüsikeskus peaks olema võimeline konstrueerima etteantud reeglite abil inimestele algoritmi alusel X-teega liitunud riiklike, omavalitsuslike ja erasektori andmebaaside alusel ühe peamise elukoha. Juhul kui konstrueeritud peamine elukoht erineb rahvastikuregistris olevast peamisest elukohast, edastatakse inimesele teavitus elukohaandmete

<sup>10</sup> RKPJKo 09.12.2019, 5-18-7/8, p 136. Leitav: <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-18-7/8> (22.12.2022).

<sup>11</sup> RKPJKo 26.03.2019, 5-19-15/6, p 18. Leitav: <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-19-15/6> (22.12.2022).

<sup>12</sup> Eiko 1509/02, Tatishvili vs. Venemaa, 22.02.2007, p. Leitav: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%7B%22001-79564%22%7D> (22.12.2022).

<sup>13</sup> Tartu Ringkonnakohtu tsiviilkolleegium, 19.03.2020, 2-19-20496/7, p 4. Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?id=265884409> (22.12.2022).

<sup>14</sup> Vt Lähteülesanne: Rakendusuringu „Algoritmi väljatöötamine elukohaandmete määramiseks ja selle rakendatavus praktikas“ tellimine, lk 1.

<sup>15</sup> RITA Mobiilne elu. Mobiilne elu – mobiilne eluviis, avalike teenuste tarbimine ja elukohaandmed riiklikes registrites, lõpparuanne, lk 37. Leitav: [https://sisu.ut.ee/sites/default/files/mobiilneelu/files/lisa\\_2\\_rita\\_mobelu\\_lopparuanne.pdf](https://sisu.ut.ee/sites/default/files/mobiilneelu/files/lisa_2_rita_mobelu_lopparuanne.pdf) (22.12.2022).



täpsustamiseks. Seega algoritmi alusel loodud andmed oleksid abiks elukohaandmete kvaliteedi parandamisel.

Õigete elukoha andmete kogumise eesmärgi osas on:

- RITA projekti lõpparuandes märgitud, et ebatäpsed elukohaandmed rahvastikuregistris takistavad riigil ja kohalikel omavalitsustel avalike teenuste planeerimist ja pakkumist ning tavapostiga liikuv infovahetus koormab kõiki osapooli. RITA projekti tööühma 3 tulemuste kokkuvõttes.<sup>16</sup>
- „Elukoha- ja kontaktandmed riiklikes registrites. Inimeste valikud“ on õigete elukoha andmete osas veel märgitud, et elukohaandmed on vajalikud selleks, et riik ja omavalitsused saaksid täita elanike ees seadustega pandud kohustusi ja ka vastupidi.
- Rahvastikuregistrisse kantud elukoha andmetel on õiguslik tähendus Riigikogu, Euroopa Parlamendi ja kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel, rahvahääletustel ja -küsitlustel, mille korraldamisel võetakse need andmed aluseks.
- Samuti on andmetel õiguslik tähendus omavalitsuse eelarvesse laekuvate maksude tasumisel ja ka avaliku ülesande täitmisel, kui selle ülesande täitmine on elukohajärgsusega seotud.

Seega hanke dokumentides ühest küljest nenditakse, et elanikkond on üha liikuvam ning elukoha ühene määratlemine on võrreldes varasemaga muutunud keerulisemaks, kuid teisest küljest soovitakse määratleda täpne rahvastikuregistrijärgne elukoht. Kuigi planeeritav algoritm võtab arvesse isikute suuremat mobiilsust, tuleks arvestada, et üksnes algoritmile tuginedes, ilma isiku tahte väljaselgitamiseta ei ole võimalik täpset elukoha aadressi välja selgitada.

Arvestades, et elukoha aadressi õigsuse kontrollimiseks kavandatav algoritm riivab intensiivselt isikute põhiõigusi, tuleb algoritmi kavandajatel põhjalikult selgitada õigete andmete kogumise vajadust ja eesmärki, sh tuua välja, kui suure hulga isikute andmed on ebaõiged, mis probleemid ebaõigete andmete kajastamisega kaasnevad ja mis mõju omab õigete andmete kajastamine. Nimetatud andmed on oluline sisend meetme proportsionaalsuse hindamisel.

## 5.4. PLANEERITAVA ALGORITMI LOOMISE EELDUS: ÕIGUSKESKKOND

Käesolevas peatükis analüüsitakse planeeritavate andmetükkide kasutamise üldiseid õiguslikke võimalusi ja takistusi. Andmetükid, mille kasutamine on 20.01.2023 seisuga planeeritud algoritmi mudelis on loetletud õigusanalüüsi Lisas 1.

Riskid, võimalused ja takistused jaotuvad:

### 1) Haldusõiguslik raamistik (vt all, ptk 4.1)

- Igaühe (põhi)õigused seoses ilma ametniku vahetu sekkumiseta teostatud haldustegevuse suhtes;
- Nn automaatsete haldusaktide õiguslik regulatsioon - [vastav eelnõu](#) 634 SE on alles menetluses Riigikogus ning eriseadusi ei ole;
- Igaühe õigus vaidlustada tema suhtes tehtud haldusotsus, haldusakt.

### 2) Privaatsusõiguslik ning kitsamalt andmekaitseõiguslik raamistik (vt all, ptk 4.2 ja 4.3)

- Andmesubjektil on põhiõigus olla „jätud üksi“, seega vajab põhjendamist isikuandmete töötlemine, sh automaatse otsuse tegemine;
- Andmesubjektil on õigus, et tema andmeid töödeldakse vaid seaduslikul alusel ja piiratud eesmärgil;
- Andmesubjekti õigused peavad olema tagatud, s.h. õigus informatsioonile, õigus vaidlustada, õigus nõuda parandamist (IKÜM artiklid 12-23);

<sup>16</sup> RITA Mobiilne elu. Tööühma 3 tulemuste kokkuvõte. Elukoha- ja kontaktandmed riiklikes registrites: inimeste valikud, lk 4. Leitav: [https://sisu.ut.ee/sites/default/files/mobiilneelu/files/tp3\\_rake\\_luhiaruanne\\_0.pdf](https://sisu.ut.ee/sites/default/files/mobiilneelu/files/tp3_rake_luhiaruanne_0.pdf) (22.12.2022).

- Andmesubjekti õigused seoses automatiseeritud töötusega ehk automaatotsustega.

### 3) Rahvastikuregistri toimimise õiguslik raamistik (vt all, ptk 4.4)

- Plaanitava töötuse lubatavuseks vajalikud muudatused.

#### A. HALDUSÕIGUSLIK RAAMISTIK

Haldusõiguslikult on oluline, kuidas täpselt algoritmi tulemit kasutatakse – kas selleks, et anda haldusakt, teha muu toiming või menetlustoiming. Sõltuvalt õiguspoliitilistest otsustest, sõltub sellest ka haldusõiguslik regulatsioon.

Eraldi on asjakohane küsida, kas tegemist on automaatse haldusaktiga. Selles osas on relevantne käesoleva analüüsi koostamise hetkel Riigikogus esimesel lugemisel olev haldusmenetluse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 634SE<sup>17</sup>.

Eelnõu kohaselt luuakse haldusmenetluse seadusesse (HMS) § 7<sup>1</sup> ning selle **lõike 1** järgi võib haldusorgan siis, kui see riivab isiku õiguseid või vabadusi, läbi viia infosüsteemi vahendusel elektroonilise, ilma haldusorgani nimel tegutseva ametniku või töötaja vahetu sekkumiseta automaatse haldusmenetluse, anda automaatse haldusakti või muu dokumendi või sooritada automaatse toimingu seaduses sätestatud juhul. Sättes kohaselt vajavad seaduslikku alust need riigi tegevused, millega kaasneb isikute õiguste ja vabaduste riive. See on ühtlasi alus, millal HMSi § 7<sup>1</sup> regulatsioon kohaldub ja millal mitte.

Automaatse haldusakti või muu toimingu või menetlustoimingu puhul võib selle andmise algatada nii haldusorgan omal algatusel, arvestades HMS-i §-s 35 sätestatud kui ka haldusakti või toimingut sooviv isik, esitades näiteks haldusorgani veebiväravas või elektroonilises iseteenindusportaalil taotluse ja lisades sellele vajalikud andmed või kinnitades riigil olemasolevate andmete õigsust ja lisades need vastava menetluse juurde.<sup>18</sup> Automaatse haldusakti või toimingu puhul on määrav, et edasine menetlustoiming või otsus on automatiseeritud nõnda, et haldusorgani nimel tegutsev isik (inimene) seda haldusmenetluse mõttes ei menetle. Lisaks automaatsele haldusaktile on põhimõtteliselt võimalik rakendada ka **automaatseid menetlustoiminguid** (näiteks kutse, tähtaja pikendamine, puuduste kõrvaldamiseks tähtaja andmine vms), seetõttu on sättes mainitud ka *muu dokument*. Kõne alla tulevad ka automaatsed toimingud, näiteks haldusakti taotluse läbi vaatamata jätmise otsus, aga ka automaatselt mingi reaaltoimingu (näiteks raha maksmine) sooritamine. Automaatse menetlustoimingu automaatse toimingu, mis ei piira isiku õigusi, võib sooritada ilma automaatse menetlustoimingu või toimingu sooritamist ettenägeva spetsiifilise õigusliku aluseta (HMS § 5 lõige 1 ja § 107 lõige 1).

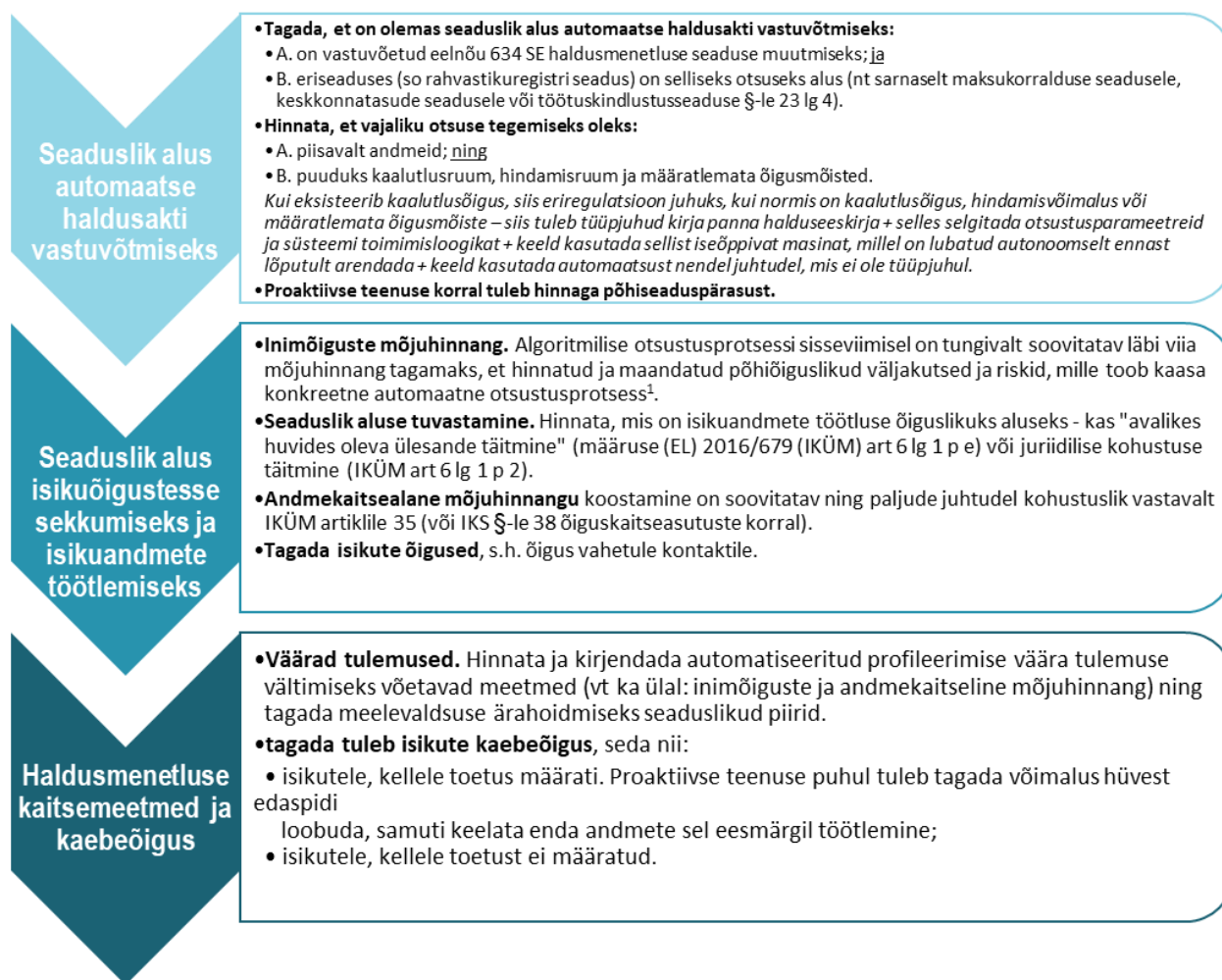
Automaatsuse juures arvestatakse **lõike 2** kohaselt järgmiseid asjaolusid, mis peavad kõik samal ajal täidetud olema (kui eriseaduses pole tehtud erisusi):

- „automaatsus on nii isiku kui ka avalikus huvides, kuna vähendab asjaajamisele kuluvat aega ja lihtsustab asjaajamist,“
- „otsustamise aluseks olevas õigusnormis ei ole kaalutusõigust või on see täpselt piiritletud,“
- „otsustamise aluseks olevas õigusnormis ei ole määratlemata õigusmõistet või on selle sisu üheselt mõistetav ja teada,“
- „olemas on piisavad andmed, arvamust ja vastuväiteid ei ole vaja ära kuulata käesoleva seaduse § 40 lg 3 alusel, ning olemas olevatest andmetest ei kalduta kõrvale,“
- „otsustusprotsess on isikule ettenähtav ja arusaadav,“
- „ei kahjustata kolmanda ja huvitatud isiku õiguseid ega huve.“

<sup>17</sup> Leitav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/21f6df90-a333-413a-a533-ebbf7e9deebe/Haldusmenetluse+seaduse+muutmise+ja+sellega+seonduvalt+teiste+seaduste+muutmise+seadus> (11.01.2023).

<sup>18</sup> Vaata näiteks (tähtaja lõppemisega seoses) juhiloa vahetuse menetlust e-teeninduses: <https://www.mnt.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/Juhendid/E-teenindus/1. e-teeninduse kasutusjuhend - juhiloa vahetamine.pdf>.

Üldistatult, kui tegemist on (automaatse) haldusaktiga, toiminguga või menetlustoiminguga, tuleb lähtuda järgmisest üldisest tegevusplaanist riskide maandamiseks:



Joonis 5.1 Tegevusplaaniga üldiste õiguslike riskide maandamiseks<sup>19</sup>

## B. ÜLDINE PRIVAATSUSÕIGUS JA SELLE RIIVE ÕIGUSPÄRASUSE TINGIMUSED

Elukohaandmed on IKÜM artikli 4 punkti 1 mõttes üks identifitseerimistunnusest, mille järgi on otseselt või kaudselt võimalik inimest tuvastada. Isikuandmed kuuluvad eraelu puutumatus kaitse alla. Eraelu puutumatus loetakse põhiõiguseks ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni, Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK), Euroopa Liidu põhiõiguste harta („põhiõiguste harta“) ja EV põhiseaduse kohaselt.

EIÕK artikli 8 lõige 1 sätestab, et igaühel on õigus, et austataks tema era- ja perekonnaelu ja kodu ning sõnumite saladust. Kui EIK on oma pikaajalises praktikas lugenud isikuandmete kaitset osaks EIÕK artiklis

<sup>19</sup> Seoses inimõiguste mõjuhindanguga: inimõiguste mõjuhindangu kohta loe Euroopa Nõukogu [soovitus hindamiseks tehisintellekti mõjusid inimõigustele, demokraatiale ja õigusriigile](#) või Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse eelnõu, millega nähakse ette tehisintellekti käsitlevad ühtlustatud õigusnormid ([tehisintellekti käsitlev õigusakt](#)v). Näiteks võib vaadata ka Euroopa Komisjoni Tehisintellekti kõrgetasemeline eksperdirühm, „[Ethics Guidelines for Trustworthy AI](#)“ (Eetikasuunised usaldusväärse tehisintellekti arendamiseks), 2019; AI Now, [Algorithmic Impact Assessments: A Practical Framework For Public Agency Accountability](#); Canadian [Algorithmic Impact Assessment](#); [Impact assessment methodology](#) prepared by the AI Transparency Institute. Hollandi vastavat juhust: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/02/25/impact-assessment-mensenrechten-en-algoritmes>.

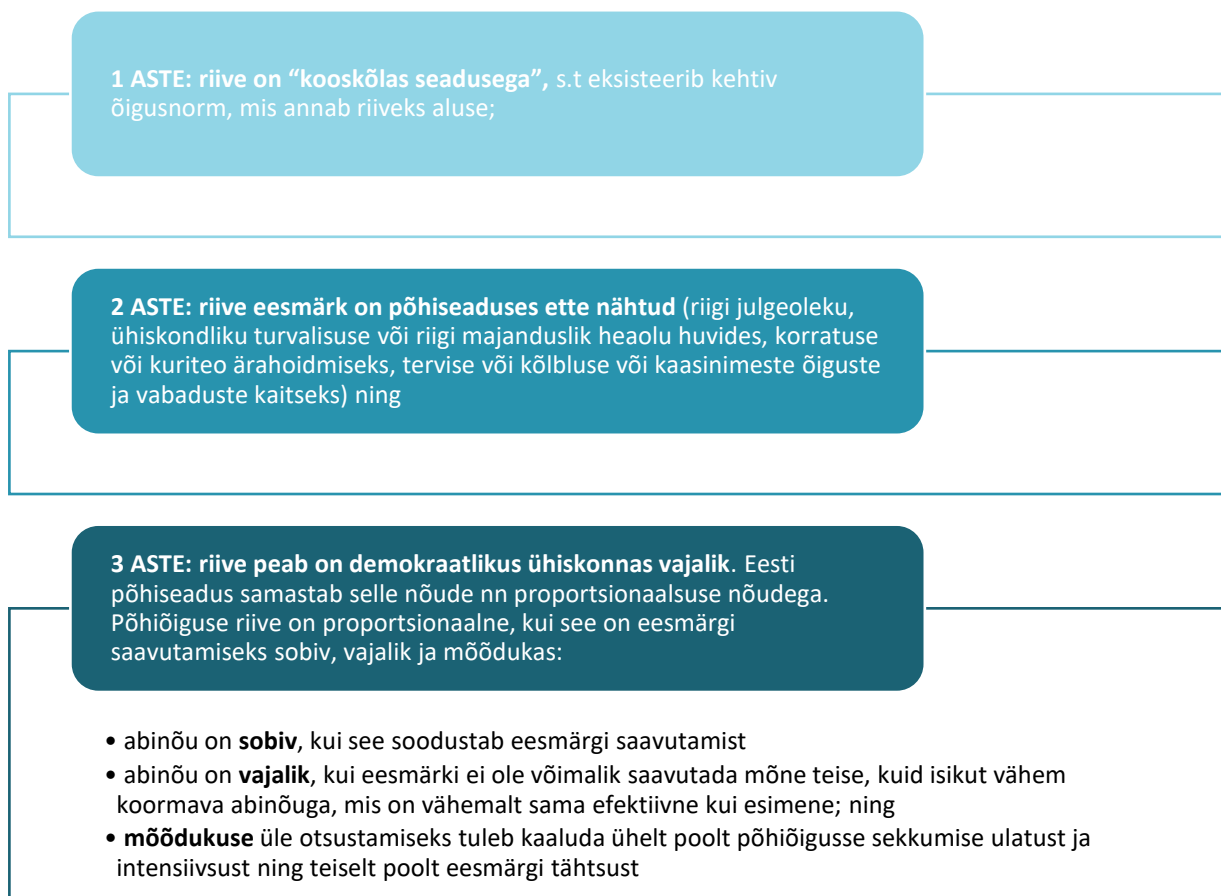
8 toodud õigusest eraelu puutumatusse, siis põhiõiguste hartas on lausa peetud vajalikuks isikuandmete kaitsele eraldi säte kehtestada. Nimelt põhiõiguste harta artikli 8 lõige 1 sätestab, et igal inimesel on õigus oma isikuandmete kaitsele. Sama artikli lõikest 2 tuleneb, et selliseid andmeid tuleb töödelda asjakohaselt ning kindlaksmääratud eesmärkidel ja asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ettenähtud õiguslikul alusel. Igal inimesel on õigus tutvuda tema kohta kogutud andmetega ja nõuda nende parandamist.

Privaatsusõiguse kaitse tuleneb ka PS §-st 26, mis sätestab, et:

*igal inimesel on õigus perekonna- ja eraelu puutumatusse. Riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja nende ametiisikud ei tohi kellegi perekonna- ega eraellu sekkuda muidu, kui seaduses sätestatud juhtudel ja korras tervise, kõlbluse, avaliku korra või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks või kurjategija tabamiseks.*

Ka Riigikohus on asunud seisukohale, et füüsiliste isikute kaitse isikuandmete töötlemisel on käsitatav eraldi põhiõigusena<sup>20</sup>.

Privaatsusõigus ei ole absoluutne õigus<sup>21</sup>. PS § 11 sätestab, et õigusi ja vabadusi tohib piirata ainult kooskõlas põhiseadusega. Need piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust. Privaatsusõiguse riive lubatud, kui on täidetud järgmised tingimused<sup>22</sup>:



Joonis 5.2. Privaatsusõiguse riive kolm astet

Tervikuna arvestades planeeritud meetme eesmärki, andmetöötluse ulatust ja mõju tuleb järeldada, et isiku elukoha ja muude kavandatud andmete kogumine riivab eraelu puutumatusse ning on tõenäoline, et selline meede tervikuna ei ole põhiseaduspärane. Et riive oleks õiguspärane, peab riive tulenema

<sup>20</sup> RKHKo 10.06.2016, 3-3-1-84-15, p 21. Leitav: <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-3-1-84-15> (22.12.2022).

<sup>21</sup> Vt EKo Volker und Markus Schecke, p 48. Leitav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62009CJ0092> (22.12.2022).

<sup>22</sup> RKPJKo 26.03.2009, 3-4-1-16-08, p 29. Leitav: <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-4-1-16-08> (22.12.2022).

õigusnormist, mis annab riiveks aluse, selle eesmärk peab olema kooskõlas EIÕK artikli 8 lõikes 2 ja PS §-s 26 sätestatud eesmärgiga ning riive peab olema proportsionaalne.

Eelkõige on suurimateks põhiseaduspärasuse takistusteks andmetöötluse „sobivus“ (st andmetöötlusega ei pruugi olla üldse võimalik eesmärgini jõuda, eriti veel iga andmetükki eraldiseivana vaadeldes); „vajalikkus“ (sest on alternatiivseid abinõusid eesmärgi saavutamiseks, mis riivavad isiku õigusi oluliselt vähem, nt teavituskampaaniad, seaduse muutmise elukoha andmete teavitamise kohustuslikkuse osas jne) ning „möödukus“ (arvestades eesmärgi tähtsust ja olulisust, kogu elanikkonna andmete töötlus, veelgi enam „potentsiaalsete kaaselanike“ kohta teabe loomine ja töötlemine ei läbi kaalumist).

Ettepanek:

- Käesoleval juhul puudub õiguslik alus, mis annaks aluse isiku elukoha kontrollimiseks teostada laiaulatuslikku andmete töötlust ja seeläbi riivata eraelu puutumatus. Et elukoha ja muude kavandatud andmete kogumine oleks võimalik, tuleb sätestada vastav seaduslik alus. Seadusliku aluse kehtestamisel tuleb sõnastada selgelt andmete kogumise eesmärk, et oleks üheselt arusaadav, et see eesmärk on kooskõlas EIÕK artikli 8 lõikega 2.
- Hetkel esitatud eesmärgi kirjelduse alusel võib järeldada, et andmete kogumine on mh vajalik riigi majandusliku heaolu huvides ja kaasinimeste kaitseks ning see võiks olla kooskõlas EIÕK artikliga 8. Samas nõuab kogu abinõu põhiseaduslikkuse kontrolli ning töötlemine kui selline kogu ulatuses mõjuhinnangut. Erinevate kaitsemeetmete rakendamisel (nt minimaalne andmete talletamine, tulemite täpsuse vähendamine, potentsiaalsete kaaselanike andmete töötluse minimeerimine jne) võib luua õiguslikult võimaluse meetme rakendamiseks.
- Iga konkreetse kavandatavate meetmete riive proportsionaalsuse analüüs on toodud alljärgnevalt iga andmetüki kohta eraldi.

### C. ISIKUANDMETE KAITSE REGULATSIOONI RAAMISTIK

**Isikuandmed.** IKÜM artikli 4 punktis 1 on isikuandmed defineeritud

*...kui igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta; tuvastatav füüsiline isik on isik, keda saab otseselt või kaudselt tuvastada, eelkõige sellise identifitseerimistunnuse põhjal nagu nimi, isikukood, asukohateave, võrguidentifikaator või selle füüsilise isiku ühe või mitme füüsilise, füsioloogilise, geneetilise, vaimse, majandusliku, kultuurilise või sotsiaalse tunnuse põhjal.*

IKÜM artikli 5 lõige 1 sätestab, et isikuandmete töötlemisel tagatakse, et

*a) töötlemine on seaduslik, õiglane ja andmesubjektile läbipaistev („seaduslikkus, õiglus ja läbipaistvus“);*

*b) isikuandmeid kogutakse täpselt ja selgelt kindlaksmääratud ning õiguspärastel eesmärkidel ning neid ei töödelda hiljem viisil, mis on nende eesmärkidega vastuolus; isikuandmete edasist töötlemist avalikes huvides toimuva arhiveerimise, teadus- või ajaloouringute või statistilisel eesmärgil ei loeta artikli 89 lõike 1 kohaselt algsete eesmärkidega vastuolus olevaks („eesmärgi piirang“);*

*c) isikuandmed on asjakohased, olulised ja piiratud sellega, mis on vajalik nende töötlemise eesmärgi seisukohalt („võimalikult väheste andmete kogumine“);*

*d) isikuandmed on õiged ja vajaduse korral ajakohastatud ning et võetakse kõik mõistlikud meetmed, et töötlemise eesmärgi seisukohast ebaõiged isikuandmed kustutaks või parandataks viivitamata („õigsus“);*

*e) isikuandmeid säilitatakse kujul, mis võimaldab andmesubjekte tuvastada ainult seni, kuni see on vajalik selle eesmärgi täitmiseks, milleks isikuandmeid töödeldakse; isikuandmeid võib kauem säilitada juhul, kui isikuandmeid töödeldakse üksnes avalikes huvides toimuva arhiveerimise, teadus- või ajaloouringute või statistilisel eesmärgil vastavalt artikli 89 lõikele 1, eeldusel et andmesubjektide õiguste ja vabaduste kaitseks rakendatakse käesoleva määrusega ettenähtud asjakohaseid tehnilisi ja korralduslikke meetmeid („säilitamise piirang“);*

*f) isikuandmeid töödeldakse viisil, mis tagab isikuandmete asjakohase turvalisuse, sealhulgas kaitseb loata või ebaseadusliku töötlemise eest ning juhusliku kaotamise, hävitamise või kahjustumise eest, kasutades asjakohaseid tehnilisi või korralduslikke meetmeid („usaldusväärus ja konfidentsiaalsus“); punkt b sätestab, et isikuandmete töötlemisel tagatakse, et isikuandmeid kogutakse täpselt ja selgelt kindlaksmääratud ning õiguspärastel eesmärkidel ning neid ei töödelda hiljem viisil, mis on nende eesmärkidega vastuolus; isikuandmete edasist töötlemist avalikes huvides toimuva arhiveerimise, teadus- või ajaloouringute või statistilisel eesmärgil ei loeta artikli 89 lõike 1 kohaselt algsete eesmärkidega vastuolus olevaks („eesmärgi piirang“).*

IKÜM artikli 6 lõike 1 kohaselt on isikuandmete töötlemine seaduslik ainult juhul, kui on täidetud vähemalt üks järgmistest tingimustest, ning sellisel määral, nagu see tingimus on täidetud:

---

*a) andmesubjekt on andnud nõusoleku töödelda oma isikuandmeid ühel või mitmel konkreetsel eesmärgil;*

*b) isikuandmete töötlemine on vajalik andmesubjekti osalusel sõlmitud lepingu täitmiseks või lepingu sõlmimisele eelnevate meetmete võtmiseks vastavalt andmesubjekti taotlusele;*

*c) isikuandmete töötlemine on vajalik vastutava töötleja juriidilise kohustuse täitmiseks;*

*d) isikuandmete töötlemine on vajalik andmesubjekti või mõne muu füüsilise isiku eluliste huvide kaitsmiseks;*

*e) isikuandmete töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks;*

*f) isikuandmete töötlemine on vajalik vastutava töötleja või kolmanda isiku õigustatud huvi korral, välja arvatud juhul, kui sellise huvi kaaluvad üles andmesubjekti huvid või põhiõigused ja -vabadused, mille nimel tuleb kaitsta isikuandmeid, eriti juhul kui andmesubjekt on laps.*

Avaliku sektori puhul, kui täidetakse avalikku ülesannet, siis õigustatud huvi seadusliku alusena arvestada ei saa.

Kuivõrd teave konkreetse isiku elukoha kohta (samuti algoritmi loogika kohaselt teave „potentsiaalse kaaselaniku“ kohta) kuulub isikuandmete hulka, peab andmete õiguse kontrollimiseks ja rahvastikuregistrisse edastamiseks olema õiguslik alus (sama kehtib muu kogutav teabe kohta, mida kogutakse elukoha või „potentsiaalse kaaselaniku“ tuvastamiseks ja mis kuulub isikuandmete hulka). Käesoleval juhul saab sobivaks alusteks olla IKÜM artikli 6 lõike 1 punktid c ja e. See eeldab, et seaduses sätestatakse Siseministeeriumi kohustus kontrollida elukoha andmete õigsust rahvastikuregistris ja kohustus koguda selleks tarbeks andmeid.

Isikuandmete töötlemisel tuleb järgida ennekõike järgmisi IKÜM-st tulenevaid isikuandmete töötlemist reguleerivaid reegleid, sh tuleb tagada:

- IKÜM artikli 5 lõike 1 punkt a – seaduslikkus, õiglus ja läbipaistvus, sh



- Artikli 12 lõike 1 kohaselt peab vastutav töötleja esitama andmesubjektidele kokkuvõtlikult, selgelt, arusaadavalt ning lihtsasti kättesaadavas vormis teabe nende isikuandmete töötlemise kohta.
- Otse andmesubjektilt kogutud andmete korral tuleks see teave esitada isikuandmete kogumise ajal (artikkel 13) ja kaudselt kogutud andmete korral tuleks see teave esitada artikli 14 lõikes 3 sätestatud aja jooksul.
- Käesoleval juhul on vastavuse tagamiseks vajalik kehtestada õiguslik alus ja tagada läbipaistvus läbi selle, et töötluse eesmärk ja viisid on andmesubjektile arusaadavad.
- Artikli 5 lõike 1 punkt b – edasine töötlemine ja eesmärgi piirang, sh
  - Käesoleval juhul on vastavuse tagamiseks vaja täiendada andmete kogumise eesmärgi.
- Artikli 5 lõike 1 punkt c – võimalikult väheste andmete kogumine, sh
  - Vastutavad töötlejad peavad arusaadavalt selgitama ja põhjendama isikuandmete kogumise ja säilitamise vajadust ning kaaluma koondandmete, anonüümsete andmete (kui see pakub piisavat kaitset) või varjunimega tähistatud andmete kasutamist profiilianalüüsi käigus.
  - Käesoleval juhul tuleks igal konkreetsel juhul hinnata, kas vaja on koguda teavet aadressi kohta või piisab ka info kogumisest KOV üksuse kohta. Andmete kogumise eesmärgi võib olla võimalik saavutada ka siis, kui elukoha aadresside asemel kogutakse andmeid KOV üksuse kohta, kus elukoht asub.
- Artikli 5 lõike 1 punkt d – õigsus, sh
  - Käesoleval juhul tuleb kehtestada meetmed taaskasutatavate või kaudselt saadud andmete õigsuse ja ajakohasuse pidevaks kontrollimiseks ja tagamiseks, nt ebakõlade ilmnmisel küsitakse isikult täiendavat teavet.
- Artikli 5 lõike 1 punkt e – säilitamise piirang
  - Käesoleval juhul tuleb järgida isikuandmete kogumisel võimalikult väheste andmete kogumise põhimõtet ning tagada, et nad ei säilita neid isikuandmeid vajalikust kauem ja et seda tehakse proportsionaalselt eesmärgiga, mille jaoks isikuandmeid töödeldakse.
- Artikli 9 lõige 2 ja artikkel 6 – eriliiki isikuandmete töötlemise reeglid
  - Võib töödelda eriliiki isikuandmeid üksnes siis, kui on täidetud üks artikli 9 lõikes 2 esitatud tingimus ja artiklis 6 esitatud tingimus.
  - Kuivõrd algoritmi jaoks kogutakse teavet leibkondade kohta, võib sellest saadud andmeid pidada eriliigilisteks, kuna nendest võib nähtuda isiku seksuaalne sättumus.
  - Käesoleval juhul võib eriliigiliste andmete kogumine olla lubatud artikli 9 lõike 2 punkti g alusel - töötlemine on vajalik olulise avaliku huviga seotud põhjustel liidu või liikmesriigi õiguse alusel ning on proportsionaalne saavutatava eesmärgiga, austab isikuandmete kaitse õiguse olemust ja tagatud on sobivad ja konkreetsed meetmed andmesubjekti põhiõiguste ja huvide kaitseks.

**Kuivõrd teave konkreetse isiku elukoha kohta (samuti teave „potentsiaalse kaaselaniku“ kohta ning muu kogutav teave) kuulub isikuandmete hulka, peab andmete õiguse kontrollimiseks ja rahvastikuregistrisse edastamiseks, olema õiguslik alus. Hetkel ei ole õiguspärane andmete edastus võimalik – pole IKÜM-i alust ja pole rahvastikuregistri seaduses vastavate andmete saamiseks ja töötlemiseks alust.**

**Selleks, et elukohaandmete kontrollimine teistes registrites sisalduva teabe alusel võimalik oleks, tuleb seaduses ette näha:**

- **õiguslik alus andmete edastamiseks Siseministeeriumile**

- Siseministeriumi pädevus kontrollida elukoha aadressi õigsust ja sellel eesmärgil andmeid koguda
- Vajalik on täpsustada andmete kogumise eesmärki.

## 5.5. RAHVASTIKUREGISTRI ANDMETÖÖTLUSE TARBEKS TEHTAVATE MUUDATUSTE ETTEPANEKUD JA ÕIGUSLIKUD RISKID

### Elukoha andmete kontrollimiseks rakendatava algoritmi kasutamisel tekkiv teave ja andmed

Algoritmi rakendamisel ja kasutamisel tekivad erinevad andmed andmeandjatelt ja volitatud töötajatelt saadud täiendavatest andmetest, algoritmi rakendamise logidest kuni algoritmi igakordsel rakendumisel tekkivad tulemiteni. Selliste andmete näol on tegemist rahvastikuregistrisse kantavate andmetega, sest RRS § 20 alusel on nendeks nii isikuandmed kui menetlusandmed ning rahvastikuregistri pidamist abistavad andmed.

### Rahvastikuregistri mõttes on algoritmi kasutamisel relevantssed isikud:

- Rahvastikuregistri **vastutaval töötlejal** (Siseministerium) on seadusest tulenevalt õigus ja kohustus korraldada rahvastikuregistri andmete õigsuse kontrollimist (RRS § 9 lõike 2 punkt 3).
- Rahvastikuregistri **volitatud töötlejaks** määratakse riigiasutus või riigi omandis olev eraõiguslik juriidiline isik RRS-s sätestatud korras.
- Rahvastikuregistri **andmeandjateks** on asutused ja isikud, kes annavad välja või koostavad RRS § 22 lõikes 1 loetletud dokumente, annavad rahvastikuregistrisse andmeid nendelt dokumentidelt või kelle tegevuse tulemusel muutuvad RRS § 21 lõikes 1 sätestatud isikuandmed.
- Rahvastikuregistri **andmesubjektiks** on iga isik, kelle kohta andmete töötlemise õigus ja kohustus rahvastikuregistris on (loetelu RRS § 5).
- Rahvastikuregistri **andmesaaja** on isik, kellele antakse juurdepääs andmetele.

IKÜM mõttes on relevantseteks „töötlejateks“ nii vastutav kui volitatud töötleja kui ka andmeandja.

### Rahvastikuregistri vastutava töötleja õigus elukoha andmete kontrollimise eesmärgil algoritmi kasutada

RRS § 9 kohaselt on rahvastikuregistri vastutava töötleja õiguseks ja kohustuseks tagada rahvastikuregistri pidamise ja andmete töötlemise vastavus seadustega ja seaduse alusel kehtestatud õigusaktidega. Muuhulgas RRS § 9 lõike 2 punkti 3 kohaselt vastutav töötleja korraldab rahvastikuregistri andmete õigsuse kontrollimist.

Selline üldine § 9 lõike 2 punktis 3 nimetatud andmete õigsuse tagamise kohustus on kooskõlas isikuandmete kaitse regulatsioonist tuleneva andmete õigsuse tagamise põhimõttega.

**Esmalt, selleks, et tagada andmete töötlemise ettenähtavus ja seaduslikkus, on vajalik RRS-i lisada konkreetne elukohaandmete õigsuse kontrollimise regulatsioon.** Selleks võib luua nii eraldi uue õigusnormi, mis kirjeldab nii vastutava töötleja õiguse kui piiritleb kohustused (s.h. andmete säilitamine, juurdepääs) või täiendada vastavalt olemasolevaid õigusnorme.

Eraldi õigusnormi võimalik ülesehitus:

---

#### *§ x. Elukoha andmete õigsuse kontrollimine*

*(1) Vastutaval töötlejal on õigus elukoha andmete õigsust kontrollida ning teatada andmete parandamise või uuendamise vajadusest volitatud töötlejat, andmeandjat või andmesubjektile.*

*(2) Elukoha andmete kontrolli käigus jõutud tulemuse osas on andmesubjektile tema andmetega tutvumise ning nende parandamise õigused vastavalt käesoleva seaduse §-le .*



*(3) Elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks kehtestab Vabariigi Valitsus / Siseminister täpsemad nõuded ja tingimused.*

Olemasolevate õigusnormide täpsustamisel on võimalik täiendada vastavalt RRS §-i 32 ja 33 regulatsiooni. Nimelt RRS § 32 kohta on RRS seletuskirjas sedastatud, et andmete õigsuse tagamiseks tuleb kasutada kõiki tarkvaralisi vahendeid, nt loogilisi andmekontrolle, seoste ja varasemate andmete ja dokumentide võrdlemise kontrolle (§ 32). Kui vaatamata sellele on andmete õigsusega siiski probleeme, on volitatud töötlejal kohustus teha andmeandjale andmete õigsuse kohta järelepärimisi.<sup>23</sup>

Arvestades hetkel kehtiva seaduse kesksust volitatud töötleja õigustele on mõislik lisada paragrahvi 33 lõige 4:

---

*§ 33. Ebaõigete andmete parandamine*

*(1) Käesoleva seaduse § 32 lõikes 3 sätestatud juhtudel või kui andmeandja või andmesaaja teatab ebaõigetest andmetest, on volitatud töötleja kohustatud kontrollima andmete õigsust ja ebaõiged andmed parandama.*

*(2) Kui rahvastikuregistri subjektiks oleva isiku kohta puuduvad mõned käesoleva seaduse §-s 35 sätestatud andmetest, võtab volitatud töötleja kasutusele abinõud puuduvate andmete saamiseks ning esitab järelepärimise vastavale andmeandjale.*

*(3) Volitatud töötleja võib vastutava töötleja loal andmete parandamisest keelduda.*

*(4) Vastutaval töötlejal on õigus andmete õigsust kontrollida ning teatada andmete parandamise või uuendamise vajadusest volitatud töötlejat, andmeandjat või andmesubjekti.*

Samuti võib kaaluda sama õiguse andmist eraldi paragrahvina nt luues RRS § 68 prim:

---

*§ 68<sup>1</sup> Rahvastikuregistri vastutava töötleja õigus kontrollida elukoha aadressi õigsust*

- 1. Rahvastikuregistri vastutaval töötlejal on õigus elukoha aadressi õigsust kontrollida.*
- 2. Käesolevas paragrahvis sätestatud elukoha aadressi õigsuse kontrollimiseks on rahvastikuregistri vastutaval töötlejal õigus teha järelepärimisi teistesse andmekogudesse.*
- 3. Ebaõigete andmete kahtluse korral teeb vastutav töötleja volitatud töötlejale, andmeandjale või andmesubjektile andmete õigsuse kohta järelepärimise.*

Võib nt luues eeltoodu eraldi paragrahvina, andes Siseministeriumile pädevuse kontrollida elukoha andmete õigsust ja mis on vajalikud, et täpsustada andmete kogumise eesmärki registre lõikes, sõnastus sõltub valitud meetmetest.

Siseministeriumi andmete kogumise õiguse võib sätestada RRS-s järgmises sõnastuses:

---

*„§ X. Andmete kogumine*

*1) Siseministerium kogub ja töötleb õigusaktides sätestatud juhtudel isikuandmeid, sealhulgas eriliiki isikuandmeid, kui need andmed on vajalikud Siseministeriumile seadusega pandud ülesannete täitmiseks.*

---

<sup>23</sup> RRS seletuskiri, § 32. Kättesaadav: [SEN Seletuskiri RT I, 17.11.2017, 1 - jõust 01.01.2019](#)

2) Siseministeeriumil on õigus nõuda temaga lepingu sõlminud isikutelt, samuti teistelt isikutelt ning riigi- ja kohaliku omavalitsuse üksuse asutustelt õigusaktides sätestatud juhtudel isiku andmeid ning muid andmeid, kui need andmed on vajalikud Siseministeeriumile seadusega pandud ülesannete täitmiseks.

3) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud isikud ei või nõuda tasu Siseministeeriumile andmete väljastamise eest.

4) Andmete väljastamiseks kohustatud isik või asutus peab oma kohustuse täitma viivitamata, kuid mitte hiljem kui Siseministeeriumi poolt andmete nõudmisel teatatud tähtaja jooksul, või põhjendama Siseministeeriumil kirjalikult kohustuse nõuetekohase täitmise võimatust.“

**Teiseks, on vajalik RRS-is või määruses sätestada elukoha andmete täpsuse kontrollimiseks kasutatava algoritmi arhitektuur, toimimisloogika, sisendid, väljundid.**

**Kolmandaks, konkreetsete andmete töötamiseks vajalik seaduslik alus.**

Iga andmetüki osas on vajalik, et nii edastava asutuse konkreetse registri põhimääruses on nimetatud andmetükk, mida rahvastikuregistrisse edastatakse ning Rahvastikuregistri määruses turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga peab olema vastavas loetelusse konkreetsest põhimäärusest saadavate andmete loetelu.

---

*Näide: Maksu- ja Tolliamet*

*Maksudkorralduse seaduse § 29 lõike 1 punkt 34 sätestab, et Maksuhaldur võib avaldada maksusaladust sisaldavat teavet Eesti rahvastikuregistri vastutavale töötlejale rahvastikuregistri seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks.*

*Määrus turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga sätestab §-s 51, et Maksu- ja Tolliamet annab andmed lisa-aadressi, kontaktandmete ja viibimiskoha andmete kohta ning edastab elukohateate.*

*Seega, kuniks algoritmi tarbeks on vajalik eeltoodud andmetüki üle kontroll, ei ole vajalik uue seadusliku aluse loomine. Kui soovitakse mistahes täiendavaid andmeid, on vajalik esmalt nii proportsionaalsuse kontroll kui vajadusel seadusliku aluse loomine.*

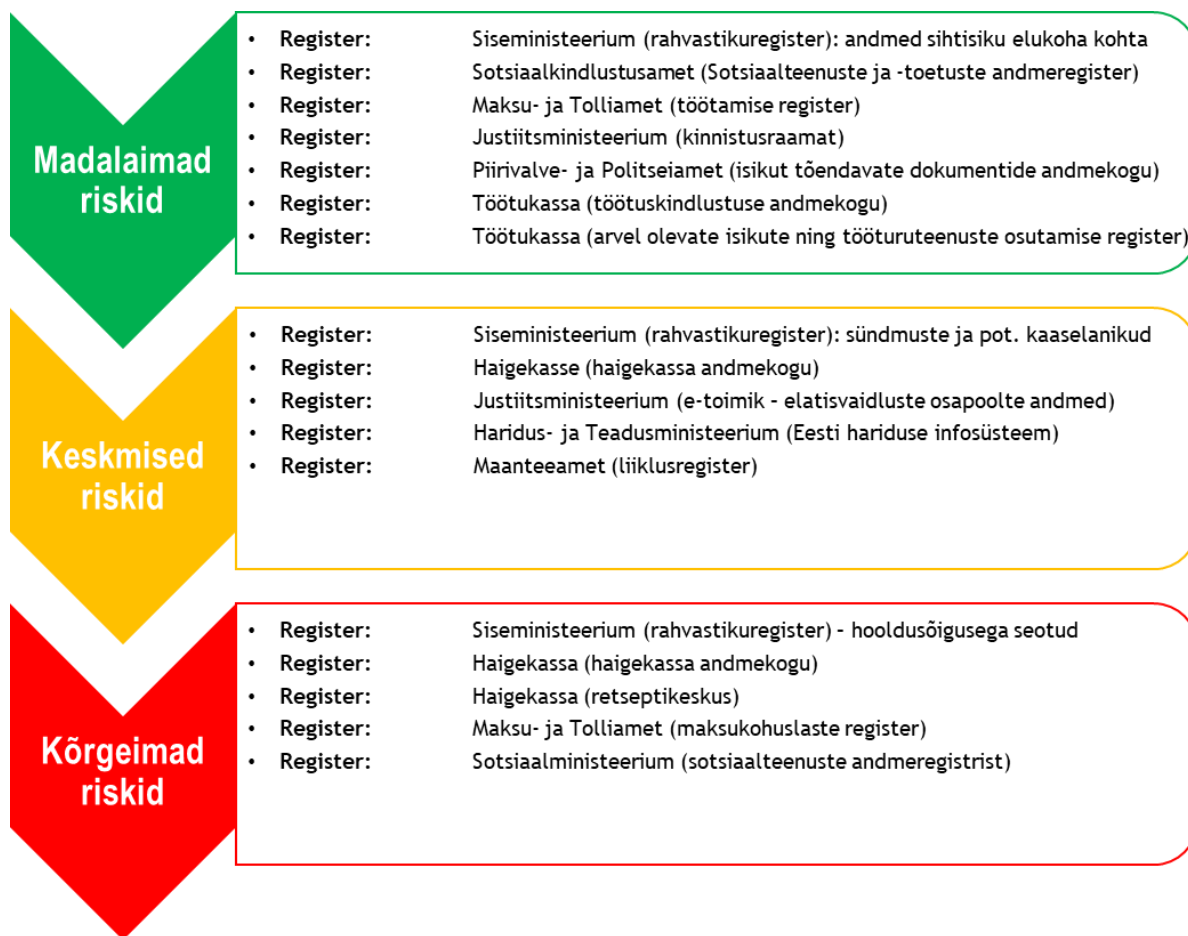
**Vastavalt on käesolevas analüüsis esitatud vajalik muudatus peatükk 5 iga andmekategooria juures.**

## 5.6. PLANEERITAVAD ANDMETÜKID JA NENDE KASUTAMISE VIISID, VÕIMALUSED, MUUTMISE VAJADUSED, SEADUSE MUUTMISE ETTEPANEKUD

Selleks, et lihtsaimal viisil esitada planeeritud andmekogumite osas ülevaade sellest, kui tõenäoline on nende andmete kasutamine kas hetkel kehtiva õiguse alusel või pärast analüüsis soovitatud seadusmuudatust ehk milliste andmete kasutamine on madalaima, keskmise või kõrge riskiga, oleme planeeritavad andmekategooriad jaganud kolme peatükki vastavalt sellele, milline on realistlik võimalus õiguskeskkonna muutus (st seadusemuudatus) saavutada.

Juhime tähelepanu, et mitmete andmetükkide osas eeldab hinnang seda, et algoritmi tulemi täpsus ei ulatu kaugemale kohaliku omavalitsuse (suuremate linnade puhul linnaosade) täpsusest. Samuti tuleb rõhutada, et „potentsiaalse kaaselaniku“ andmete töötamise õiguspärasus on suuresti tervikuna kaheldav, kuid oleme siiski hinnanud andmetükke eraldi ning vastavalt soovitanud põhiseaduslikkuse kontrolli ning mõjuhinnangu läbiviimist.

Esimene peatükk on sellised andmed, mille puhul on suurim võimalus kasutada planeeritud andmeid, teine peatükk sellised andmed, mille puhul on keskmine võimalus kasutada planeeritud andmeid, ning viimases peatükis sellised andmed, mille puhul on väikseim võimalus kasutada planeeritud andmeid järgmiselt:



Joonis 5.3 Riskide tase andmetüüpide ja registrite lõikes

A. SUURIM VÕIMALUS SAAVUTADA ANDMETE ÕIGUSPÄRANE KASUTUS (NN ROHELINE PEATÜKK)

**Register:** Siseministeerium (rahvastikuregister): andmed sihtsiku elukoha kohta  
**Riski aste:** Väike risk

**Andmed:**

Algoritmi Sihtsikute valimi filtreerimine

- Inimese elusolu
- Kehtiva elukoha sisestamise kuupäev
- Kehtiva elukoha olemasolu
- Kehtiv viibimiskoht
- Viimane 1. liiki pöördumise saatmise kuupäev
- Viimane 2. liiki pöördumise saatmise kuupäev
- Viimane elukoha "kinnitamise" kuupäev

Võimalike elukohtade määratlemine: 1) asukohtaandmed (nii sihtsiku kui potentsiaalse kaaselaniku andmed)

- Kehtiv elukoht
- Lisa-aadressid (kehtivad kui ka kehtivuse kaotanud)
- Kehtivuse kaotanud elukohad
- Kehtiva elukoha sissekande kuupäev
- Kehtivuse kaotanud elukohtade lõppkuupäevad
- Kehtivate lisa-aadresside alguskuupäev
- Kehtivuse kaotanud lisa-aadresside lõppkuupäev
- Mitu korda on sama kehtivuse kaotanud lisa-aadressi korduvalt rahvastikuregistrisse saadetud

- Mitu korda on sama kehtivat lisa-aadressi rahvastikuregistrisse korduvalt saadetud

#### Andmete kogumise eesmärk

- (kirjeldatud andmetükkide ees)

#### Andmekasutuse kehtiv kord

- Andmete kogumise eesmärgid ja kord on reguleeritud RRS-s ja selle alusel kehtestatud määrustes.
- RRS § 9 lõike 2 punkt 1 sätestab, et rahvastikuregistri vastutav töötaja korraldab rahvastikuregistri andmete õigsuse kontrollimist.

#### Takistus:

- Puudub regulatsioon selle kohta, kas ja kuidas Siseministeerium ise rahvastikuregistrisse koondatud andmete alusel elukoha andmete õigsust kontrollib.

#### Ettepanek:

- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmeid elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks kasutada, tuleb RRS-i täiendada ja sätestada, et Siseministeerium kui vastutav töötaja kontrollib elukoha andmete õigsust rahvastikuregistrisse kogutud ja algoritmiga kasutatavate andmete alusel (vt peatükk 00).
- **Alternatiivne hindamise või otsustamise koht.** Et tagada, et väljapakutud lahendus on kooskõlas IKÜM artikli 5 lõike 1 punktist c tuleneva võimalikult väheste andmete kogumise reegluga, tuleb hinnata, kas võimalik on koguda teavet mitte elukoha aadressi kohta, vaid kas piisab ka info kogumisest KOV üksuse kohta. Andmete kogumise eesmärke võib olla võimalik saavutada ka siis, kui elukoha aadresside asemel kogutakse andmeid elukoha KOV üksuse kohta.
- **Põhiõiguste riive pehmendamine.** Kuivõrd andmete kogumine puudutab suurt hulka isikuid (sisuliselt terve elanikkond), osaliselt on tuletatavad eriliigilised või tundlikud isikuandmed ning kogutakse suur hulk andmeid, on tegu intensiivse riivega, mistõttu on vajalik riive mõju pehmendada, näiteks
  - Sätestada andmete kogumise selge põhjendus ja eesmärk.
  - Arvestades, kui suurt hulka isikuid planeeritav meede potentsiaalselt hõlmab, võib sihtgrupi suurust vähendada, nt mitte käivitada algoritmi kõigi isikute suhtes, vaid nende puhul, kelle elukoha andmete õigsuse osas on kahtlusi.
  - Arvestades, kui suurt hulka andmeid planeeritav meede potentsiaalselt hõlmab ja kui palju erinevaid andmeid ühe ja sama inimese kohta kogutakse, võib kaaluda kogutavate andmete vähendamist.
  - Loobuda tundlike ja eriliiki isikuandmete kogumisest ning võimalusel ka nende andmete kasutamisest, millest on võimalik tuletada tundlike ja eriliiki isikuandmeid. tunnistatud teave, nagu maksuandmed, sotsiaaltoetuste andmed, inimese asukoha jälgimise andmed jms.
  - Kaaluda võimalust koguda andmeid vaid isiku enda kohta, kuna potentsiaalse kaaselaniku info alusel genereeritud elukoha aadressi avaldamine võib avaldada kaudselt andmeid kolmanda isiku kohta, kusjuures sellega võivad kaasneda negatiivsed tagajärjed seotud isikutele.
  - Kui on kahtlus elukoha andmete õigsuse osas, loobuda algoritmi käivitamisest ja küsida andmeid isikult endalt.
  - Sätestada optimaalne andmete säilitamise aeg (mida pikem aeg, seda ulatuslikum riive).

**Register:** Sotsiaalkindlustusamet (Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister)

**Riski aste:** Väike risk

#### Andmed:

- Aadress (kande kuupäev, nii sihtisiku kui potentsiaalse kaaselaniku andmed)

**Andmete kogumise eesmärk**

- Sihtisiku potentsiaalsete paiknemisaadresside leidmine sihtisiku ja potentsiaalsete kaaselanike andmete põhjal

**Andmeedastuse kehtiv kord**

- Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruse § 18 kohaselt väljastatakse registrist andmeid: 1) otsejuurdepääsuna infosüsteemide andmevahetuskihi kaudu; 2) andmepäringuna taotluse alusel. Seaduse, välislepingu, Euroopa Liidu Nõukogu või Euroopa Komisjoni otsekohalduva õigusaktiga ettenähtud ülesannete täitmiseks väljastatakse registrist andmeid regulaarselt teise andmekogusse või teisele asutusele andmevahetuse kokkuleppe alusel. Kokkuleppes lepitakse kokku väljastatavate andmete koosseis ja õiguslik alus ning andmete väljastamise tingimused, kord ja viis. Andmevahetuse kokkuleppe sisu on teadmata. Rahvastikuregistri määrus turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga sätestab §-s 47, et:
  - 1) Sotsiaalkindlustusamet annab dokumendi- ja sellega seotud andmed talle esitatud välisriigis koostatud perekonnaseisudokumendi kohta.
  - 2) Sotsiaalkindlustusamet annab andmed lisa-aadresside, kontaktandmete ja viibimiskoha kohta ning edastab elukohateate.
  - 3) Sotsiaalkindlustusamet annab menetlusandmed isikukoodi andmise menetluse kohta.

**Takistus:**

- Puudub analüüsi koostajatele teadaolev õiguslik alus, mis annaks Sotsiaalkindlustusametile õiguse edastada andmeid Siseministeriumile elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks.
  - Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruse § 18 kohaselt toimub andmevahetus õigustatud isikule seaduses ettenähtud ülesande täitmiseks andmevahetuse kokkuleppe alusel. Andmevahetuse kokkuleppe sisu on siinkirjutajatele teadmata.
- Puudub säte, mis lubaks Siseministeriumil antud andmeid töödelda, st elukoha andmeid kontrollida ja selleks otstarbeks andmeid koguda.

**Ettepanek:**

- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete edastamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks sätestada andmete edastamise õigus sotsiaalhoolekande seaduses või selle rakendusaktides ning Rahvastikuregistri määrukses turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga (muuhulgas andmevahetuse kokkuleppes, kui see seal puudub). Vajadusel tuleb täiendada ka andmete kogumise eesmärki.
- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete kasutamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks RRS-i täiendada ja sätestada Siseministeriumi pädevus kontrollida elukoha andmete õigsust ning õigus selleks andmeid koguda (vt peatükk 00).
- **Alternatiivne hindamise või otsustamise koht.** Et tagada, et väljapakutud lahendus on kooskõlas IKÜM artikli 5 lõike 1 punktist c tuleneva võimalikult väheste andmete kogumise reegluga, tuleb hinnata, kas võimalik on koguda teavet mitte elukoha aadressi kohta, vaid kas piisab ka info kogumisest KOV üksuse kohta. Andmete kogumise eesmärke võib olla võimalik saavutada ka siis, kui elukoha aadresside asemel kogutakse andmeid elukoha KOV üksuse kohta.
- **Põhiõiguste riive pehmemdamine.** Kuivõrd andmete kogumine puudutab suurt hulka isikuid (sisuliselt terve elanikkond), siis kaaluda riive mõju pehmemdamist (vt rahvastikuregistri kohta tehtud ettepanekus toodut).

**Register:** Maksu- ja Tolliamet (töötamise register)

**Riski aste:** Väike risk

**Andmed:**

- Kehtiva töökoha aadress

**Andmete kogumise eesmärk**

- Hinnata potentsiaalse paiknemisaadressi täpsuse tõenäosust sihtsiku andmete põhjal

**Andmeedastuse kehtiv kord**

- Maksukohustuslaste registri põhimääruse § 61 lõige 1 sätestab, et juurdepääs registri andmetele võimaldatakse registri kasutamise õiguse andmise, andmete avaldamise või Maksu- ja Tolliametilt andmete edastamisega. Juurdepääs on tasuta.
- Maksukohustuslaste registri põhimääruse § 61 lõige 4 sätestab, et registri kasutamise õigus väljaspool Maksu- ja Tolliametit ametialase kasutamise eesmärgil eeldab andmete töötlemise lepingu sõlmimist Maksu- ja Tolliametiga. Lepingus kajastatakse vähemalt andmete kasutamise eesmärk, väljastatavate andmete loetelu, maht ja väljastamise kord, andmetele juurdepääsu tehnilised lahendused ning meetmed andmete kaitsmiseks.
- Rahvastikuregistri määrus turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga sätestab §-s 51, et Maksu- ja Tolliamet annab andmed lisa-aadressi, kontaktandmete ja viibimiskoha andmete kohta ning edastab elukohateate.

**Takistus:**

- Puudub analüüsi koostajatele teadaolev õiguslik alus, mis annaks MTA-le õiguse edastada andmeid Siseministeeriumile elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks.
- Puudub säte, mis lubaks Siseministeeriumil antud andmeid töödelda, st elukoha andmeid kontrollida ja selleks otstarbeks andmeid koguda.
- Valitud meetme sobivuse osas tõusetub küsimus, kui kindlalt annab töökoha asukoha teave isiku elukoha aadressi kohta teavet. Töötamise tegeliku asukoha teave võib registris olla eksitav nt kui isik teeb kaudtööd; töötaja pakub teenuseid isikutele nende kodus; isik töötab transpordi, tee-ehituse, põllutöö või kaubaveo vallas; samuti on ehitus- ja metsandusvaldkonna tööd muutuva asukohaga jne. Kui siinkohal kaaluda põhiõiguste riive suurust ja andmete kogumisest saadavat kasu, võib pidada meetet ebaproportsionaalseks.

**Ettepanek:**

- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete edastamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks muuta andmete kogumise eesmärki ja sätestada andmete edastamise õigus maksukorralduse seaduses või selle rakendusaktides ning Rahvastikuregistri määrusesse turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga.
- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete kasutamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks RRS-i täiendada ja sätestada Siseministeeriumi pädevus kontrollida elukoha andmete õigsust ning õigus selleks andmeid koguda (vt peatükk 00).
- **Alternatiivne hindamise või otsustamise koht.** Et tagada, et väljapakutud lahendus on kooskõlas IKÜM artikli 5 lõike 1 punktist c tuleneva võimalikult väheste andmete kogumise reegluga, tuleb hinnata, kas võimalik on koguda teavet mitte töökoha aadressi kohta, vaid kas piisab ka info kogumisest KOV üksuse kohta. Andmete kogumise eesmärke võib olla võimalik saavutada ka siis, kui töökoha aadresside asemel kogutakse andmeid töökoha KOV üksuse kohta.
- **Põhiõiguste riive pehmemdamine.** Kuivõrd andmete kogumine puudutab suurt hulka isikuid (sisuliselt terve elanikkond), siis kaaluda riive mõju pehmemdamist (vt rahvastikuregistri kohta tehtud ettepanekus toodut).

**Register:** Justiitsministeerium (kinnistusraamat)

**Riski aste:** Väike risk

**Andmed:**

- Isikule kuuluv kinnisvara

**Andmete kogumise eesmärk**

- Hinnata potentsiaalse paiknemisaadressi täpsuse tõenäosust sihtsiku andmete põhjal

**Andmeedastuse kehtiv kord**

- Kinnistusraamatuseaduse § 74 lõige 1 sätestab, et igalüks võib registriosaga tutvuda ja saada sellest väljatrükke.
- Kinnistusraamatu andmetöötluskeskuse määruse § 6 lõike 1 punkt 1 sätestab, et elektroonilise kinnistusraamatu andmeid, sealhulgas kinnistustoimiku andmeid, väljastatakse tasuta riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste riiklikusse registrisse kantud asutusele, kes vajab andmeid seaduses sätestatud avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks.

**Takistus:**

- Puudub analüüsi koostajatele teadaolev õiguslik alus, mis annaks õiguse edastada andmeid Siseministeeriumile elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks.
- Puudub säte, mis lubaks Siseministeeriumil antud andmeid töödelda, st elukoha andmeid kontrollida ja selleks otstarbeks andmeid koguda.
- Valitud meetme sobivuse osas tõusetub küsimus näiteks olukorras, kus isikule kuulub rohkem kui üks kinnisvara.

**Ettepanek:**

- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete edastamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks muuta andmete kogumise eesmärki ja sätestada andmete edastamise õigus kinnistusraamatuseaduses või selle rakendusaktides ning Rahvastikuregistri määrusesse turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga.
- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete kasutamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks RRS-i täiendada ja sätestada Siseministeeriumi pädevus kontrollida elukoha andmete õigsust ning õigus selleks andmeid koguda (vt peatükk 00).
- **Alternatiivne hindamise või otsustamise koht.** Et tagada, et väljapakutud lahendus on kooskõlas IKÜM artikli 5 lõike 1 punktist c tuleneva võimalikult väheste andmete kogumise reegluga, tuleb hinnata, kas võimalik on koguda teavet mitte kinnisasja aadressi kohta, vaid kas piisab ka info kogumisest KOV üksuse kohta. Andmete kogumise eesmärke võib olla võimalik saavutada ka siis, kui kinnisasja aadresside asemel kogutakse andmeid kinnisasja KOV üksuse kohta.
- **Põhiõiguste riive pehmemdamine.** Kuivõrd andmete kogumine puudutab suurt hulka isikuid (sisuliselt terve elanikkond), siis kaaluda riive mõju pehmemdamist (vt rahvastikuregistri kohta tehtud ettepanekus toodut).

<b>Register:</b>	<b>Piirivalve- ja Politseiamet (isikut tõendavate dokumentide andmekogu)</b>
<b>Riski aste:</b>	Väike risk

- **Andmed:** Isikut tõendava dokumendi kättesaamise koht

**Andmete kogumise eesmärk:**

- Hinnata potentsiaalse paiknemisaadressi täpsuse tõenäosust sihtsiku andmete põhjal

**Andmeedastuse kehtiv kord:**

- Isikut tõendavate dokumentide andmekogu pidamise põhimääruse § 16 lõige 5 sätestab, et andmekogu vastutav töötleja otsustab kolmandatele isikutele infosüsteemide andmevahetuskihi kaudu andmetele juurdepääsu andmise selleks seadusest tuleneva aluse olemasolul ning kooskõlas avaliku teabe seaduse ja isikuandmete kaitse seadusega. Vajaduse korral sõlmitakse andmesaajaga leping, kus sätestatakse nende andmete koosseis, millele võimaldatakse juurdepääs ning andmetele juurdepääsu andmise õiguslik alus, eesmärk, tingimused, kord ja viis.
- Rahvastikuregistri määrus turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga sätestab §-s 42, milliseid andmeid Politsei- ja Piirivalveamet annab, kuid nendest ei nähtu otsesõnu andmeid isikut tõendava dokumendi kättesaamise koha kohta.

**Takistus:**



- Puudub analüüsi koostajatele teadaolev õiguslik alus, mis annaks Politsei- ja Piirivalveametile õiguse edastada andmeid Siseministeeriumile elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks.
- Puudub säte, mis lubaks Siseministeeriumil antud andmeid töödelda, st elukoha andmeid kontrollida ja selleks otstarbeks andmeid koguda.

**Ettepanek:**

- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete edastamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks muuta andmete kogumise eesmärki ja sätestada andmete edastamise õigus isikut tõendavate dokumentide seaduses või selle rakendusaktides ning Rahvastikuregistri määrusesse turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga.
- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete kasutamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks RRS-i täiendada ja sätestada Siseministeeriumi pädevus kontrollida elukoha andmete õigsust ning õigus selleks andmeid koguda (vt peatükk 00).
- **Põhiõiguste riive pehmemdamine.** Kuivõrd andmete kogumine puudutab suurt hulka isikuid (sisuliselt terve elanikkond), siis kaaluda riive mõju pehmemdamist (vt rahvastikuregistri kohta tehtud ettepanekus toodut).

**Register:** Töötukassa (töötuskindlustuse andmekogu)

**Riski aste:** Väike risk

**Andmed:**

- Isiku elukoht
- Isiku postiaadress

**Andmete kogumise eesmärk:**

- Sihtisiku potentsiaalsete paiknemisaadresside leidmine sihtisiku ja potentsiaalsete kaaselanike andmete põhjal

**Andmeedastuse kehtiv kord:**

- Töötuskindlustuse andmekogu põhimääruse § 11 lõige 1 sätestab, et andmekogu andmetele võimaldatakse juurdepääs kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) ja teiste kehtivate õigusaktidega.

**Takistus:**

- Puudub analüüsi koostajatele teadaolev õiguslik alus, mis annaks Eesti Töötukassale õiguse edastada andmeid Siseministeeriumile elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks.
- Puudub säte, mis lubaks Siseministeeriumil antud andmeid töödelda, st elukoha andmeid kontrollida ja selleks otstarbeks andmeid koguda.

**Ettepanek:**

- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete edastamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks muuta andmete kogumise eesmärki ja sätestada andmete edastamise õigus töötuskindlustuse seaduses või selle rakendusaktides ning Rahvastikuregistri määrusesse turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga.
- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete kasutamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks RRS-i täiendada ja sätestada Siseministeeriumi pädevus kontrollida elukoha andmete õigsust ning õigus selleks andmeid koguda (vt peatükk 00).
- **Alternatiivne hindamise või otsustamise koht.** Et tagada, et väljapakutud lahendus on kooskõlas IKÜM artikli 5 lõike 1 punktist c tuleneva võimalikult väheste andmete kogumise reegluga, tuleb hinnata, kas võimalik on koguda teavet mitte elukoha aadressi kohta, vaid kas piisab ka info



kogumisest KOV üksuse kohta. Andmete kogumise eesmärke võib olla võimalik saavutada ka siis, kui elukoha aadresside asemel kogutakse andmeid elukoha KOV üksuse kohta.

- **Põhiõiguste riive pehmemdamine.** Kuivõrd andmete kogumine puudutab suurt hulka isikuid (sisuliselt terve elanikkond), siis kaaluda riive mõju pehmemdamist (vt rahvastikuregistri kohta tehtud ettepanekus toodut).

<b>Register:</b>	<b>Töötukassa (töötuna ja töötajana arvel olevate isikute ning tööturuteenuste osutamise register)</b>
<b>Riski aste:</b>	Väike risk

**Andmed:**

- Isiku elukoht
- Isiku postiaadress

**Andmete kogumise eesmärk:**

- Sihtisiku potentsiaalsete paiknemisaadresside leidmine sihtisiku ja potentsiaalsete kaaselanike andmete põhjal

**Andmeedastuse kehtiv kord:**

- Töötuna ja töötajana arvel olevate isikute ning tööturuteenuste osutamise registri asutamise ja pidamise põhimääruse § 35 lõige 1 sätestab, et juurdepääs registrisse kantud andmetele võimaldatakse kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) ja teiste kehtivate õigusaktidega.
- Töötuna ja töötajana arvel olevate isikute ning tööturuteenuste osutamise registri asutamise ja pidamise põhimääruse § 35 lõige 5 sätestab, et registri vastutav töötleja peab arvestust, kellele, mis eesmärgil, millal, millisel viisil ja milliseid isikuandmeid registrist väljastatakse. Isikut tõendavate dokumentide andmekogu pidamise põhimääruse § 16 lõige 5 sätestab, et andmekogu vastutav töötleja otsustab kolmandatele isikutele infosüsteemide andmevahetuskihi kaudu andmetele juurdepääsu andmise selleks seadusest tuleneva aluse olemasolul ning kooskõlas avaliku teabe seaduse ja isikuandmete kaitse seadusega. Vajaduse korral sõlmitakse andmesaajaga leping, kus sätestatakse nende andmete koosseis, millele võimaldatakse juurdepääs ning andmetele juurdepääsu andmise õiguslik alus, eesmärk, tingimused, kord ja viis.

**Takistus:**

- Puudub analüüsi koostajatele teadaolev õiguslik alus, mis annaks Eesti Töötukassale õiguse edastada andmeid Siseministeriumile elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks.
- Puudub säte, mis lubaks Siseministeriumil antud andmeid töödelda, st elukoha andmeid kontrollida ja selleks otstarbeks andmeid koguda.

**Ettepanek:**

- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete edastamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks muuta andmete kogumise eesmärki ja sätestada andmete edastamise õigus tööturuteenuste ja -toetuste seaduses või selle rakendusaktides ning Rahvastikuregistri määrusesse turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga.
- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete kasutamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks RRS-i täiendada ja sätestada Siseministeriumi pädevus kontrollida elukoha andmete õigsust ning õigus selleks andmeid koguda (vt peatükk 00).
- **Alternatiivne hindamise või otsustamise koht.** Et tagada, et väljapakutud lahendus on kooskõlas IKÜM artikli 5 lõike 1 punktist c tuleneva võimalikult väheste andmete kogumise reegluga, tuleb

hinnata, kas võimalik on koguda teavet mitte elukoha aadressi kohta, vaid kas piisab ka info kogumisest KOV üksuse kohta. Andmete kogumise eesmärgi võib olla võimalik saavutada ka siis, kui elukoha aadresside asemel kogutakse andmeid elukoha KOV üksuse kohta.

- **Põhiõiguste riive pehmemdamine.** Kuivõrd andmete kogumine puudutab suurt hulka isikuid (sisuliselt terve elanikkond), siis kaaluda riive mõju pehmemdamist (vt rahvastikuregistri kohta tehtud ettepanekus toodut).

#### B. KESKMIINE VÕIMALUS SAAVUTADA ANDMETE ÕIGUSPÄRANE KASUTUS (NN KOLLANE PEATÜKK)

**Register:** Siseministeerium (rahvastikuregister): sündmuste ja potentsiaalsete kaaselanike kohta käivad andmed

**Riski aste:** Keskmine risk

#### Andmed:

Potentsiaalsete kaaselanike määratlemine, isikuid siduvad märgid (potentsiaalseks kaaselanikuks olemise faktiküsimus)

- Isikud on abielus
- Isikud on lahutatud
- Üks isik on teise ema
- Üks isik on teise isa
- Isik saab lapse eest peretoetust
- Isik saab lapse eest vanemahüvitist
- Sünniaasta (lisanäitajad, mittebinaarsed)
- Samal aadressil elavad inimesed (lisanäitajad, mittebinaarsed)

Teavitamiseks vajalikud andmed: algoritm teeb isiku juurde märke, et pöördumist on vaja. Erinev märke vastavalt pöördumise liigile.

- Sünniaasta
- Üks isik on teise ema
- Üks isik on teise isa

#### Andmete kogumise eesmärk

- (kirjeldatud andmetükkide ees)

#### Andmekasutuse kehtiv kord

- Andmete kogumise eesmärgid ja kord on reguleeritud RRS-s ja selle alusel kehtestatud määrustes.
- RRS § 9 lõike 2 punkt 1 sätestab, et rahvastikuregistri vastutav töötaja korraldab rahvastikuregistri andmete õigsuse kontrollimist.

#### Takistus:

- Puudub regulatsioon selle kohta, kas ja kuidas Siseministeerium ise rahvastikuregistrisse koondatud andmete alusel elukoha andmete õigsust kontrollib.

#### Ettepanek:

- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmeid elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks kasutada, tuleb RRS-i täiendada ja sätestada, et Siseministeerium kui vastutav töötaja kontrollib elukoha andmete õigsust rahvastikuregistrisse kogutud ja algoritmiga kasutatavate andmete alusel (vt peatükk 00).

- **Alternatiivne hindamise või otsustamise koht.** Et tagada, et väljapakutud lahendus on kooskõlas IKÜM artikli 5 lõike 1 punktist c tuleneva võimalikult vähete andmete kogumise reegluga, tuleb hinnata, kas võimalik on koguda teavet mitte elukoha aadressi kohta, vaid kas piisab ka info kogumisest KOV üksuse kohta. Andmete kogumise eesmärgi võib olla võimalik saavutada ka siis, kui elukoha aadresside asemel kogutakse andmeid elukoha KOV üksuse kohta.
- **Põhiõiguste riive pehmendamine.** Kuivõrd andmete kogumine puudutab suurt hulka isikuid (sisuliselt terve elanikkond), osaliselt on tuletatavad eriliigilised või tundlikud isikuandmed ning kogutakse suur hulk andmeid, on tegu intensiivse riivega, mistõttu on vajalik riive mõju pehmendada, näiteks
  - Sätestada andmete kogumise selge põhjendus ja eesmärk.
  - Arvestades, kui suurt hulka isikuid planeeritav meede potentsiaalselt hõlmab, võib sihtgrupi suurust vähendada, nt mitte käivitada algoritmi kõigi isikute suhtes, vaid nende puhul, kelle elukoha andmete õigsuse osas on kahtlusi.
  - Arvestades, kui suurt hulka andmeid planeeritav meede potentsiaalselt hõlmab ja kui palju erinevaid andmeid ühe ja sama inimese kohta kogutakse, võib kaaluda kogutavate andmete vähendamist.
  - Loobuda tundlike ja eriliiki isikuandmete kogumisest ning võimalusel ka nende andmete kasutamisest, millest on võimalik tuletada tundlike ja eriliiki isikuandmeid. tunnistatud teave, nagu maksuandmed, sotsiaaltoetuste andmed, inimese asukoha jälgimise andmed jms.
  - Kaaluda võimalust koguda andmeid vaid isiku enda kohta, kuna potentsiaalse kaaselaniku info alusel genereeritud elukoha aadressi avaldamine võib avaldada kaudselt andmeid kolmanda isiku kohta, kusjuures sellega võivad kaasneda negatiivsed tagajärjed seotud isikutele.
  - Kui on kahtlus elukoha andmete õigsuse osas, loobuda algoritmi käivitamisest ja küsida andmeid isikult endalt.
  - Sätestada optimaalne andmete säilitamise aeg (mida pikem aeg, seda ulatuslikum riive).

**Register:** Haigekasse (haigekassa andmekogu)

**Riski aste:** Keskmise risk

**Andmed:**

- Perekarsti asukoht (asukoha aadress)

**Andmete kogumise eesmärk:**

- Hinnata potentsiaalse paiknemisaadressi täpsuse tõenäosust sihtisiku andmete põhjal

**Andmeedastuse kehtiv kord:**

- Haigekassa seaduse § 46<sup>1</sup> sätestab, et haigekassa andmekogu peetakse seadustest tulenevate haigekassa avalike ülesannete täitmise eesmärgil, milleks on ravikindlustushüvitiste võimaldamine, tervishoiuteenuste eest tasumine, vaktsiinikahjude hüvitamine ning tervishoiuteenuste korraldamisega seotud teiste ülesannete täitmine vastavalt ravikindlustuse seadusele, ravimiseadusele, tervishoiuteenuste korraldamise seadusele ja muudele õigusaktidele ning haigekassa eelarves ettenähtud kuludele.
- Haigekassa andmekogu pidamise põhimääruse § 11 lõige 4 sätestab, et riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutusele, avalik-õiguslikule ja eraõiguslikule juriidilisele isikule väljastatakse andmeid, kui see on vajalik talle õigusaktiga pandud ülesande täitmiseks.

- Haigekassa andmekogu pidamise põhimääruse § 11 lõige 8 sätestab, et seaduse, välislepingu, Euroopa Liidu Nõukogu või Euroopa Komisjoni otskohalduva õigusaktiga ettenähtud ülesannete täitmiseks andmekogust andmete väljastamine teise andmekogusse või teisele asutusele toimub asutuste vahelise andmevahetuskokkuleppe alusel. Kokkuleppes lepivad vastutav töötleja ja andmeandja või andmesaaja kokku väljastatavate andmete koosseisu ning andmete väljastamise tingimused, korra ja viisi. Rahvastikuregistri määrus turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga sätestab §-s 48, et tervishoiuteenuse osutaja annab dokumendi- ja sellega seotud andmed meditsiinilise sünnitõendi ja surmateatise kohta.

**Takistus:**

- Puudub õiguslik alus, mis annaks haigekassale õiguse edastada andmeid isiku perearsti asukoha kohta Siseministeriumile isiku elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks.
- Puudub säte, mis lubaks Siseministeriumil antud andmeid töödelda, st elukoha aadressi andmeid kontrollida ja selleks otstarbeks andmeid koguda.
- Valitud meede ei ole pruugi olla sobiv eesmärgi saavutamiseks, kuna teave perearsti asukoha kohta ei anna alati teavet isiku elukoha kohta. Perearsti asukoht võib olla seotud nt eelmise elukohaga või soovitud arsti asukohaga ning sellest tulenevalt on andmetest saadav teave teatud juhtudel eksitav. Kui statistika näitab, et andmete veamäär on suur, siis arvestades riivist saadavat kasu või valitud meedet pidada ebaproportsionaalseks.

**Ettepanek:**

- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete edastamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks muuta andmete kogumise eesmärki ja sätestada andmete edastamise õigus haigekassa seaduses või selle rakendusaktides ning Rahvastikuregistri määrusesse turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga.
- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete kasutamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks RRS-i täiendada ja sätestada Siseministeriumi pädevus kontrollida elukoha andmete õigsust ning õigus selleks andmeid koguda (vt peatükk 00).
- **Alternatiivne hindamise või otsustamise koht.** Kaaluda, kas soovitud eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid sobivama abinõuga, nt analüüsida, kas elukoha andmete õigsuse kontrollimine ei ole võimalik juba rahvastikuregistrisse edastatavate andmete põhjal, et mitte suurendada kogutavate andmete hulka ja seeläbi riive suurust.
- **Põhiõiguste riive pehendamise.** Kuivõrd andmete kogumine puudutab suurt hulka isikuid (sisuliselt terve elanikkond), siis kaaluda riive mõju pehendamist (vt rahvastikuregistri kohta tehtud ettepanekus toodut).

**Register:** Justiitsministerium (e-toimik – elatisvaidluste osapoolte andmed)

**Riski aste:** Keskmise risk

**Andmed:**

- Isikud on elatisvaidlustes samal poolel (nt elatise saaja ja laps, kelle eest elatist makstakse) ja maksja
- Isikud on elatisvaidlustes vastas poolel

**Andmete kogumise eesmärk:**

- Potentsiaalsete kaaselanike leidmine sihtsiku andmete põhjal

**Andmeedastuse kehtiv kord:**

- E-toimiku süsteemi asutamine ja e-toimiku süsteemi pidamise põhimääruse kohaselt E-toimiku süsteemi volitatud töötlejatena Siseministeriumi ei nimetata, samuti ei ole reguleeritud muu andmeedastus peale volitatud töötuse ja statistika.

- Kohtute infosüsteemi põhimääruse § 5' kohaselt on registriandmete saajaks kohtute seaduse § 34 lõike 4 kohased isikud ja asutused ehk riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutusel ning juriidilisel või füüsilisel isikul seadusega sätestatud ülesannete täitmiseks;
  - Rahvastikuregistri määrus turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga sätestab § 44 lõikes 1, et kohus annab dokumendi- ja sellega seotud andmed §-s 24 sätestatud kohtulahendite kohta.
  - Rahvastikuregistri määrus turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga sätestab §-s 24 registrisse kantakse andmed kohtulahendite kohta, kuid nende hulgas ei ole andmeid elatisvaidluse osapoolte kohta.

**Takistus:**

- Puudub õiguslik alus, mis annaks Justiitsministeeriumile õiguse edastada andmeid Siseministeeriumile elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks.
  - E-toimiku süsteemi asutamine ja e-toimiku süsteemi pidamise põhimääruse §-d 15-18<sup>1</sup> reguleerivad juurdepääsu e-toimiku süsteemi andmetele, kuid viidatud sätetest ei tulene Siseministeeriumi juurdepääsu õigust.
  - Kohtute infosüsteemi põhimääruse kohaselt võib Siseministeeriumil olla „seadusega sätestatud ülesande täitmiseks“ andmesaaja staatus, kuid puudub regulatsioon andmetele juurdepääsuks ning teadaolevalt kohtute infosüsteemi muud kasutaja menetluse läbimine.
- Puudub säte, mis lubaks Siseministeeriumil antud andmeid töödelda, st elukoha andmeid kontrollida ja selleks otstarbeks andmeid koguda.
- Kavandatud meede ei ole sobiv, kuna elatise info pinnalt järelduste tegemine isiku elukoha kohta ei ole täpne, kuna see on seotud kulude jaotuse korraldusega ning ei pruugi olla üldse seotud isiku elukohaga.
- Lisaks tuleb arvestada, et elatisvaidlused puudutavad vaid väikest osa elanikkonnast, kusjuures mitte kõigi vaidlustega seotud isikute elukoha andmed ei pruugi olla rahvastikuregistris ebaõiged.

**Ettepanek:**

- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete edastamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks muuta andmete kogumise eesmärki ja sätestada andmete edastamise õigus kohtute seaduses või selle rakendusaktides (või alternatiivselt läbida kohtute infosüsteemi põhimääruse § 61 sätestatud kasutusõiguse andmise menetlus) ning Rahvastikuregistri määrukses turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga.
- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete kasutamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks RRS-i täiendada ja sätestada Siseministeeriumi pädevus kontrollida elukoha andmete õigsust ning õigus selleks andmeid koguda (vt peatükk 00).
- **Alternatiivne hindamise või otsustamise koht.** Et soovitud andmete kasutamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleb täiendavalt selgitada, kas ja kuidas antud info pinnalt järelduste tegemine soodustab soovitud eesmärgi saavutamist.
- Kaaluda, kas soovitud eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem koormava abinõuga, nt analüüsida, kas potentsiaalsete kaaselanike leidmine ei ole võimalik juba rahvastikuregistrisse edastatavate andmete põhjal, et mitte suurendada kogutavate andmete hulka ja seeläbi riive suurust.

**Register:** Haridus- ja Teadusministeerium (Eesti hariduse infosüsteem)

**Riski aste:** Keskmine risk

**Andmed:**

- Lasteaialapse lasteaed

- Kutse- või kõrgkooli õppuri kool
- Üldhariduskooli õpilase kool
- Pedagoogi töökoht

**Andmete kogumise eesmärk:**

- Hinnata potentsiaalse paiknemisaadressi täpsuse tõenäosust sihtsiku andmete põhjal

**Andmeedastuse kehtiv kord:**

- Eesti hariduse infosüsteemi asutamine ning põhimääruse § 7 lõige 1 sätestab, et õppeasutuste alamregistri ning õppekavade ja koolituslubade alamregistri andmed on avalikult kättesaadavad vastutava töötaja veebilehel asuva viida kaudu.
- Eesti hariduse infosüsteemi asutamine ning põhimääruse § 7 lõige 2 sätestab, et haridust tõendavate dokumentide alamregistri, õpetajate ja akadeemiliste töötajate alamregistri, õpilaste, üliõpilaste ning arst-residentide alamregistri andmetele on juurdepääsuõigus:
  - 1) registrisse kantud isikul teda puudutavate andmete osas;
  - 2) kõikidel isikutel seaduse või välislepinguga ettenähtud ülesannete täitmiseks.
- Andmeedastuseks „kehtiva haridusasutuse nimetuse ja aadressi ning õppeastme“ osas puudub edastuskord. Kehtiv edastuskord lubab vaid Eestis kõrgeima omandatud haridustaseme andmete edastamist.<sup>24</sup>
- Rahvastikuregistri määrus turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga sätestab §-s 54, et Haridus- ja Teadusministeerium annab viibimiskoha andmed ja andmed kõrgeima omandatud haridustaseme kohta.

**Takistus:**

- Puudub õiguslik alus, mis annaks Haridus- ja Teadusministeeriumile õiguse edastada andmeid Siseministeeriumile elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks.
- Puudub säte, mis lubaks Siseministeeriumil antud andmeid töödelda selleks, et elukohaandmeid kontrollida.
- Valitud meede ei ole pigem sobiv eesmärgi saavutamiseks, kuna teave kutse- või kõrgkooli kohta ei pruugi anda teavet elukoha kohta. Näiteks tudengite puhul, kes viibivad teatud perioodi teises linnas ilma eesmärgi ja tahteta elukohta vahetada, tuleb nende elukohaks siiski lugeda koht, kust ta tuli ning millega ta jätkuvalt seotud on, nt vanemate kodu, mitte aga nt ühika aadress. Lisaks tuleb arvestada võimalusega, et õpe toimub nõ distantsilt.
- Teave pedagoogi töökoha kohta puudutab vaid väikest osa elanikkonnast, kusjuures pedagoog võib töötada mitmes erinevas haridusasutuses, mis paiknevad eri piirkondades või käiakse töö kodust kaugemates piirkondades. Eelnevalt tulenevalt on andmetest saadav teave paljudel juhtudel eksitav. Samuti tuleb arvestada, et sellega, et kavas on juba koguda teavet isiku töökoha kohta Maksu- ja Tolliametilt töötamise registrist.

**Ettepanek:**

- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete edastamine oleks võimalik andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks sätestada andmete edastamise õigus haridusseaduses või selle rakendusaktides ning Rahvastikuregistri määrmuses turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga.

---

<sup>24</sup> Nimelt, rahvastikuregistri seaduse alusel on viimase, 2019 muudatusega tehtud isikuandmete koosseis on kehtiva seadusega võrreldes põhimõtteline muudatus statistilistes andmetes, eelnõus on need nimetatud ütluspõhiste andmetena, need on õigusliku tähendusega ja nende esitamine on muudetud kohustuslikuks. Näiteks Eesti Hariduse Infosüsteemist (edaspidi EHIS) kantakse rahvastikuregistrisse Eestis alates Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. aasta määruse nr 265 „Eesti Hariduse Infosüsteemi asutamine ning põhimäärus“ jõustumisest sinna kantud Eestis kõrgeima omandatud haridustaseme andmed. Seaduses ei täpsustata, et andmed saadakse EHIS-est, sest eelnõu § 29 lõike 3 kohaselt kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega andmeandjate kaupa nende üleantavate andmete loetelu - [SEN Seletuskiri RT I, 17.11.2017, 1 - jõust 01.01.2019](#)

- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete kasutamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks RRS-i täiendada ja sätestada Siseministeeriumi pädevus kontrollida elukoha andmete õigsust ning õigus selleks andmeid koguda (vt peatükk 00).
- **Alternatiivne hindamise või otsustamise koht.** Et soovitud andmete kasutamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleb täiendavalt selgitada, kas ja kuidas antud andmete pinnalt järelduste tegemine soodustab soovitud eesmärgi saavutamist. Kaaluda, kas soovitud eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid sobivama abinõuga, nt analüüsida, kas elukoha andmete õigsuse kontrollimine ei ole võimalik juba rahvastikuregistrisse edastatavate andmete põhjal, et mitte suurendada kogutavate andmete hulka ja seeläbi riive suurust.

**Register:** Maanteeamet (liiklusregister)

**Riski aste:** Keskmine risk

#### Andmed:

- Isikud on seotud sama sõidukiga (nt kasutaja ja omanik)

#### Andmete kogumise eesmärk:

- Potentsiaalsete kaaselanike leidmine sihtsiku andmete põhjal

#### Andmeedastuse kehtiv kord:

- Liiklusseaduse § 184 lõige 5 sätestab, et riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutusel, notaril, kohtutäituril, abipolitseinikul ja samuti liikluskindlustuse seaduse §-s 10 nimetatud liikluskindlustuse fondil on õigus juurde pääseda seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks vajalikele andmetele. Riigiga või kohaliku omavalitsusega sõlmitud halduslepingu alusel avalikku ülesannet täitval isikul on õigus juurde pääseda andmetele, mis on talle vajalikud avalike ülesannete täitmiseks.
- Rahvastikuregistri määrus turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga sätestab §-s 41, et Transpordiamet annab dokumendi- ja sellega seotud andmed juhiloa kohta, samuti andmed lisa-aadresside ja kontaktandmete kohta ning edastab elukohateate.

#### Takistus:

- Puudub õiguslik alus, mis annaks Maanteeametile õiguse edastada andmeid Siseministeeriumile elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks.
- Puudub säte, mis lubaks Siseministeeriumil antud andmeid töödelda, st elukoha andmeid kontrollida ja selleks otstarbeks andmeid koguda.
- Kavandatud meede ei ole sobiv, kuna sõiduki omaniku ja vastutava kasutaja andmete alusel ei ole võimalik teha täpseid järeldusi potentsiaalsete kaaselanike kohta ning sellest tulenevalt omaniku ja vastutava kasutaja elukoha kohta. Sõidukid on tihti liisitud või antud isikutele kasutamiseks tööandjate poolt ja seetõttu on saadav info osaliselt eksitav.

#### Ettepanek:

- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete edastamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks muuta andmete kogumise eesmärki ja sätestada andmete edastamise õigus liiklusseaduses või selle rakendusaktides ning Rahvastikuregistri määruhes turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga.
- **Seaduse täiendamine.** Et soovitud andmete kasutamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleks RRS-i täiendada ja sätestada Siseministeeriumi pädevus kontrollida elukoha andmete õigsust ning õigus selleks andmeid koguda (vt peatükk 00).
- **Alternatiivne hindamise või otsustamise koht.** Et soovitud andmete kasutamine oleks võimalik elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, tuleb täiendavalt selgitada, kas ja kuidas antud andmete pinnalt järelduste tegemine soodustab soovitud eesmärgi saavutamist.

- Ühtlasi kaaluda, kas soovitud eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem koormava abinõuga, nt analüüsida, kas potentsiaalsete kaaselanike leidmine ei ole võimalik juba rahvastikuregistrisse edastatavate andmete põhjal, et mitte suurendada kogutavate andmete hulka ja seeläbi riive suurust.

C. MADALAIM VÕIMALUS SAAVUTADA ANDMETE ÕIGUSPÄRANE KASUTUS (NN PUNANE PEATÜKK)

**Register:** Siseministeerium (rahvastikuregister) – hooldusõigusega seotud

**Riski aste:** Suur risk

**Andmed:**

Potentsiaalsete kaaselanike määratlemine, isikuid siduvad märgid (potentsiaalseks kaaselanikuks olemise faktiküsimus)

- Täiskasvanu on teise täiskasvanu eestkostja
- Laps on vanemast eraldatud
- Isikul on osaline või piiratud lapse vara- ja/või isikuhooldusõigus
- Isikul on lapse täielik vara- ja isikuhooldusõigus
- Täiskasvanu saab puudega täiskasvanu hooldamise eest lisapuhkust

Teavitamiseks vajalikud andmed: algoritm teeb isiku juurde märke, et pöördumist on vaja. Erinev märke vastavalt pöördumise liigile.

- Hooldusõiguse ja eestkoste andmed (täpsustamisel)

**Andmete kogumise eesmärk**

- (kirjeldatud andmetükkide ees)

**Andmekasutuse kehtiv kord**

- Andmete kogumise eesmärgid ja kord on reguleeritud RRS-s ja selle alusel kehtestatud määrustes.
- RRS § 9 lõike 2 punkt 1 sätestab, et rahvastikuregistri vastutav töötleja korraldab rahvastikuregistri andmete õigsuse kontrollimist.

**Takistus:**

- Puudub regulatsioon selle kohta, kas ja kuidas Siseministeerium ise rahvastikuregistrisse koondatud andmete alusel elukoha andmete õigsust kontrollib.
- Kuivõrd kogutavate andmete näol on tegemist eriliigiliste või tundlike andmetega, on riive intensiivsus suur ja andmete kogumise eesmärk ei ole sellega võrreldes piisavalt kaalukas, seega ei ole meie hinnangul meede proportsionaalne.

**Ettepanek:**

- **Alternatiivne hindamise või otsustamise koht.** Kaaluda, kas soovitud eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem koormava abinõuga, nt analüüsida, kas täpsemate elukoha andmete märkimise rahvastikuregistris võib saavutada ka nt läbi pisteliste kontrollide või meeldetuletuskampaaniate. Samuti võib isikuid motiveerida õigeid andmeid esitama see, kui teadvalt ebaõigete esitamisele järgneb sanktsioon.

**Register:** Haigekassa (haigekassa andmekogu)

**Riski aste:** Suur risk

**Andmed:**

- Üks isik on loendusmomendile eelnenud aastal hooldanud teist



- Isiku külastatud hambaraviasutus
- Isiku külastatud raviasutus

**Andmete kogumise eesmärk:**

- Potentsiaalsete kaaselanike leidmine sihtsiku andmete põhjal ja hinnata potentsiaalse paiknemisaadressi täpsuse tõenäosust sihtsiku andmete põhjal

**Andmeedastuse kehtiv kord:**

- Haigekassa seaduse § 46<sup>1</sup> sätestab, et haigekassa andmekogu peetakse seadustest tulenevate haigekassa avalike ülesannete täitmise eesmärgil, milleks on ravikindlustushüvitiste võimaldamine, tervishoiuteenuste eest tasumine, vaktsiinikahjude hüvitamine ning tervishoiuteenuste korraldamisega seotud teiste ülesannete täitmine vastavalt ravikindlustuse seadusele, ravimiseadusele, tervishoiuteenuste korraldamise seadusele ja muudele õigusaktidele ning haigekassa eelarves ettenähtud kuludele.
- Haigekassa andmekogu pidamise põhimääruse § 11 lõige 4 sätestab, et riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutusele, avalik-õiguslikule ja eraõiguslikule juriidilisele isikule väljastatakse andmeid, kui see on vajalik talle õigusaktiga pandud ülesande täitmiseks.
- Haigekassa andmekogu pidamise põhimääruse § 11 lõige 8 sätestab, et seaduse, välislepingu, Euroopa Liidu Nõukogu või Euroopa Komisjoni otsekohalduva õigusaktiga ettenähtud ülesannete täitmiseks andmekogust andmete väljastamine teise andmekogusse või teisele asutusele toimub asutuste vahelise andmevahetuskokkuleppe alusel. Kokkuleppes lepivad vastutav töötleja ja andmeandja või andmesaaja kokku väljastatavate andmete koosseisu ning andmete väljastamise tingimused, korra ja viisi.
- Rahvastikuregistri määrus turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga sätestab §-s 48, et tervishoiuteenuse osutaja annab dokumendi- ja sellega seotud andmed meditsiinilise sünnitõendi ja surmateatise kohta.

**Põhjus:**

- Puudub õiguslik alus, mis annaks haigekassale õiguse edastada andmeid Siseministeeriumile elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks.
- Puudub säte, mis lubaks Siseministeeriumil antud andmeid töödelda, st elukoha andmeid kontrollida ja selleks otstarbeks andmeid koguda.
- Kuivõrd kogutavate andmete näol on tegemist eriliigiliste andmetega, on riive intensiivsus suur ja andmete kogumise eesmärk ei ole sellega võrreldes piisavalt kaalukas, seega ei ole meie hinnangul meede proportsionaalne.
- Lisaks ei ole valitud meede pigem sobiv eesmärgi saavutamiseks, kuna nt teave külastatava arsti asukoha kohta ei pruugi anda teavet isiku elukoha kohta. Arvestades arstide järjekordade pikkusi, ei pruugi isikud valida arsti selle järgi, kes tegutseb elukoha lähedal, vaid selle järgi, kuhu on saada vaba aeg. Eelnevast tulenevalt on andmetest saadav teave paljudel juhtudel eksitav.

**Ettepanek:**

**Alternatiivne hindamise või otsustamise koht.** Kaaluda, kas soovitud eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem koormava abinõuga, nt analüüsida, kas täpsemate elukoha andmete märkimise rahvastikuregistris võib saavutada ka nt läbi pisteliste kontrollide või meeldetuletuskampaaniate. Samuti võib isikuid motiveerida õigeid andmeid esitama see, kui teadvalt ebaõigete esitamisele järgneb sanktsioon.

**Register:** Haigekassa (retseptikeskus)

**Riski aste:** Suur risk

**Andmed:**

- Potentsiaalne kaaselanik on sihtisikule välja ostnud digiretsepti
- Sihtisik on potentsiaalsele kaaselanikule välja ostnud digiretsepti
- Apteek, kust isik on välja ostnud digiretsepti

#### Andmete kogumise eesmärk:

- Potentsiaalsete kaaselanike leidmine sihtisiku andmete põhjal ja hinnata potentsiaalse paiknemisaadressi täpsuse tõenäosust sihtisiku andmete põhjal

#### Andmeedastuse kehtiv kord:

- Retseptikeskuse asutamine ja retseptikeskuse pidamise põhimääruse § 10 lõige 1 sätestab, et seadusega või seaduse alusel antud õigusaktiga pandud ülesannete täitmiseks on retseptikeskusest andmete saamise õigus:
  - 1) retsepti või meditsiiniseadme kaardi väljakirjutamise õigust omaval isikul;
  - 2) ravimit või meditsiiniseadet väljastaval isikul;
  - 4) Terviseametil;
  - 5) Raviametil;
  - 6) Sotsiaalministeeriumil;
  - 7) Andmekaitse Inspeksioonil.
- Rahvastikuregistri määrus turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga sätestab §-s 48, et tervishoiuteenuse osutaja annab dokumendi- ja sellega seotud andmed meditsiinilise sünnitõendi ja surmateatise kohta.

#### Põhjus:

- Puudub õiguslik alus, mis annaks haigekassale õiguse edastada andmeid Siseministeeriumile elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks.
- Puudub säte, mis lubaks Siseministeeriumil antud andmeid töödelda, st elukoha andmeid kontrollida ja selleks otstarbeks andmeid koguda.
- Kuivõrd kogutavate andmete näol on tegemist eriliigiliste andmetega, on riive intensiivsus suur ja andmete kogumise eesmärk ei ole sellega võrreldes piisavalt kaalukas, seega ei ole meie hinnangul meede proportsionaalne.
- Lisaks ei ole valitud meede pigem sobiv eesmärgi saavutamiseks, kuna retsepti väljaostmise kohta ei pruugi anda teavet isiku elukoha kohta, kuna isikud ostavad ravimeid ka nt oma vanematele, sotsiaaltöötajad oma klientidele jne. Eelnevast tulenevalt on andmetest saadav teave paljudel juhtudel eksitav.

#### Ettepanek:

- **Alternatiivne hindamise või otsustamise koht.** Kaaluda, kas soovitud eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem koormava abinõuga, nt analüüsida, kas täpsemate elukoha andmete märkimise rahvastikuregistris võib saavutada ka nt läbi pisteliste kontrollide või meeldetuletuskampaaniate. Samuti võib isikuid motiveerida õigeid andmeid esitama see, kui teadvalt ebaõigete esitamisele järgneb sanktsioon.

**Register:** Maksu- ja Tolliamet (maksukohuslaste register)

**Riski aste:** Suur risk

#### Andmed:

- Isikud on ühiselt võtnud eluasemelaenu (panga esitatud info intresside maksutagastuse jaoks)
- Isik on esitanud tuludeklaratsioonis teise isiku koolituskulud
- Isik sai tulumaksuvabastust kahe või enama lapse eest. Seos on lapse ja deklaratsiooni esitaja vahel

- Üks abikaasa on kandnud teisele üle maksuvaba tulu

**Andmete kogumise eesmärk:**

- Potentsiaalsete kaaselanike leidmine sihtsiku andmete põhjal

**Andmeedastuse kehtiv kord:**

- Maksukorralduse seaduse § 26 lõige 1 sätestab, et maksuhaldur, tema ametnikud ja töötajad on kohustatud hoidma saladuses maksukohustuslast puudutavat teavet, sealhulgas kõiki andmekandjaid (otsused, aktid, teated ja muud dokumendid) maksukohustuslase kohta, teavet andmekandjate olemasolu kohta, äri- ja pangasaladust, mida nad teavad seoses maksude tasumise õigsuse kontrollimise, maksu määramise, maksuvõla sissenõudmise, maksuõigusrikkumise asja menetlemise või muude teenistus- või töökohustuste täitmisega (maksusaladus). Maksusaladuse hoidmise kohustus ei lõpe teenistus- või töösuhte lõppemisega.
- Maksukorralduse seaduse § 26 lõige 1 sätestab, et maksusaladust on lubatud avaldada ainult maksukohustuslase kirjalikul nõusolekul või maksukorralduse seaduse §-des 27–30 nimetatud juhtudel.
- Maksukorralduse seaduse § 29 punkt 34 sätestab, et maksuhaldur võib avaldada maksusaladust sisaldavat teavet Eesti rahvastikuregistri vastutavale töötlejale rahvastikuregistri seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks.
- Maksukohustuslaste registri põhimääruse § 61 lõige 3 sätestab, et register on piiratud juurdepääsuga ametialaseks kasutamiseks, välja arvatud õigusaktiga sätestatud erandjuhud. Ametialase kasutamise eesmärgil on registrile juurdepääsu õigus vaid selgelt kindlaks määratud teenistus- või tööülesande täitmiseks.
- Maksukohustuslaste registri põhimääruse § 61 lõige 4 sätestab, et registri kasutamise õigus väljaspool Maksu- ja Tolliametit ametialase kasutamise eesmärgil eeldab andmete töötlemise lepingu sõlmimist Maksu- ja Tolliametiga. Lepingus kajastatakse vähemalt andmete kasutamise eesmärk, väljastatavate andmete loetelu, maht ja väljastamise kord, andmetele juurdepääsu tehnilised lahendused ning meetmed andmete kaitsmiseks.
- Maksusaladust sisaldava teabe avaldamise osas sätestab maksukohustuslaste registri põhimääruse § 62 lõike punkt 4, et registrist võib väljastada andmeid maksukorralduse seaduse §-des 28–30 sätestatud alustel.
- Rahvastikuregistri määrus turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga sätestab §-s 51, et Maksu- ja Tolliamet annab andmed lisa-aadressi, kontaktandmete ja viibimiskoha andmete kohta ning edastab elukohateate.

**Takistus:**

- Puudub õiguslik alus, mis annaks Maksu- ja Tolliametile õiguse edastada andmeid Siseministeriumile elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks.
- Puudub säte, mis lubaks Siseministeriumil antud andmeid töödelda, st elukoha andmeid kontrollida ja selleks otstarbeks andmeid koguda.
- Kuivõrd kogutavate andmete näol on tegemist nii tundlike andmetega kui maksusaladusega, on riive intensiivsus suur ja andmete kogumise eesmärk ei ole sellega võrreldes piisavalt kaalukas, seega ei ole meede proportsionaalne.
- Maksusaladuse üheks eesmärgiks on asjaolu, et maksumenetlusele on iseloomulik asja menetlevatele ametnikele isikute eraelu andmete teatavaks saamine ning kuna põhiseadus sätestab eraelu puutumatuse kaitse, peab informatsiooni avaldamise vajadus olema väga põhjendatud ja maksuandmete avalikustamise alused seaduses konkreetselt ära toodud<sup>25</sup>.

<sup>25</sup> Maksusaladus kehtivas õiguses, K. Lind, Juridica 2009, 7, lk 455 – 464.

Leitav: [https://www.juridica.ee/article\\_full.php?uri=2009\\_7\\_maksusaladus\\_kehtivas\\_iguses](https://www.juridica.ee/article_full.php?uri=2009_7_maksusaladus_kehtivas_iguses) (22.12.2022).

Käesoleval juhul ei ole maksusaladusega hõlmatud teabe kogumine elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks piisavalt põhjendatud, kuna on alternatiivseid ja vähem riivavaid viise andmete kogumiseks ja elukoha andmete õigsuses kontrollimiseks.

Ettepanek:

- **Alternatiivne hindamise või otsustamise koht.** Kaaluda, kas soovitud eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem koormava abinõuga, nt analüüsida, kas täpsemate elukoha andmete märkimise rahvastikuregistris võib saavutada ka nt läbi pisteliste kontrollide või meeldetuletuskampaaniate. Samuti võib isikuid motiveerida õigeid andmeid esitama see, kui teadvalt ebaõigete esitamisele järgneb sanktsioon.

**Register:** Sotsiaalministeerium (Sotsiaalministeeriumi sotsiaalteenuste andmeregistrist)

**Riski aste:** Suur risk

**Andmed:**

- Isikud on saanud sama leibkonna koosseisus toimetulekutoetust
- Isik saab lapse eest peretoetust
- Isik saab lapse eest vanemahüvitist

**Andmete kogumise eesmärk:**

- Potentsiaalsete kaaselanike leidmine sihtsiku andmete põhjal

**Andmeedastuse kehtiv kord:**

- Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruse § 18 kohaselt väljastatakse registrist andmeid: 1) otsejuurdepääsuna infosüsteemide andmevahetuskihi kaudu; 2) andmepäringuna taotluse alusel. Seaduse, välislepingu, Euroopa Liidu Nõukogu või Euroopa Komisjoni otsekohalduva õigusaktiga ettenähtud ülesannete täitmiseks väljastatakse registrist andmeid regulaarselt teise andmekogusse või teisele asutusele andmevahetuse kokkuleppe alusel. Kokkuleppes lepitakse kokku väljastatavate andmete koosseis ja õiguslik alus ning andmete väljastamise tingimused, kord ja viis. Andmevahetuse kokkuleppe sisu on teadmata.
- Rahvastikuregistri määrus turvaklassi ja täpsete andmete loeteluga sätestab §-s 47, et:
  - 1) Sotsiaalkindlustusamet annab dokumendi- ja sellega seotud andmed talle esitatud välisriigis koostatud perekonnaseisudokumendi kohta.
  - 2) Sotsiaalkindlustusamet annab andmed lisa-aadresside, kontaktandmete ja viibimiskoha kohta ning edastab elukohateate.
  - 3) Sotsiaalkindlustusamet annab menetlusandmed isikukoodi andmise menetluse kohta.

**Takistus:**

- Puudub analüüsi koostajatele teadaolev õiguslik alus, mis annaks SKA-le õiguse edastada andmeid Siseministeeriumile elukoha aadressi andmete õigsuse kontrollimiseks.
  - Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruse § 18 kohaselt toimub andmevahetus õigustatud isikule seaduses ettenähtud ülesande täitmiseks andmevahetuse kokkuleppe alusel. Andmevahetuse kokkuleppe sisu on siinkirjutajatele teadmata.
- Puudub säte, mis lubaks Siseministeeriumil antud andmeid töödelda, st elukoha andmeid kontrollida ja selleks otstarbeks andmeid koguda.

**Ettepanek:**

- Alternatiivne hindamise või otsustamise koht. Kaaluda, kas soovitud eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem koormava abinõuga, nt analüüsida, kas potentsiaalsete kaaselanike leidmine ei ole võimalik juba rahvastikuregistrisse edastatavate andmete põhjal, et mitte suurendada kogutavate andmete hulka ja seeläbi riive suurust või kas soovitud eesmärki ei

ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem koormava abinõuga, nt analüüsida, kas täpsemate elukoha andmete märkimise rahvastikuregistris võib saavutada ka nt läbi pisteliste kontrollide või meeldetuletuskampaaniate. Samuti võib isikuid motiveerida õigeid andmeid esitama see, kui teadvalt ebaõigete esitamisele järgneb sanktsioon.

## 5.7. AUTOMATISEERITUD TÖÖTLUSEL PÕHINEVATE ÜSIKOTSUSTE TEGEMISE JA PROFIIANALÜÜSI NÕUDED

### A. KAS TEGU ON AUTOMATISEERITUD TÖÖTLUSEL PÕHINEVATE ÜSIKOTSUSTEGA VÕI PROFIIANALÜÜSIGA

IKÜM artikli 4 punkti 4 kohaselt on „profiilianalüüs“

*...igasugune isikuandmete automatiseeritud töötlemine, mis hõlmab isikuandmete kasutamist füüsilise isikuga seotud teatavate isiklike aspektide hindamiseks, eelkõige selliste aspektide analüüsimiseks või prognoosimiseks, mis on seotud asjaomase füüsilise isiku töötulemuste, majandusliku olukorra, tervise, isiklike eelistuste, huvide, usaldusvääruse, käitumise, asukoha või liikumisega.*

Seega on profiilianalüüsile omased järgmised kolm omadust:

- tegemist peab olema automatiseeritud töötlemisega;
- seda tuleb teha isikuandmetega ning
- profiilianalüüsi eesmärk peab olema füüsilise isikuga seotud isiklike aspektide hindamine.

Andmekaitse töörühma antud suuniste<sup>26</sup> kohaselt on automatiseeritud otsuste tegemise ulatus teistsugune ning see võib osaliselt kattuda profiilianalüüsiga või sellest tuleneda.

**Käesoleval juhul on kavas automaatne elukoha ja muude andmete kogumine erinevatest allikatest pideva jälgimise teel. Kokku koondatud andmete põhjal genereeritakse automaatselt isiku tõenäoline elukoht. Kuivõrd lisaks isikuandmete automatiseeritud töötlemisele hinnatakse isikuga seotud isiklike aspekte (lahutus, leibkonna liikmed jne), on tegemist profiilianalüüsiga.**

**Hankedokumendist nähtuvalt ei ole kavas luua lahendust, mis genereeriks profiilianalüüsi tulemusena isiku elukoha, mis määratakse isiku elukoha rahvastikuregistris, vaid pärast profiilianalüüsi tulemusena ilmnunud lahknevust võetakse isikuga ühendust, et küsida tema selgitusi. Seega ei ole käesoleval juhul tegemist üksnes automatiseeritud töötlemisel või profiilianalüüsil põhineva otsusega.**

### B. AUTOMATISEERITUD TÖÖTLUSEL PÕHINEVATE ÜSIKOTSUSTE JA PROFIIANALÜÜSI TEGEMISE ÕIGUSLIKUD ALUSED

Automatiseeritud töötlemisel põhinevate üksikotsuste tegemiseks ja profiilianalüüsiks peab esinema IKÜM artikli 6 lõikes 1 toodud alus.

IKÜM artikkel 6 lõige 1 sätestab, et isikuandmete töötlemine on seaduslik ainult juhul, kui selleks on õiguslik alus – nõusolek, leping, juriidiline kohustus, eluliste huvide kaitse, avalike huvide kaitse või õigustatud huvi vastavalt iga õigusliku aluse juures esiletoodud nõuetest.

IKÜM preambula punkt 45 sätestab:

<sup>26</sup> Andmekaitse töörühma suunised „Suunised automatiseeritud töötlemisel põhinevate üksikotsuste tegemise ja profiilianalüüsi kohta määruse 2016/679 kohaldamisel“. Vastu võetud 03.10.2017, viimati muudetud ja muudatused vastu võetud 06.02.2018. Leitav:

[https://www.aki.ee/sites/default/files/inspeksioon/rahvusvaheline/juhised/suunised\\_automatiseeritud\\_tootlemisel\\_pohinevate\\_üksikotsuste\\_tegemise\\_ja\\_profiilianaluusi\\_kohta\\_maaruse\\_2016679\\_kohaldamisel.pdf](https://www.aki.ee/sites/default/files/inspeksioon/rahvusvaheline/juhised/suunised_automatiseeritud_tootlemisel_pohinevate_üksikotsuste_tegemise_ja_profiilianaluusi_kohta_maaruse_2016679_kohaldamisel.pdf) (22.12.2022).

„Kui töödeldakse vastavalt vastutava töötleva juriidilisele kohustusele või kui töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või avaliku võimu teostamiseks, peaks töötlemise alus olema sätestatud liidu või liikmesriigi õigusaktis. Käesolevas määruses ei nõuta iga üksiku isikuandmete töötlemise toimingut reguleerimiseks eraldi õigusakti. Piisata võib õigusaktist, mille alusel tehakse mitu isikuandmete töötlemise toimingut vastavalt vastutava töötleva juriidilisele kohustusele või kui töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või avaliku võimu teostamiseks. Samuti peaks töötlemise eesmärk olema kindlaks määratud liidu või liikmesriigi õigusaktis. Lisaks võiks nimetatud õigusaktis olla sätestatud käesoleva määruse üldtingimused, millega reguleeritakse isikuandmete töötlemise seaduslikkust, kehtestatakse tingimused vastutava töötleva kindlaksmääramiseks, töötlemisele kuuluvate isikuandmete liik, asjaomased andmesubjektid, üksused, kellele võib andmeid avaldada, eesmärgi piirangud, säilitamise aeg ja muud meetmed seadusliku ja õiglase töötlemise tagamiseks. See, kas avaliku huvi või avaliku võimu teostamisega seotud ülesannet täitev vastutav töötleva peaks olema avaliku sektori asutus või muu avalik-õiguslik või eraõiguslik füüsiline või juriidiline isik, näiteks kutseliit, tuleks samuti kindlaks määrata liidu õiguses või kui see on avalikust huvist lähtuvalt põhjendatud, sealhulgas tervishoiuga seotud eesmärkidel, nagu rahvatervis ja sotsiaalkaitse ning tervishoiuteenuste juhtimine, siis liikmesriigi õiguses.“

**Praegusel hetkel küll profiilianalüüsiks õiguslik alus puudub, kuid seaduste muutmisel võiks sobivaks alusteks olla IKÜM artikli 6 lõike 1 punktid c ja e. See eeldab, et seaduses sätestatakse Siseministeeriumi kohustus kontrollida elukoha andmete õigsust rahvastikuregistris ja kohustus koguda selleks tarbeks andmeid.**

### C. MILLISED NÕUDED RAKENDUVAD AUTOMATISEERITUD TÖÖTLUSEL PÕHINEVATE ÜKSIKOTSUSTE JA PROFIIANALÜÜSI TEGEMISELE

Automatiseeritud töötlemisel põhinevate üksikotsuste ja profiilianalüüsi tegemisel tuleb järgida lisaks juba eelnimetatud nõuete täitmisele ka järgmisi IKÜM-st tulenevaid isikuandmete töötlemist reguleerivaid reegleid:

- Artikli 5 lõike 1 punkt b – edasine töötlemine ja eesmärgi piirang, sh
  - Profiilianalüüs võib hõlmata ka selliste isikuandmete kasutamist, mis koguti algul muul eesmärgil. See, kas selline lisatöötlemine on kooskõlas esialgse eesmärgiga, mille jaoks andmeid koguti, oleneb mitmesugustest teguritest, muuhulgas sellest, millise teabe vastutav töötleva alguses andmesubjektile edastas.
- Artikli 5 lõike 1 punkt c – võimalikult vähete andmete kogumine, sh
  - Vastutavad töötlevad peavad arusaadavalt selgitama ja põhjendama isikuandmete kogumise ja säilitamise vajadust ning kaaluma koondandmete, anonüümsete andmete (kui see pakub piisavat kaitset) või varjunimega tähistatud andmete kasutamist profiilianalüüsi käigus.
- Artikli 5 lõike 1 punkt d – õigsus, sh
  - Õigusega tuleb arvestada profiilianalüüsi protsessi kõigis etappides, eelkõige:
    - andmete kogumisel;
    - andmete analüüsimisel;
    - isiku profiili loomisel või
    - profiili rakendamisel, et teha üksikisikut mõjutav otsus.
  - Tuleb kehtestada meetmed taaskasutatavate või kaudselt saadud andmete õiguse ja ajakohasuse pidevaks kontrollimiseks ja tagamiseks.
- Artikli 5 lõike 1 punkt e – säilitamise piirang

- Tuleb järgida isikuandmete kogumisel võimalikult väheste andmete kogumise põhimõtet ning tagada, et nad ei säilita neid isikuandmeid vajalikust kauem ja et seda tehakse proportsionaalselt eesmärgiga, mille jaoks isikuandmeid töödeldakse.
- Vastutav töötleja peab arvestama üksikisiku õigusi ja vabadusi kooskõlas artikli 5 lõike 1 punkti e nõuetega.
- Kui tehniliste vigade tuvastamise ja tarkvara parendamise huvides logitakse erinevaid tehnilisi sündmusi, siis algoritmi tulemeid, väljundeid või algoritmi arvutatavaid vahepealseid väärtuseid ei logita. Isiku kohta säilitatakse vaid algoritmi lõpptulem igal konkreetsel juhtumil (nt isikule saadeti elukoha uuendamise ettepanek, so pöördumine nr 3).
- Artikli 9 lõige 2 ja artikkel 6 – eriliiki isikuandmete töötlemise reeglid
  - Võib töödelda eriliiki isikuandmeid üksnes siis, kui on täidetud üks artikli 9 lõikes 2 esitatud tingimus ja artiklis 6 esitatud tingimust. See hõlmab ka eriliiki andmeid, mis on tuletatud profiilialalüüsidest.
  - Kui profiilialalüüsi käigus tuletatakse tundlikke eelistusi ja omadusi, tuleb tagada, et:
    - töötlemine pole vastuolus esialgse eesmärgiga (mis võib tähendada andmeandja määruses kogumise eesmärgi täpsustamise vajadust);
    - ta on teinud kindlaks eriliiki isikuandmete töötlemise õigusliku aluse ning;
    - ta teavitab andmesubjekti töötlemisest.
- Artikli 35 lõike 3 punkt a – andmekaitsealane mõjuhinnang
  - Artikli 35 lõike 3 punktis a rõhutatakse vastutavale töötlejale kehtivat nõuet teha andmekaitsealane mõjuhinnang, kui füüsiliste isiklike aspektide süstemaatiline ja ulatuslik hindamine, mis põhineb automaatsel isikuandmete töötlemisel, sealhulgas profiilialalüüsil, ja millel põhinevad otsused, millel on füüsilise isiku jaoks õiguslikud tagajärjed või mis samaväärselt mõjutavad oluliselt füüsilist isikut.
- Artikli 37 lõike 1 punkt b – andmekaitseametniku määramine
  - Andmekaitseametniku määramine on nõutud, kui profiilialalüüs ja/või automatiseeritud otsuste tegemine on vastutava töötleja põhitegevus ning tingib ulatusliku andmesubjektide korrapärase ja süstemaatilise jälgimise (artikli 37 lõike 1 punkt b).

Artikli 22 lõikes 1 on määratletud automatiseeritud töötlusel põhinevate üksikotsuste tegemise, sealhulgas profiilialalüüsi korral kehtivad täiendavad kaitsemeetmed ja piirangud, kuid kuna seda kavas ei ole, siis ei ole neid käesolevas analüüsis käsitletud.

**Seega saavad vastutavad töötlejad teha profiilialalüüsi, kui neil on töötlemiseks õiguslik alus ja kui nad järgivad kõiki andmekaitse põhimõtteid.**

#### D. MILLISED ON ANDMESUBJEKTI ÕIGUSED

Andmesubjektile on IKÜMis tagatud arvukalt õigusi, kuid igaüks neist kehtib konkreetses olukorras vastavalt sellele, kass ja kuidas on konkreetse artikli nõuded täidetud.

Andmesubjektil on IKÜM-st tulenevalt järgmised õigused.

- Artiklid 13 ja 14 – õigus olla teavitatud
  - Vastutavad töötlejad peavad tagama, et nad selgitavad üksikisikutele lihtsalt ja selgelt, kuidas profiilialalüüsi või automatiseeritud otsuste tegemise protsess toimib.
- Artikkel 15 – õigus tutvuda andmetega



- Artikliga 15 antakse andmesubjektile õigus saada teavet profiilianalüüsiks kasutatavate isikuandmete kohta, sh profiili loomiseks kasutatavate andmeliikide kohta.
- Artikkel 16 – õigus andmete parandamisele
- Artikkel 17 – õigus andmete kustutamisele
- Artikkel 18 – õigus isikuandmete töötlemise piiramisele
- Artikkel 21 – õigus esitada vastuväiteid
  - IKÜM artikli 21 lõige 1 sätestab, et andmesubjektil on õigus oma konkreetsest olukorrast lähtudes esitada igal ajal vastuväiteid teda puudutavate isikuandmete töötlemise suhtes, mis toimub artikli 6 lõike 1 punkti e või f alusel, sealhulgas nendele sätetele tugineva profiilianalüüsi suhtes. Vastutav töötleja ei töötle isikuandmeid edasi, välja arvatud juhul, kui vastutav töötleja tõendab, et töödeldakse mõjuval õiguspärasel põhjusel, mis kaalub üles andmesubjekti huvid, õigused ja vabadused, või õigusnõuete koostamise, esitamise või kaitsmise eesmärgil.
  - IKÜM artikli 6 lõike 1 punktid e ja f sätestavad järgmist: Isikuandmete töötlemine on seaduslik ainult juhul, kui on täidetud vähemalt üks järgmistest tingimustest, ning sellisel määral, nagu see tingimus on täidetud: (e) isikuandmete töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks; (f) isikuandmete töötlemine on vajalik vastutava töötleja või kolmanda isiku õigustatud huvi korral, välja arvatud juhul, kui sellise huvi kaaluvad üles andmesubjekti huvid või põhiõigused ja -vabadused, mille nimel tuleb kaitsta isikuandmeid, eriti juhul kui andmesubjekt on laps.
  - Kui käesoleval juhul toimub isikuandmete töötlemine IKÜM artikli 6 lõike 1 punkti c alusel (isikuandmete töötlemine on vajalik vastutava töötleja juriidilise kohustuse täitmiseks), siis puudub õigus esitada vastuväiteid.

## E. ALAEALISTE PROFIIANALÜÜS

Algoritmi esialgsest kavandist nähtub, et elukoha aadressi õigsust kontrollitakse üksnes täisealiste isikute puhul ja algoritm töötleb üksnes sihtsiku potentsiaalsete täisealiste leibkonnaliikmete andmeid. Samas nähtub algoritmi esialgsest kavandist, et alaealiste andmeid siiski töödeldakse – nt aadressi tõenäosuse hindamiseks kasutatakse teavet selle kohta, kas leibkonna alaealised õpivad lähedal.

Vastutavatel töötlejatel on laste isikuandmete töötlemisel lisakohustused. Kuigi IKÜM artiklis 22 pole eristatud, kas töötlemine puudutab täiskasvanuid või lapsi, on IKÜM põhjenduses 71 öeldud, et üksnes automatiseeritud otsuste tegemist, sealhulgas profiilianalüüsi, millel on õiguslikud tagajärjed või samamoodi märkimisväärne mõju, ei tohiks kohaldata laste suhtes. Andmekaitse tööühm<sup>27</sup> on märkinud, et kuna seda sõnastust artiklis endas ei kasutata, siis ei anna see edasi sellise töötlemise absoluutset keeldu laste puhul. Samas leitakse, et vastutavad töötlejad peaksid üldjuhul tuginema töötlemise põhjendamisel artikli 22 lõike 2 kohastele eranditele. Seega võib laste andmeid sõltuvalt asjaoludest töödelda artikli 22 lõike 2 punktides a, b või c sätestatud erandite alusel. Sellistel juhtudel peavad olema kehtestatud asjakohased kaitsemeetmed, nagu nõutud artikli 22 lõike 2 punktiga b ja artikli 22 lõikega 3, ning need peavad lastele sobima.

Käesoleval juhul võib laste andmete töötlemisel tugineda IKÜM artikli 22 lõike 2 punktile b, mis sätestab, et keeldu ei kohaldata, kui see on lubatud vastutava töötleja suhtes kohaldatava liidu või liikmesriigi

<sup>27</sup> Andmekaitse tööühma suunised „Suunised automatiseeritud töötlusel põhinevate üksikotsuste tegemise ja profiilianalüüsi kohta määruse 2016/679 kohaldamisel“. Vastu võetud 03.10.2017, viimati muudetud ja muudatused vastu võetud 06.02.2018. Leitav:

[https://www.aki.ee/sites/default/files/inspeksioon/rahvusvaheline/juhised/suunised\\_automatiseeritud\\_tootlusel\\_pohinevate\\_üksikotsuste\\_tegemise\\_ja\\_profiilianaluusi\\_kohta\\_maaruse\\_2016679\\_kohaldamisel.pdf](https://www.aki.ee/sites/default/files/inspeksioon/rahvusvaheline/juhised/suunised_automatiseeritud_tootlusel_pohinevate_üksikotsuste_tegemise_ja_profiilianaluusi_kohta_maaruse_2016679_kohaldamisel.pdf) (22.12.2022).



õigusega, milles on sätestatud ka asjakohased meetmed andmesubjekti õiguste ja vabaduste ning õigustatud huvide kaitsmiseks. See eeldab asjakohase õigusliku aluse ja kaitsemeetmete sätestamist.

Kuivõrd IKÜM artikli 22 lõige 4 sätestab, et lõikes 2 osutatud otsused ei tohi põhineda artikli 9 lõikes 1 osutatud isikuandmete eriliikidel, välja arvatud juhul, kui kohaldatakse artikli 9 lõike 2 punkti a või g ning kehtestatud on asjakohased meetmed andmesubjekti õiguste, vabaduste ja õigustatud huvide kaitsmiseks. Käesoleval juhul võib kohaldada IKÜM artikli 9 lõike 2 punkti g - töötlemine on vajalik olulise avaliku huviga seotud põhjustel liidu või liikmesriigi õiguse alusel ning on proportsionaalne saavutatava eesmärgiga, austab isikuandmete kaitse õiguse olemust ja tagatud on sobivad ja konkreetsed meetmed andmesubjekti põhiõiguste ja huvide kaitseks. Meetme proportsionaalsuse üle tuleb otsustada nii iga konkreetse andmetüki osas eraldi kui ka valitud meede tervikuna peab olema proportsionaalne.

## 5.8. INTERVJUU ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONIGA ÕIGUSANALÜÜSI ESMASTE JÄRELDUSTE OSAS

Õigusanalüüsi käigus teostati intervjuu stiilis arutelu Andmekaitse Inspeksiooniga (AKI) 17.01.2023, kus kirjeldati plaanitavat töötlust ja õigusanalüüsi põhiküsimusi ja järeldusi.

Alljärgnevalt esitame üldise kirjelduse arutatud küsimustest ning arutelu raskuskohtadest. **Tegemist ei ole Andmekaitseinspeksiooni ametliku ega lõpliku seisukohaga.**

### Esitatud küsimused

Intervjuu seisnes järgnevate küsimuste arutluses:

- 1) Kas peate õiguslike eeltingimuste kehtestamisel ja nõ kaitsemeetmete rakendamisel õiguspäraseks elukoha aadressi õigsuse tagamiseks nimetatud ulatuses andmete kogumist?
- 2) Kas teie hinnangul on nimetatud andmete hulgas andmeid, mille kogumine peaks kindlasti välistatud olema?
- 3) Milliste andmete kasutamine on teie hinnangul kõige tõenäolisemalt õiguspäraselt võimalik?
- 4) Kas selleks, et nõ andmeandjad saaksid andmeid rahvastikuregistrile edastada, on vajalik vastavaid registrid puudutavates aktides sõnaselgelt välja tuua, et andmeid kogutakse mh elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks või kas piisab sellest, kui täpsustatakse rahvastikuregistri pädevust elukoha aadressi õigust kontrollida ja vastava registri kohustus selle tarbeks andmeid edastada?
- 5) Kas IKÜM põhimõtetega on kooskõlas, kui päringute tegemisel säilitatakse üksnes teave, kuhu päring tehti ja lõpptulemus, kuid ei säilitata üksikvastuseid ja üksikvastusega kaasnevad andmehulka? Leiame, et see aitab vähendada riive intensiivsust, kuid samas saab sellisel juhul andmesubjekti hilisema päringu puhul viidata ainult kus kohast ja millal andmeid koguti.
- 6) Kas AKI hinnangul on pigem tegemist automatiseeritud töötlusel põhineva üksikotsusega, kui andmesubjektile saadetakse algoritmi tulemi põhjal küsimus „Kas see on Teie elukoht“.

### Esmased vastused

Üldistatult olid Andmekaitse Inspeksiooni seisukohad järgnevad:

- 1) AKI ei pea andmeid ja andmemahu arvestades kirjeldatud töötlustoimingut proportsionaalseks.
- 2) Arvestades esimese küsimuse vastust ei hinnanud AKI üksikuid andmetükke, kuid tõi siiski välja, et kõrgema tundlikkusega andmete (nt laste kohta kogutavad andmed, potentsiaalse kaaselaniku kohta kogutavad andmed ning samuti näiteks perelepituse andmed nende) töötlus oleks ilmselt andmekaitse regulatsiooni alusel seadusliku alusega ning põhiseaduse mõttes ebaproportsionaalseks abinõuks.

- 3) Arvestades esimese küsimuse vastust ei hinnanud AKI üksikuid andmetükke, kuid tõi välja, et riive on kõige väiksem andmetükkide osas, mis juba on elukohta/viibimiskoha aadressid (nt lisa aadressid) ja mis on sihtsiku enda kohta (st mitte potentsiaalse kaaselaniku kohta).
- 4) Andmesubjektile läbipaistvuse tagamiseks on vajalik andmete andmise ja saamise fakt avalikustada.
- 5) Andmesubjektile peab suutma vähemalt kirjeldada, mis andmeid, kus kohast ja mis ajal arvesse võeti tulemuse saamiseks.
- 6) Arvestades kirjeldust võib esmase hinnanguna arvata, et tegemist pole automatiseeritud otsusega, aga tegemist on profileerimisega.

## 5.9. ÕIGUSANALÜÜSI KOKKUVÕTE

Õigusanalüüsi koostamisel kasutati ajaloolis-võrdlevat, teleoloogilist kui ka õiguspoliitilist meetodit nii seadusliku raamistiku uurimiseks kui võrdluste tegemiseks.

Kõige olulisemad järeldused seoses algoritmiga on:

**Meetme üldine lubatavus põhiseaduse valguse.** Isiku elukohta kohta andmete kogumine riivab eraelu puutumatust ning selline riive on lubatav vaid juhul kui see on põhiseaduse alusel lubatav, õigustatud. **Arvestades andmetöötluse eesmärki (mitte-kriitiline), töötamise ulatust (väga suur) ja mahtu (väga suur); andmesubjektide arvu (väga suur) ning riive mõju kogumis (arvestades ka potentsiaalseid kaaselanikke: väga suur), siis kokkuvõttes leiame, et on väga tõenäoline, et elukohtaandmete täpsuse parandamise eesmärgil ei ole põhiseadusega kooskõlas planeeritav andmetöötlus.**

**Kehtiva õiguse alusel eristada isiku elukohta ja rahvastikuregistrijärgset elukohta aadressi.** Rahvastikuregistrisse kantud elukohta aadress ei ole tingimata isiku elukoht. Rahvastikuregistrisse kantud elukohta aadress saab olla üks tõend isiku elukohta kohta, kuid tegemist ei ole TsÜS § 14 lõike 1 mõttes elukohaga<sup>28</sup>. RRS § 65 lõiked 1 ja 2 kitsendavad TsÜS-s toodud elukohta mõistet, kuna sätestavad elukohta aadressina vaid ühe aadressi, kus inimene alaliselt või peamiselt elab, täpsustades seejuures, et kui isik kasutab alaliselt või peamiselt elamiseks mitut elukohta, siis esitab ta rahvastikuregistrisse kõigi nende elukohtade aadressid, kuid valib nendest õigusliku tähendusega elukohta aadressiks siiski ühe. Kokkuvõtlikult võib olla õiguselguse huvides vajalik elukohta mõiste ülevaatamine ja mõiste ühtlustamine või täpsustamine, et vältida mõistete ebatäpsusest tingitud elukohta andmete ebaõiget märkimist RR-s

**Isiku täiendava tahteavalduse vajalikkusest.** Kuigi planeeritav algoritm võtab arvesse isikute suuremat mobiilsust, tuleks arvestada, et üksnes algoritmile tuginedes, ilma isiku tahte väljaselgitamiseta, ei ole võimalik täpselt elukohta aadressi välja selgitada. Isikule peab jääma võimalus andmete kinnitamiseks või ümberlükkamiseks ning elukohta määratlemine isiku tahteavaldusest sõltumatult peaks olema erandlik olukord. Tahteavalduse tegemise võimalus on oluline just elukohta õiguslikust tähendusest tulenevate tagajärgede tõttu (nt valimis- ja kandideerimisõigus ning avalike teenuste kasutamine, millele ligipääs või hinnastamine sõltub rahvastikuregistri põhisest elukohast).

**Seaduslik alus privaatsusfääri riiveks.** Isiku elukohta kohta andmete kogumine riivab eraelu puutumatust. Et riive oleks õiguspärane, peab riive tulenema õigusnormist, mis annab riiveks aluse, selle eesmärk peab olema kooskõlas EIÕK artikli 8 lõikes 2 ja PS §-s 26 sätestatud eesmärgiga ning riive peab olema proportsionaalne. Käesoleval juhul puudub õiguslik alus, mis annaks aluse koguda isiku elukohta andmeid ja seeläbi riivata eraelu puutumatust. Et elukohta andmete kogumine oleks võimalik, tuleb sätestada vastav seaduslik alus.

<sup>28</sup> Tartu Ringkonnakohtu tsiviilkolleegium, 19.03.2020, 2-19-20496/7, p 4. Leitav: <https://www.rigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?id=265884409> (22.12.2022).

Seadusliku aluse kehtestamisel tuleb sõnastada selgelt andmete kogumise eesmärk, et oleks üheselt arusaadav, et see eesmärk on kooskõlas EIÕK artikli 8 lõikega 2. Hetkel esitatud eesmärgi kirjelduse alusel võib järeldada, et andmete kogumine on mh vajalik riigi majandusliku heaolu huvides ja kaasinimeste kaitseks ning see on kooskõlas EIÕK artikliga 8. Kuivõrd IKÜM-st tulenevalt kuulub teave konkreetse isiku elukoha kohta isikuandmete hulka, peab andmete õiguse kontrollimiseks ja RR edastamiseks, olema õiguslik alus. Hetkel ei ole õiguspärane andmete edastus võimalik – pole IKÜM-i alust ja pole RRS-i vastavate andmete saamiseks ja töötamiseks alust.

Selleks, et elukohaandmete kontrollimine teistes registrites sisalduva teabe alusel võimalik oleks, tuleb seaduses ette näha:

- **Seaduse muudatusettepanekud, mis loovad õigusliku aluse andmete edastamiseks Siseministeeriumile**, annavad Siseministeeriumile pädevuse kontrollida elukoha andmete õigsust ja mis on vajalikud, et täpsustada andmete kogumise eesmärki registrite lõikes, sõnastus sõltub valitud meetmetest.
  - õiguslik alus andmete edastamiseks Siseministeeriumile;
  - Siseministeeriumi pädevus kontrollida elukoha andmete õigsust ja
  - Siseministeeriumi pädevus elukoha õiguse kontrollimiseks andmeid koguda;
- **Vajalik on täpsustada andmete kogumise eesmärki registrite lõikes**. Iga konkreetse registri või andmekogu eesmärgi sõnastamisel tuleb ka kontrollida, et vastava registri või andmekogu regulatsioon arvestaks andmekaitse põhimõtteid ja tagaks andmesubjekti õigused, sealjuures iga registri puhul peab olema sätestatud andmete edastus Rahvastikuregistrile ning Rahvastikuregistri määruses vastav säte andmete saamise ja edasise töötamise kohta.
- **Vajalik on RRS-is või määruses sätestada elukoha andmete täpsuse kontrollimiseks kasutatava algoritmi arhitektuur, toimimisloogika, sisendid, väljundid**.

**Vähima piirava meetme valimise kohustus.** Võimalikult väheste andmete kogumise põhimõttest tulenevalt tuleb läbivald hinnata, kas vaja on koguda teavet aadressi kohta või piisab ka info kogumisest KOV üksuse kohta. Andmete kogumise eesmärke võib olla võimalik saavutada ka siis, kui elukoha aadresside asemel kogutakse andmeid KOV üksuse kohta, kus elukoht asub.

Meie hinnangul on kõrgeim võimalus saavutada andmete õiguspärane kasutus rahvastikuregistri (elukohaandmed; lisa aadressid), sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri ning töötamise registri puhul, keskmine võimalus saavutada andmete õiguspärane kasutus on e-toimiku, Eesti hariduse infosüsteemi, haigekassa andmekogu (perearsti asukoht), maksukohuslaste registri (aadress), liiklusregistri puhul. Madalaim võimalus saavutada andmete õiguspärane kasutus on haigekassa andmekogu ja maksukohuslaste registri puhul.

**Profiilialalüüsiga kaasnevad täiendav kohustused.** Käesoleval juhul on kavas automaatne elukoha ja muude andmete kogumine erinevatest avalikest ja eraallikatest pideva jälgimise teel. Kokku koondatud andmete põhjal genereeritakse automaatselt isiku tõenäoline elukoha aadress. Kuivõrd käesoleval juhul on kavas lisaks isikuandmete automatiseeritud töötlemisele hinnata isikuga seotud isiklike aspekte (lahutus, leibkonna liikmed jne), on tegemist profiilialalüüsiga.

Et profiilialalüüsi tegemine oleks õiguspärane, tuleb kehtestada õiguslik alus. Profiilialalüüsi tegemisel tuleb tagada, et isikuandmete töötlemine vastaks IKÜM-st tulenevatele põhimõtetele, sh peab olema tagatud andmetöötlemise seaduslikkus, õiglus ja läbipaistvus; edasine töötlemine ja eesmärgi piirang, võimalikult väheste andmete kogumine; andmete õigsus; säilitamise piirang. Samuti tuleb teha andmekaitsealane mõjuhindang ning määrata andmekaitseametnik. Andmete minimaalsuse põhimõtte tagamiseks tuleb hinnata, kas eesmärgi saavutamiseks peab tingimata koguma teavet aadressi kohta või on võimalik saavutada eesmärk ka siis, kui teavet kogutakse elukoha KOV üksuse kohta.

**Alternatiivsed võimalused.**

Arvestades, et isiku elukoha kohta andmete kogumine riivab eraelu puutumatust, tuleb kaaluda, kas täpsete andmete esitamist ei ole võimalik saavutada mõne teise abinõuga.

Näiteks:

- analüüsida, kas täpsemate elukoha andmete märkimise rahvastikuregistris võib saavutada ka nt läbi pisteliste kontrollide või meeldetuletuskampaaniate;
- samuti võib isikuid motiveerida õigeid andmeid esitama see, kui teadvalt ebaõigete esitamisele järgneb sanktsioon.

Hetkel tuleneb RRS §-st 68, et rahvastikuregistri subjektiks olev isik on kohustatud tagama rahvastikuregistris enda ja oma alaealiste laste ning eestkostetavate elukoha aadressi olemasolu ja õigsuse RRS-s sätestatu kohaselt, kuid seaduse kohaselt ei järgne selle kohustuse täitmata jätmisele sanktsioone. Tuleb silmas pidada, et selleks, et rakendada ühe lahendusena sanktsioonide kehtestamist elukohaandmete esitamata jätmisel või ebatäpsete andmete esitamisel, on PS § 3 lõikest 1 tulenevalt vajalik luua vastav õiguslik alus. Karistusõiguse vaates tuleb arvestada, et kehtestatav sanktsioon peab olema vajalik.

LISA 1: TRINITI ÕIGUSANALÜÜSI ALUSEKS OLEVAD ALGORITMIS KASUTATAVAD ANDMED

Registripidaja	Register	Tuletatud näitaja	Näitaja tuletamiseks tarvitatavad Sihtsiku andmed	andmed
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Inimese elusolu	isikukood, elusolu	-
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Kehtiva elukoha sisestamise kuupäev	isikukood, kehtiv elukoht	-
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Kehtiva elukoha olemasolu	isikukood, kehtiv elukoht	-
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Kehtiv viibimiskoht	isikukood, kehtiv viibimiskoht	-
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Viimane 1. liiki pöördumise saatmise kuupäev	isikukood, "1. liiki pöördumise saatmise kuupäev"	-
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Viimane 2. liiki pöördumise saatmise kuupäev	isikukood, "2. liiki pöördumise saatmise kuupäev"	-
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Viimane elukoha "kinnitamine" kuupäev	isikukood, "elukoha kinnitamise kuupäev"	-
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Isikud on abielus	isikukood, abieludokument, kirje suhete tabelis, abieludokumendi staatus	isikukood, elusolu, kirje suhete tabelis, abieludokument, abieludokumendi staatus
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Isikud on lahutatud	isikukood, kirje suhete tabelis, abieludokument, abieludokumendi staatus	isikukood, elusolu, kirje suhete tabelis, abieludokument, abieludokumendi staatus
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Üks isik on teise ema	isikukood, kirje suhete tabelis, sünnidokument	isikukood, elusolu, kirje suhete tabelis, sünnidokument
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Üks isik on teise isa	isikukood, kirje suhete tabelis, sünnidokument	isikukood, elusolu, kirje suhete tabelis, sünnidokument
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Täiskasvanu on teise täiskasvanu eestkostja	isikukood, kirje suhete tabelis	isikukood, elusolu, kirje suhete tabelis
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Laps on vanemast eraldatud	isikukood, kirjed hooldusõiguste tabelis (genereeritud RR-is sünnikande, kohtulahendi või perelepituse dokumentide põhjal)	isikukood, elusolu, kirjed hooldusõiguste tabelis (genereeritud RR-is sünnikande, kohtulahendi või perelepituse dokumentide põhjal)
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Isikul on osaline või piiratud lapse vara- ja/või isikuhooldusõigus	isikukood, kirjed hooldusõiguste tabelis (genereeritud RR-is sünnikande, kohtulahendi või perelepituse dokumentide põhjal)	isikukood, elusolu, kirjed hooldusõiguste tabelis (genereeritud RR-is sünnikande, kohtulahendi või perelepituse dokumentide põhjal)
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Isikul on lapse täielik vara- ja isikuhooldusõigus	isikukood, kirjed hooldusõiguste tabelis (genereeritud RR-is sünnikande, kohtulahendi või perelepituse dokumentide põhjal)	isikukood, elusolu, kirjed hooldusõiguste tabelis (genereeritud RR-is sünnikande, kohtulahendi või perelepituse dokumentide põhjal)
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Täiskasvanu saab puudega täiskasvanu hooldamise eest lisapuhkust	-	-
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Sünniaasta	isikukood, sünniaasta	isikukood, elusolu, sünniaasta
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Samal aadressil elavad inimesed	isikukood, kehtiv elukoht	isikukood, elusolu, kehtiv elukoht
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Kehtiv elukoht	isikukood, kehtiv elukoht	isikukood, kehtiv elukoht
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Lisa-aadressid (kehtivad kui ka kehtivuse kaotanud)	isikukood, kehtivad lisa-aadressid, kehtivuse kaotanud lisa-aadressid	isikukood, kehtivad lisa-aadressid, kehtivuse kaotanud lisa-aadressid
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Kehtivuse kaotanud elukohad	isikukood, kehtivuse kaotanud elukohad	isikukood, kehtivuse kaotanud elukohad
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Kehtiva elukoha sissekande kuupäev	isikukood, kehtiv elukoht	isikukood, kehtiv elukoht
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Kehtivuse kaotanud elukohtade lõppkuupäevad	isikukood, kehtivuse kaotanud elukohad	isikukood, kehtivuse kaotanud elukohad
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Kehtivate lisa-aadresside alguskuupäev	isikukood, kehtivad lisa-aadressid	isikukood, kehtivad lisa-aadressid
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Kehtivuse kaotanud lisa-aadresside lõppkuupäev	isikukood, kehtivuse kaotanud lisa-aadressid	isikukood, kehtivuse kaotanud lisa-aadressid
Siseministeerium R-is	RR: Rahvastikuregister	Mitu korda on sama kehtivuse kaotanud lisa-aadressi korduvalt rahvastikuregistrisse saadetud?	isikukood, kehtiv lisa-aadress, "vastava lisa-aadressi loendur"	isikukood, kehtivad lisa-aadressid, "vastava lisa-aadressi loendur"
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Mitu korda on sama kehtivat lisa-aadressi rahvastikuregistrisse korduvalt saadetud?	isikukood, kehtivuse kaotanud lisa-aadressid, "vastava lisa-aadressi loendur"	isikukood, kehtivuse kaotanud lisa-aadressid, "vastava lisa-aadressi loendur"
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Sünniaasta	isikukood, sünniaasta	isikukood, elusolu, sünniaasta
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Hooldusõiguse ja eestkoste andmed (täpsustamisel)	isikukood, kirje suhete tabelis, kirjed hooldusõiguste tabelis (genereeritud RR-is sünnikande, kohtulahendi või perelepituse dokumentide põhjal)	isikukood, elusolu, kirje suhete tabelis, kirjed hooldusõiguste tabelis (genereeritud RR-is sünnikande, kohtulahendi või perelepituse dokumentide põhjal)
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Üks isik on teise ema	isikukood, kirje suhete tabelis, sünnidokument	isikukood, elusolu, kirje suhete tabelis, sünnidokument
Siseministeerium	RR: Rahvastikuregister	Üks isik on teise isa	isikukood, kirje suhete tabelis, sünnidokument	isikukood, elusolu, kirje suhete tabelis, sünnidokument
Haigekassa	RETS: Retseptikeskus	Potentsiaalne Kaaselanik on Sihtsikule välja ostnud digiretsepti	isikukood, Sihtsikule kirjutatud retseptide müügistatus (s.t kas retsept välja ostetud või mitte), Sihtsikule kirjutatud retseptide ravimite välja ostnud inimeste isikukoodid	isikukood, iga Sihtsikule kirjutatud retsepti jaoks ravimi väljaostu toimimine (jah/ei) Potentsiaalse Kaaselaniku poolt
Haigekassa	RETS: Retseptikeskus	digiretsepti	-	-
Haigekassa	RETS: Retseptikeskus	Apteek, kust isik on välja ostnud digiretsepti	-	-
Haigekassa	andmekogu	hooldanud teist	-	-
Haigekassa	andmekogu	Isiku külastatud hambaraviasutus	-	-
Haigekassa	andmekogu	Isiku külastatud raviasutus	-	-
Haigekassa	andmekogu	Isiku perearst	-	-
MTA	register	info intresside maksutagastuse jaoks	-	-
MTA	register	koolituskulud	-	-
MTA	register	Seos on lapse ja deklaratsiooni esitaja vahel	-	-
MTA	register	Üks abikaasa on kandnud teisele üle maksuvaba tulu	-	-
MTA	TÖR: Töötamise register	Isiku töökoht	-	-
HTM	EHIS: Eesti Hariduse Infosüsteem	Lastealase lasteaed	?	?
HTM	EHIS: Eesti Hariduse Infosüsteem	Kutse- või kõrgkooli õppuri kool	?	?
HTM	EHIS: Eesti Hariduse Infosüsteem	Üldhariduskooli õpilase kool	?	?
HTM	EHIS: Eesti Hariduse Infosüsteem	Pedagoogi töökoht	?	?
Justiitsministeerium	E-TOIMIK: E-toimiku süsteem	ja laps, kelle eest elatist makstakse)	-	-
Justiitsministeerium	E-TOIMIK: E-toimiku süsteem	ja maksja)	-	-
Justiitsministeerium	KR: Kinnistusraamat	Isikule kuuluv kinnisvara	-	-
Töötukassa	Töötuskindlustuse andmekogu &	Isiku elukoht	-	-
Töötukassa	Töötuskindlustuse andmekogu &	Isiku postiaadress	-	-
SKA	toetuste andmeregister	Isik saab lapse eest peretoetust	-	-
SKA	toetuste andmeregister	Isik saab lapse eest vanemahüvitist	-	-
SKA	toetuste andmeregister	toimetulekutoetust	-	-
SKA	toetuste andmeregister	Isiku elukoht	-	-
Transpordiamet	Liiklusregister	Isikud on seotud sama sõidukiga (nt auto omanik ja kasutaja)	isikukood, omatud sõidukid (ja selle sõiduki kõik omanikud, kaasomanikud ja kasutajad), kasutatavad sõidukid (ja selle sõiduki kõik omanikud, kaasomanikud ja kasutajad), kaasomatud sõidukid (ja selle sõiduki kõik omanikud, kaasomanikud ja kasutajad)	isikukood, omatud sõidukid (ja selle sõiduki kõik omanikud, kaasomanikud ja kasutajad), kasutatavad sõidukid (ja selle sõiduki kõik omanikud, kaasomanikud ja kasutajad), kaasomatud sõidukid (ja selle sõiduki kõik omanikud, kaasomanikud ja kasutajad)
PPA	andmekogu	Isikut tõendava dokumendi kättesaamise koht	-	-

## 5.10. ALGORITMIST VÄLJA JÄÄNUD ANDMESTIKE ÕIGUSLIK LÜHIANALÜÜS

Õigusanalüüsi esmased etapid, milles anti õigushinnangud peamiselt erasektorist pärinevate andmete kasutamise võimalikkusele koostati eraldi ning on lisatud siinkohal põhiraaportisse. Vastavad andmed ja andmekogud ei ole algoritmi loogikasse arvestatud ja seega on ka õigusanalüüs nende andmete osas esmane.

### 5.10.1. OMNIVA ASUKOHAANDMED

#### **Küsimus: Kas ja millistel tingimustel võib rahvastikuregistri tarbeks küsida andmeid Omnivalt?**

Kokkuvõtteks:

- on Omnivalt andmete saamiseks vajalik kehtestada seaduses vastav õiguslik alus – eeskätt rahvastikuregistri seaduses.

1. Asjakohaste seadusmuudatuste väljatöötamisel tuleb veenvalt põhjendada, miks on just Omnivalt elukoha andmete kogumine vajalik ja mõõdukas meede.

1.2.3 Lisaks tuleb arvestada ka automaatotsuste ja profileerimisega seotud nõudeid.

#### 2. KOHALDUV ÕIGUS

2.1 Isikuandmete kaitse üldmäärus (IKÜM) artikli 4 punktis 1 on isikuandmed defineeritud kui igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta; tuvastatav füüsiline isik on isik, keda saab otseselt või kaudselt tuvastada, eelkõige sellise identifitseerimistunnuse põhjal nagu nimi, isikukood, asukohateave, võrguidentifikaator või selle füüsilise isiku ühe või mitme füüsilise, füsioloogilise, geneetilise, vaimse, majandusliku, kultuurilise või sotsiaalse tunnuse põhjal.

2.2 IKÜM artikli 5 punkt b sätestab, et isikuandmete töötlemisel tagatakse, et isikuandmeid kogutakse täpselt ja selgelt kindlaksmääratud ning õiguspärasel eesmärgil ning neid ei töödelda hiljem viisil, mis on nende eesmärkidega vastuolus; isikuandmete edasist töötlemist avalikes huvides toimuva arhiveerimise, teadus- või ajaloouringute või statistilisel eesmärgil ei loeta artikli 89 lõike 1 kohaselt algsete eesmärkidega vastuolus olevaks („eesmärgi piirang“).

2.3 IKÜM artikli 6 kohaselt peab isikuandmete töötlemiseks olema artiklis 6 toodud alus (vajadusel koos kohalduva siseriikliku normiga).

2.4 Postiseaduse (PostiS) § 34 lõike 1 kohaselt on postiteenuse osutajal õigus töödelda saatja ja saaja isikuandmeid postiteenuse osutamise eesmärgil ning postiteenuse osutamiseks kasutatava aadressiregistri koostamiseks ja pidamiseks õigusaktidega sätestatud korras.

2.5 PostiS § 34 lõige 5 sätestab, et postiteenuse osutaja võib isikuandmeid üle anda kolmandale isikule üksnes seadusega sätestatud juhtudel ja korras.

#### 3. ANDMETE KOGUMINE JA SEADUSLIK ALUS SELLEKS

3.1 Töö sisendis ei ole välja toodud, milliseid andmeid täpselt Omnivalt soovitakse. Arvestades, et andmete kogumise eesmärk on tuvastada isiku elukoht, siis käesoleva analüüsi tegemisel on lähtutud eeldusest, et Omnivalt soovitakse järgmisi andmeid:

- (a) millise aadressi on isik märkinud oma elukohaks Omnivaga sõlmitavas lepingus;
- (b) millist postkontorit või postipunkti isik külastab;
- (c) kuhu isikule pakid tuuakse;
- (d) millise piirkonna pakiautomaadist isik pakke välja võtab ja saadab.

3.2 Käesoleval juhul soovib Siseministeerium Omnivalt eeltoodud andmeid, et kontrollida, kas rahvastikuregistris märgitud isiku elukoha andmed on õiged.

3.3 Teave konkreetse isiku elukoha kohta kuulub IKÜM artikli 4 punkti 1 mõistes isikuandmete hulka. Sellest tulenevalt vajab kavandatav tegevus IKÜM-ist alust. Omniva õigus töödelda saatja ja saaja isikuandmeid postiteenuse osutamise eesmärgil ning postiteenuse osutamiseks kasutatava aadressiregistri koostamiseks ja pidamiseks tuleneb PostiS § 34 lõikest 1. Eelviidatud alus kehtivas sõnastuses ei anna õigust edastada andmeid Siseministeeriumile elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks. PostiS § 34 lõikest 5 tulenevalt on see välisatud, kuna Omniva kui postiteenuse osutaja võib isikuandmeid üle anda kolmandale isikule üksnes seadusega sätestatud juhtudel ja korras.

3.4 Käesoleval juhul puudub säte, mis annaks Omnivale õiguse isikuandmeid üle anda Siseministeeriumile. Sellise normi saab luua rahvastikuregistri seadusesse.

Seega ei ole Omnival andmete edastamiseks Siseministeeriumile kehtivas õiguses alust. Selleks, et Omniva võiks elukoha andmeid anda Siseministeeriumile, tuleb lisada seadusesse (nt rahvastikuregistri seadusesse) vastav säte, mis lubaks postiteenuse osutajal andmeid edastada ning rahvastikuregistri puhul neid andmeid töödelda – st elukoha andmeid kontrollida ja selleks otstarbeks andmeid koguda.

#### 4. SEADUSLIKU ALUSE LOOMISE LUBATAVUS

4.1 Asjakohase sätte kehtestamisel on oluline silmas pidada, et kuivõrd elukohaandmete väljaküsimine riivab põhiõigusi, peab see olema põhiseaduse § 11 mõttes proportsionaalne. Vastav analüüs tuleb teostada, kui Omnivale otsustatakse panna andmete edastamise kohustus.

4.2 Põhiõiguse riive on proportsionaalne, kui see on eesmärgi saavutamiseks sobiv, vajalik ja mõõdukas:

- (i) abinõu on sobiv, kui see soodustab eesmärgi saavutamist;
- (ii) abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne kui esimene; ning
- (iii) mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt põhiõigusse sekkumise ulatust ja intensiivsust ning teiselt poolt eesmärgi tähtsust (vt nt Riigikohtu üldkogu 26. märtsi 2009. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-16-08, p 29).

4.3 Sobivus. Kavandatud meetme osas tõusetub küsimus, kas see on üldse sobiv, kuna andmed selle kohta, millist postkontorit või postipunkti isik külastab, kuhu isikule pakid tuuakse või millise piirkonna pakiautomaadist isik pakke välja võtab ja saadab, ei pruugi olla seotud elukohaga, vaid nt töökoha lähedusega.

4.4 Lisaks tuleb arvestada, et vaid teatud hulk isikuid kasutab Omniva teenuseid – on isikuid, kes ei kasuta üldse vastavaid teenuseid või kes kasutavad alternatiivseid (nt DPD, SmartPost) teenusepakkujaid. Seega on meetme kaudu võimalik tuvastada vaid teatava osa elanikkonna postiharjumusi.

4.5 Lisaks tuleb arvestada, et kui teatavaks saab info edastamine elukoha andmete õigsuse kontrollimiseks, võib see suunata kliente, kes ei soovi oma tegelikku elukohta avaldada, teise teenusepakkuja juurde.

4.6 Samuti tuleb kaaluda, kas täpsete andmete esitamist ei ole võimalik saavutada mõne teise abinõuga, nt läbi pisteliste kontrollide või sanktsioneerimise.

4.7 Meetme mõõdukuse üle otsustamisel tuleb arvestada, et kuivõrd riive intensiivsus on suur, siis tuleb näidata, et andmete kogumise eesmärk on selleks piisavalt kaalukas.

4.8 Seaduste muutmisel tuleb samuti arvestada, et automatiseeritud töötlusel põhinevate üksikotsuste tegemisel tuleb juhinduda IKÜM artikli 22 lõikest 1, mis sätestab, et andmesubjektil on õigus, et tema kohta ei võetaks otsust, mis põhineb üksnes automatiseeritud töötlusel, sealhulgas profiilanalüüsil, mis toob kaasa teda puudutavaid õiguslikke tagajärgi või avaldab talle märkimisväärset mõju. Kuivõrd elukoha-aadressi määramisega kaasnevad õiguslikud tagajärjed ja avaldub talle ka märkimisväärset mõju, siis tuleb täita IKÜM art 22 nõuded, mis muuhulgas piiravad võimalike töötluse



aluseid (alles jäävad andmesubjekti selgesõnaline nõusolek, siseriiklikus õiguses toodud konkreetne kohustus, või teatud juhtudel andmesubjektiga sõlmitud lepingu alusel).

4.9 Kokkuvõtteks on Omnivalt andmete saamiseks vajalik kehtestada seaduses vastav õiguslik alus – eeskätt rahvastikuregistri seaduses. Asjakohaste seadusmuudatuste väljatöötamisel tuleb veenvalt põhjendada, miks on just Omnivalt elukoha andmete kogumine vajalik ja mõõdukas meede ning tuleb arvestada ka automaatotsuste ja profileerimisega seotud nõudeid.

### 5.10.2. MUUD ERASEKTORI ANDMED

Hüpoteetiline eesmärk on koguda elukoha määramiseks erasektorist pankade andmeid toimunud kaardimaksete asukohtade kohta, suuremate kaupluste (Coop, Selver, Maxima, Rimi jne) andmeid kliendikaartide kasutamise asukohtade kohta, Bolt ja Wolt aadresside- või asukohainfot. Andmed, mida kaasatakse, ei pea olema reaalajas esitatud või algsel kujul. Need võivad olla koondandmed ja igakuised.

#### Argumentatsioon ehk esmane õigusanalüüs

*I Kas andmete saamiseks ja saatmiseks on õiguslik alus? Annab üldise vastuse, pankade ja mobiilposicioneerimise osas on täpsemad tähelepanekud lisaks veel eraldi küsimuste all.*

1.1 Isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) artikli 6 kohaselt peab isikuandmete töötlemiseks olema artiklis 6 toodud alus (vajadusel koos kohalduva siseriikliku normiga). Elukoha andmete määramise töötamise juures on vajalik määrata riigiasutuse (Siseministeerium) ja soovitud eraõiguslike töötajate vaheline andmetöötamise suhe. Eeldusel, et riigiasutus on vastutav töötaja ja eraõiguslik partner on volitatud töötaja, siis saab eraõiguslik partner töötlemiseks ja andme edastamiseks riigiasutusele kasutada sama alust, mis vastutav töötaja (ehk riigiasutus). Kui hilisema analüüsi käigus selgub, et tegemist pole vastutav-(all)volitatud töötlussuhtega on vajalik eraldi töötamise alus eraõiguslikule partnerile andmete edastamiseks.

1.2 IKÜM artikli 4 punktis 1 on isikuandmed defineeritud kui igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku (andmesubjekti) kohta; tuvastatav füüsiline isik on isik, keda saab otseselt või kaudselt tuvastada. Teave konkreetse isiku elukoha kohta kuulub isikuandmete hulka. Mis tähendab, et vastav tegevus vajab IKÜM-ist alust.

1.3 Hetkel ei ole eraõiguslikelt partneritelt rahvastiku registrisse (RR) andmete edastus võimalik – pole IKÜM-i alust ja pole Rahvastikuregistri seaduses (RRS) vastavate andmete saamiseks ja töötamiseks alust.

#### 1.4 Seega ei ole andmete kogumine praegusel juhul kehtiva õigusega kooskõlas.

1.4.1 **Võimalik lahendus.** Andmete kogumiseks tuleb tuvastada sobiv alus IKÜM-ist ning muuta RRS-i, et vastav andmetöötlus ka RRS alusel lubatav oleks.

Kui erasektori andmekogudes sisalduva teabe kogumiseks kasutatakse nõusolekut, siis selle lahenduse puhul tuleb arvestada, et isikul on õigus nõusolek igal ajal tagasi võtta (IKÜM artikkel 7 lõige 3) ning kuivõrd nõusoleku andmine peab olema vabatahtlik, ei pruugi ta seda üldse anda.

1.4.2 Elukohaandmete kontrollimine erasektori registriandmetes sisalduva teabe alusel vajab erasektorile andmete edastamise kohustuse ettenägemist ja elukohaandmete kontrollimise nõude sätestamist. Asjakohase sätte kehtestamisel on aga oluline silmas pidada, et kuivõrd elukohaandmete väljaküsimine riivab põhiõigusi, peab see olema põhiseaduse § 11 mõttes proportsionaalne.

Põhiõiguse riive on proportsionaalne, kui see on eesmärgi saavutamiseks sobiv, vajalik ja mõõdukas. Abinõu on sobiv, kui see soodustab eesmärgi saavutamist; vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne kui esimene ning mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt põhiõigusse sekkumise ulatust ja intensiivsust ning teiselt poolt eesmärgi tähtsust (vt nt Riigikohtu üldkogude 26.



märtsi 2009. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-16-08, p 29). Vastav analüüs tuleb teostada, kui erasektori partneritele vastav kohustus panna otsustatakse.

Kavandatud meetmete osas tõusetub esmalt küsimus, kas need on üldse sobivad, kuna soovitud andmed küll näitavad nt kus isik teeb enim kaardimakseid või sisseoste, kuid see asukoht ei pruugi olla seotud elukohaga, vaid töökoha lähedusega. Samuti võimaldab mobiilpositsioneerimise andmete kasutamine tuvastada piirkonna, milles inimene enim viibib, kuid see ei anna teavet tema elukoha kohta. Näiteks suure kortermaja puhul ei ole võimalik kindlaks määrata, milline korter on isiku tegelik asukoht.

Lisaks eeltoodule tuleb kaaluda, kas täpsete andmete esitamist ei ole võimalik saavutada mõne teise abinõuga, nt läbi pisteliste kontrollide või sanktsioneerimise.

Meetme mõõdukuse üle otsustamisel tuleb arvestada, et riive intensiivsus on suur ja andmete kogumise eesmärk ei pruugi sellega võrreldes olla piisavalt kaalukas.

- 1.4.3 Seaduste muutmisel tuleb samuti arvestada, et automatiseeritud töötlusel põhinevate üksikotsuste tegemisel tuleb juhendada IKÜM artikli 22 lõikest 1, mis sätestab, et andmesubjektil on õigus, et tema kohta ei võetaks otsust, mis põhineb üksnes automatiseeritud töötlusel, sealhulgas profiilanalüüsil, mis toob kaasa teda puudutavaid õiguslikke tagajärgi või avaldab talle märkimisväärset mõju. Kuivõrd elukoha-aadressi määramisega kaasnevad õiguslikud tagajärjed ja avaldab talle ka märkimisväärset mõju, siis tuleb täita IKÜM art 22 nõuded, mis muuhulgas piiravas võimalike töötluste aluseid (alles jäävad andmesubjekti selgesõnaline nõusolek, siseriiklikus õiguses toodud konkreetne kohustus, või teatud juhtudel andmesubjektiga sõlmitud lepingu alusel).
- 1.4.4 **Seega on tahtes erasektori ettevõtelt andmeid vajalik tuvastada sobiv alus, arvestades vajadusel automaatotsuste ja profileerimisega seotud nõudeid ning muutes seotud töötlust reguleerivaid seaduseid – eeskätt RRS.**

### ***II Kas pankadel on võimalik edastada andmeid toimunud kaardimakse asukoha kohta?***

- 2.1. Krediidiasutuste seaduse § 88 lõige 1 sätestab, et pangasaladusena käsitatakse kõiki andmeid ja hinnanguid, mis on krediidiasutusele teatavaks saanud tema või teise krediidiasutuse kliendi kohta.
- 2.2. Käesoleval juhul on eesmärk saada andmed kaardimakse asukoha kohta, mis on hõlmatud pangasaladusega.
- 2.3. **Krediidiasutus ei saa avaldada temale usaldatud informatsiooni kolmandatele isikutele ilma selleks õiguslikku alust omamata ja seetõttu ei ole pankadel õigus neid andmeid edastada.**
- 2.3.1. **Võimalik lahendus.** Et krediidiasutustel oleks õigus andmed kaardimakse asukoha kohta edastada, peab isik selleks nõusoleku andma või erand pangasaladuse hoidmise kohustusest tuleb ette näha seaduses.
- 2.3.2. Pangasaladust on piiratud näiteks kriminaalmenetluse normidega, maksuseadustega, rahapesu tõkestamise eeskirjadega ja ka väärt-paberiturul sooritatud sisetehingute uurimise reeglitega. Kuivõrd täiendava piiranguga piiratakse isiku privaatsfääri, siis sellega seoses tuleb proportsionaalsuse seisukohast kaaluda era- ja avalikku huvi. Kui näiteks kriminaalmenetluses, maksmenetluses ja rahapesuga seotud küsimustes on suur riiklik ja avalik huvi selge ja nendes küsimustes pangasaladuse piiramist põhjendatuks peetud, siis tegeliku elukoha kindlaksmääramise vajaduse argument ei pruugi sama kaalukas olla.
- 2.3.3. **TRINITI hinnangul ei ole pankadelt või teistelt krediidiantajatelt või finantsasutustelt andmete küsimine proportsionaalne ja kujutab liiga suurt privaatsusõiguste riivet.**

### ***III Kas on võimalik saada mobiilsideoperaatoritelt agregeeritud andmeid?***

- Lisaks punktis I toodule tuleb arvestada asjaoluga, et mobiilpositsioneerimise andmed on sideandmed, mille töötlemist reguleerib elektroonilise side seadus (ESS).
- ESS § 105 lõike 1 kohaselt võib kliendi ja rändlusteenuse kasutaja asukohaandmeid, mille töötlemine ei ole sätestatud seaduses, sideettevõtja töödelda ainult siis, kui need andmed on enne töötlemist muudetud anonüümseks.
- Seega ei ole kehtiva õiguse alusel võimalik saada mobiilsideoperaatoritelt isikustatud agregeeritud andmeid. Andmete saamiseks on vajalik muuta RRS, ESS ja seotud seadusi ning arvestada tuleb kohalduva e-privatsuse direktiiviga (direktiiv 2002/58/EÜ). Nt leidis Riigikohus 12.06.2021 kohtuasjas nr 1-16-6179, et ESS § 111 lõikes 2 sisalduvate sideandmete säilitamise kohustus, sh andmete puhul, mis määratlevad tugijaama geograafilise asukoha, on vastuolus EL-i õigusega.
- **TRINITI hinnangul ei ole mobiilpositsioneerimise kasutamine proportsionaalne ja kujutab liiga suurt privatsusõiguse riivet.**

### 5.10.3. STATISTIKAAMETI PAIKNEMISE INDEKSI KASUTAMINE

Küsimus: on soov teada, millistel tingimustel või milliseid õiguslikke muudatusi tehes oleks võimalik Statistikaameti paiknemise indeksit kasutada elukohaandmete täiendamiseks.

#### ***I Millistel tingimustel või milliseid õiguslikke muudatusi tehes oleks võimalik Statistikaameti paiknemise indeksit kasutada elukohaandmete täiendamiseks?***

- IKÜM artikli 5 punkt b sätestab, et isikuandmete töötlemisel tagatakse, et isikuandmeid kogutakse täpselt ja selgelt kindlaksmääratud ning õiguspärastel eesmärkidel ning neid ei töödelda hiljem viisil, mis on nende eesmärkidega vastuolus; isikuandmete edasist töötlemist avalikes huvides toimuva arhiveerimise, teadus- või ajaloouringute või statistilisel eesmärgil ei loeta artikli 89 lõike 1 kohaselt algsete eesmärkidega vastuolus olevaks („eesmärgi piirang“).
- Et Statistikaametil oleks võimalik töödelda isikute paiknemise indeksit uuel eesmärgil, mis ei ole kooskõlas andmete kogumise algse eesmärgiga, siis selleks peab olema iseseisev õiguslik alus. Vajalik on teostada uue eesmärgi hinnang. Samuti on vajalik RR-i vastavate andmete andmiseks RRS muutmine ja Statistikaameti tööd reguleerivate seaduste muutmine.
- **TRINITI esmasel hinnangul on Statistikaameti kogutud teabe kasutamine eeldusel, et muudetakse seotud seadusandlust, võimalik ja pakutud lahendustest kõige proportsionaalsem. Kuid arvestades Statistikaameti põhiolemust ja määrust, ei ole andmete neilt saamine tõenäoline.**
- **MÄRKUS:** Projektimeeskond jättis Statistikaametilt andmete küsimise katki just Statistikaameti olemuse ja määruse tõttu, mis ei võimalda isikustatud kujul kasutamiseks andmeid välja anda.

## 6. RAKENDAMISEKS VAJALIKE TEHNILISTE TINGIMUSTE KIRJELDUS

### 6.1. ARHITEKTUURI ÜLEVAADE

Arhitektuuri ülevaade põhineb konsultatsioonil rahvastikuregistri tootejuhi ja tehnilise juhiga võttes arvesse planeeritud arendussuundi (liikumine mikroteenuste arhitektuurile) ning algoritmi ülesehitusest lähtuvalt saadud soovitustest andmete hoidmiseks. Võimalik ülesehitus on esitatud joonisel 6.1.

Lahenduse ülesehituse selgitamiseks on esitatud kolm loetelu komponentidest: (1) loodavad komponendid, mida hetkel olemas ei ole; (2) olemasolevad komponendid, mis vajavad lahenduses jaoks täiendusi ja (3) olemasolevad komponendid, mida ei ole vaja lahenduse jaoks muuta.

Loodavad komponendid:

1. **Paiknemishinnangute mikroteenus.** Paiknemishinnangute mikroteenus eesmärk on sooritada algoritmi arvutuslikud ülesanded ja pärida selleks tarvilikke andmeid. See mikroteenus pärib andmeid rahvastikuregistri andmebaasist ja X-Tee liidestuse kaudu välistelt registritelt. Algoritmi arvutuslikud tulemused salvestatakse paiknemishinnangute andmebaasi.
2. **Paiknemishinnangute andmebaas.** Selles andmebaasis talletatakse algoritmi arvutuste väljundeid (sh inimese potentsiaalsed paiknemisaadressid, tõenäoslik hinnang igale paiknemisaadressile ja arvutuse teostamise kuupäev). **Andmebaasis talletavaid andmeid on kirjeldatud alampeatükis <alg-and>.**
3. **Statistika mikroteenus.** Õhuke teenus, mille eesmärk on kuulata kaugprotseduurikutseid rahvastikuregistri põhiloogikaga tegelevatelt tarkvarakomponentidelt, et selle põhjal salvestada kirjeid statistika andmebaasi. Kogub rahvastikuregistri tööprotsesside käigus lisainformatsiooni, mille põhjal salvestada andmeid, mida hetkel ei salvestata. Neid andmeid kasutatakse algoritmi arvutustes.
4. **Statistika andmebaas.** Talletab rahvastikuregistris põhiloogikas toimuvate tegevuste kohta andmeid. Käesolevas lahenduses käiakse välja kaks taolist võimalust: (1) lisa-aadresside laekumise andmete salvestamine ja (2) elukoha-aadresside kinnitamise andmete salvestamine. **Neid ettepanekuid on lähemalt kirjeldatud alampeatükis <sta-sal>.**

Olemasolevad komponendid, mis vajavad täiendusi:

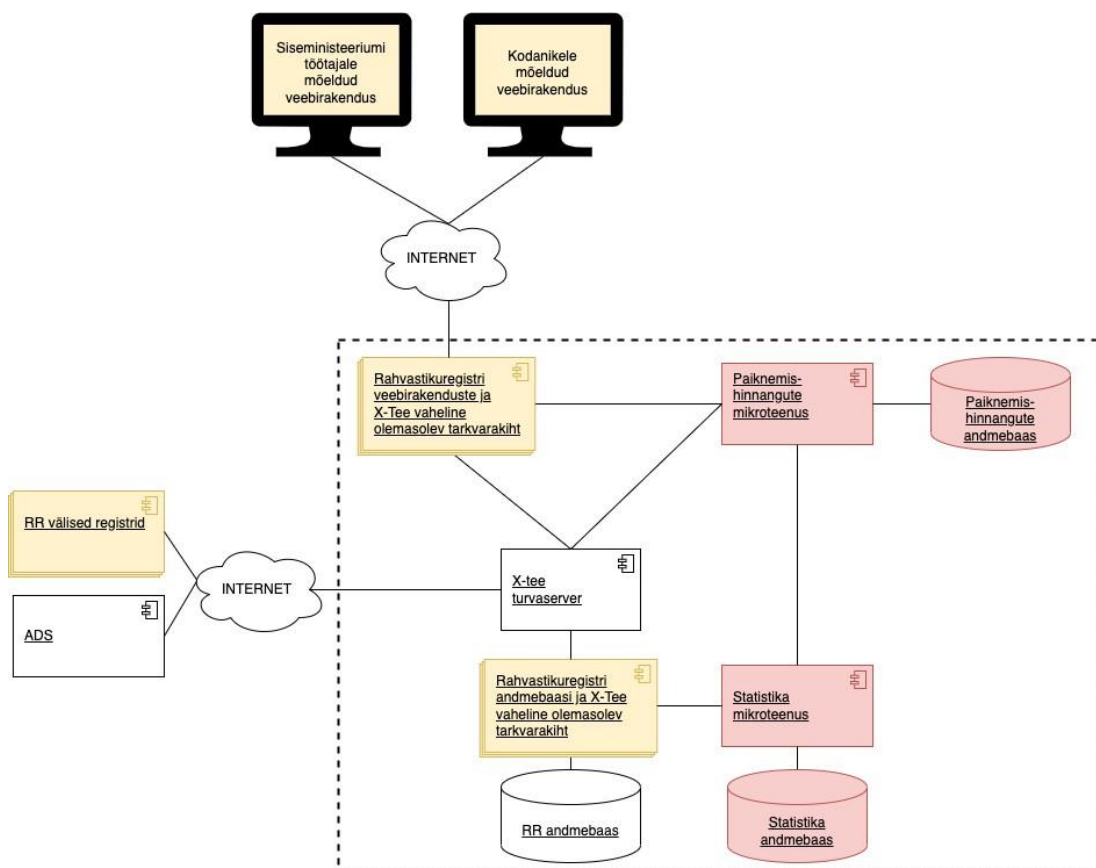
1. **Rahvastikuregistri andmebaasi ja X-Tee vaheline olemasolev tarkvarakiht.** Tarkvarakiht, mida hetkel kasutatakse, et teostada Rahvastikuregistri X-Tee teenuste ja rahvastikuregistri andmebaasi vahelist loogikat. Nimetatud loogikasse tuleb teha täiendusi, mis tagaksid, et rahvastikuregistrisse lisa-aadresse saabumisel salvestatakse ka masinloetavalt lisa-aadresside statistika.
2. **Rahvastikuregistri veebirakenduste ja X-Tee vaheline olemasolev tarkvarakiht.** Selle tarkvarakihi all mõeldakse üldist *back end*'i rahvastikuregistri veebirakendustele, mis sisaldab ärioloogikat veebirakenduste jaoks ning suhtleb omakorda X-Teega. See ei pruugi tegelikkuses koosneda vaid ühest tarkvarakomponentist, kuid käesolevas aruandes käsitletakse seda üldistatult kui ühte arhitektuurse komponendina.
3. **Siseministeriumi töötajatele mõeldud rakendus.** Selle komponendi all mõeldakse rahvastikuregistris kasutusolevat tarkvaralahendust haldusportaali *front end*'ile. See ei pruugi

tegelikkuses koosneda vaid ühest tarkvarakomponendist, kuid käesolevas aruandes käsitletakse seda üldistatult kui ühte arhitektuurse komponendina.

4. **Kodanikele mõeldud veebirakendus.** Selle komponendi all mõeldakse kodanikele mõeldud rahvastikuregistri veebirakenduse *front end*'i. See ei pruugi tegelikkuses koosneda vaid ühest tarkvarakomponendist, kuid käesolevas aruandes käsitletakse seda üldistatult kui ühte arhitektuurse komponendina.
5. **Rahvastikuregistrivälised registrid.** Register(id), mille andmeid ei salvestata RR-i andmebaasi kuid pakuvad vajalikku sisendit algoritmi analüüsi teostamiseks. Andmeid ainult päritakse. Loetelu kirjeldatud peatükis <Vajalikud liidestused>. Täiendusi on teha vaja vaid Eesti Haigekassa registre KIRST-us ja RETS-is X-Tee teenustes. Seda on lähemalt kirjeldatud peatükis <haige kassa>.

Olemasolevad komponendid, mis ei vaja täiendusi:

1. **X-Tee turvaserver.** Andmevahetuse platvorm, mis võimaldab turvaliselt rakenduste vahel teavet pärida ja vahetada. Välise registri ja algoritmi rakenduse vaheline suhtlus käib üle X-tee. Samuti paiknemishinnangute mikroteenus ja rahvastikuregistri vaheline suhtlus.
2. **Rahvastikuregistri andmebaas.** Andmebaas, kus hetkel hoitakse Rahvastikuregistris talletatavaid andmeid. Paiknemishinnangute mikroteenus pärib X-Tee kaudu rahvastikuregistri andmebaasist vajalikke andmeid algoritmi käitamise ajal.
3. **Aadressiandmete infosüsteem (ADS).** Aadressiandmete infosüsteemi avaliku teenuse kasutamine, mitte standardsete aadresside ADS kujule viimiseks. Kasutatakse ADS X-Tee teenuseid, juhul kui RR-i taustsüsteemis pole analoogset teenust/logikat olemas.



*Joonis 6.1 Arhitektuuridiagramm.*

*Punasega kujutatud komponendid on vaja nullist luua.*

*Ülejäänud komponendid on aruande avaldamise seisuga olemas.*

*Kollasega kujutatud komponentides on ette nähtud täienduste tegemine.*

## 6.2. TEHNILINE KIRJELDUS

Lahenduse jaoks nõ nullist loodavad komponendid (st paiknemishinnangute mikroteenus ja andmebaas, statistika mikroteenus ja andmebaas) paigutuvad kõik samas keskkonnas, kuhu on paigutatud ka rahvastikuregistri Rahvastikuregistri andmebaasi ja X-Tee vaheline olemasolev tarkvarakiht. Täitja sai Rahvastikuregistri tooteomanikult informatsiooni, et nimetatud tarkvarakiht on plaanis lahutada mitmeks mikroteenusteks. Seega on ka Täitja poolt välja käidav tarkvaralahendus loodud mikroteenustena, et ühilduda Rahvastikuregistri tarkvaraliste lahenduste tulevikusuunaga.

### 6.2.1. PAIKNEMISHINNANGUTE MIKROTEENUS JA ANDMEBAAS

Tehnilise lahenduse keskmes on loodav **paiknemishinnangute mikroteenus**. Paiknemishinnangute mikroteenus eesmärk on sooritada algoritmi arvutuslikud ülesanded ja pärida selleks tarvilikke andmeid. Mikroteenus pärib andmeid rahvastikuregistri andmebaasist ja X-Tee liidestuse kaudu välistelt registritelt.

Algoritmi väljundid (s.t inimese potentsiaalsed paiknemisaadressid, tõenäosuslik hinnang igale paiknemisaadressile ja arvutuse teostamise kuupäev) salvestatakse **paiknemishinnangute andmebaasi**. See on eraldiseisev andmebaas rahvastikuregistri andmebaasist. Kirjed paiknemishinnangute andmebaasis viitavad alati kindlale isikule rahvastikuregistri põhiandmebaasist. Andmebaasi talletatud tulemuste põhjal saab rahvastikuregister saata välja pöördumisi inimestele oma elukoha andmete uuendamiseks vastava toimingu raames. Andmebaasis talletavaid andmeid on kirjeldatud vastavas alampeatükis.

Paiknemishinnangute arvutamise algoritmi on võimalik juurde lisada uusi andmeallikaid ja näitajaid. Aruandes välja käidud algoritmis jagunevad näitajad kolme kategooriasse:

1. näitajad, mille järgi leitakse Sihtsiku Potentsiaalsed Kaaselanikud;
2. näitajad, mille järgi leitakse Potentsiaalsed Paiknemisaadressid;
3. näitajad, mille järgi leitakse Sihtsiku elutegevuslikke märke teatud regioonis.

Algoritmi toimeloogika on üles ehitatud nii, et igasse nendest kategooriatest on võimalik näitajaid juurde lisada. Mudeli arvutused toimivad endiselt. Algoritmi tööprotsess on kirjeldus on kirjeldatud peatükis 4 ja rahvastikuregistrivälised andmeallikad on loetletud peatükis <Vajalikud liidestused>.

### 6.2.2. STATISTIKA MIKROTEENUS JA ANDMEBAAS

Lahenduses käiakse välja ka **statistika andmebaas**. Statistika andmebaas on mõeldud hoidmaks andmeid, mis täiendavad rahvastikuregistri andmeid. Vajadus taolise andmebaasi järele kerkis vajadusest talletada lisa-aadresside laekumisega seonduvat informatsiooni: kui tihti ja millal on rahvastikuregistrisse laekunud sama väärtusega lisa-aadress kindlale isikule. Samuti talletatakse statistika andmebaasis isiku poolt antud elukoha õigsuse kinnitusi. Elukoha õigsuse kinnitamise ettepanekut on lähemalt kirjeldatud alampeatükis <alg-kin>.

Statistika andmebaasis talletavate andmete lisamiseks on mõeldud õhuke **statistika mikroteenus**, mille poole on võimalik teistest mikroteenustest kaugprotseduurikutsetega, et käivitada vastav andmete lisandumine andmebaasi.

6.2.3. ALGORITMI KÄIVITAMISE KOORMUS SÜSTEEMIDELE JA INFRASTRUKTUURILE

Algoritmi käivitamise koormust süsteemi arvutusressurssidele ja infrastruktuuri saab kontrollida kolme süsteemiparameetriga:  $t^{kävitusae}$ ,  $t^{kävitusperiood}$  ja  $n^{töödeldavad\ isikud}$ . Määratledes neid parameetreid saab mõjutada seda, (1) millal algoritmi koormus väljendub, (2) kui tihti algoritm koormus väljendub ja (3) kui kaua algoritm koormus väljendub.

6.3. ÜLDISED NÕUDED

Tabel 6.1 Üldised nõuded algoritmile

1.	Paiknemishinnangute mikroteenuste liidestused	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Paiknemishinnangute mikroteenusele peab olema võimaldatud saata läbi X-Tee päringuid. X-Tee alamsüsteemid, millele päringute saatmine peab olema, on loetletud alampeatükis „Vajalikud liidestused“</li> <li>2. Paiknemishinnangute mikroteenus võtab vastu kaugprotseduurikutseid rahvastikuregistri haldusportaali <i>back end</i>'ist, millega peab olema võimalik muuta süsteemiparameetrite väärtuseid. Kõik süsteemiparameetrid on loetletud peatükis 4.</li> </ol>
2.	Andmete töötlemine paiknemishinnangute mikroteenuses	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Kui mõnest registrist pärinevad aadressiandmed on vabatekstina, siis kasutada Maa-ameti ADS-normaliseerimisteenust, et see aadress teisendada ADS-OID kujule.</li> </ol>
3.	Potentsiaalse Paiknemisaadresside tõenäosusliku indeksi arvutamine paiknemishinnangute mikroteenuses	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Iga Potentsiaalsele Paiknemisaadressile olgu arvutatud Potentsiaalse Paiknemise tõenäosuslik indeks <math>o</math> vastavalt mudelile, mis on esitatud aruande neljandas peatükis.</li> </ol>
4.	Andmete salvestamine paiknemishinnangute andmebaasi	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Algoritm, olles arvutanud Sihtsiku jaoks väljundid, peab salvestama väljundid paiknemishinnangute andmebaasi:             <ol style="list-style-type: none"> <li>a. Sihtsiku isikukood</li> <li>b. Potentsiaalse Paiknemiseaadressi ADS-OID.</li> <li>c. Potentsiaalse Paiknemise tõenäosuslik indeks <math>o</math>.</li> <li>d. Soovitatud pöördumistüüp (1-3)</li> <li>e. Indeksi arvutamise kuupäev</li> </ol> </li> </ol>
5.	Andmete salvestamine statistika andmebaasi	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Statistika andmebaasi peab salvestuma:             <ol style="list-style-type: none"> <li>a. Lisa-aadresside laekumisega seonduvad andmed                 <ol style="list-style-type: none"> <li>i. Inimese isikukood</li> <li>ii. Lisa-aadressi allikas (register)</li> <li>iii. Lisa-aadressi väärtus</li> <li>iv. Lisa-aadressile vastav dokumendi liik</li> <li>v. Lisa-aadressi laekumise kuupäev</li> </ol> </li> <li>b. Elukoha kinnitamisega seonduvad andmed:                 <ol style="list-style-type: none"> <li>i. Inimese isikukood</li> </ol> </li> </ol> </li> </ol>

		ii. Kinnitamise kuupäev
6.	Andmete logimine	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Iga algoritmi käivitamisel peab olema logitud:               <ol style="list-style-type: none"> <li>a. Kõikide süsteemiparameetrite väärtused</li> <li>b. töödeldava Sihtisiku isikukood koos kuupäeva ja kellaajaga</li> </ol> </li> <li>2. Iga kord, kui kasutajaliideses muudetakse süsteemiparameetreid, peab olema logitud:               <ol style="list-style-type: none"> <li>a. Kes muutis süsteemiparameetrit</li> <li>b. Mis süsteemiparameetrit muudeti</li> <li>c. Mis oli süsteemiparameetri väärtus enne muudatust</li> <li>d. Mis on süsteemiparameetri väärtus peale muudatust</li> </ol> </li> <li>3. Iga kord kui andmete töötlemisel esineb tõrge peab olema logitud:               <ol style="list-style-type: none"> <li>a. Tõrke põhjus sh millises andmeallikas esines probleem, et andmete kvaliteedi oleks võimalik parandada</li> </ol> </li> </ol>
7.	Kasutajaliides	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Algoritmi kasutajaliidesele ligipääsemine peab toimuma läbi rahvastikuregistri haldusportaali.</li> <li>2. Algoritmi kasutajaliideses peab olema võimalik seadistada süsteemiparameetreid:               <ol style="list-style-type: none"> <li>a. Käivitusperiood (t)</li> <li>b. Sündmusest möödunud päevade arv (d)</li> <li>c. Binaarse näitaja korda (p)</li> <li>d. Allika kaalu/olulisuse kordaja (q)</li> <li>e. Kaaselaniku kordaja (l)</li> <li>f. Muu elutegevusliku näitaja kordaja (r)</li> <li>g. Eksponentfunktsiooni kordaja (w)</li> <li>h. Piirmäärad pöördumise soovitamiseks (u)</li> </ol> </li> <li>3. Süsteemiparameetrite muutmiseks peab olema haldusportaali kasutajal määratud vastavad õigused.</li> <li>4. Algoritmi kasutajaliideses peab olema võimalik seadistada andmete töötlemise järjekorda (nt. isikukood kasvavalt)</li> <li>5. Statistika (nt. inimeste arv, kes on rakenduse poolt analüüsitud; kui palju on erinevaid pöördumistüüpe soovitatud)</li> </ol>
8.	Algoritmi käivitamine paiknemishinnangu te mikroteenus	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Algoritm peab käivituma automaatselt vastava süsteemiparameetriga <math>t^{\text{"käivitusperiood"}}</math> määratletud aja tagant.</li> <li>2. Algoritm peab igal käivituskorral töötleva süsteemiparameetriga <math>n^{\text{"töödeldavad isikud"}}</math> määratletud arvu isikuid.</li> <li>3. Algoritmi peab olema võimalik manuaalselt käivitada rahvastikuregistri haldusportaali kasutajaliidesest valitud isikukoodidega isikute jaoks.</li> </ol>

Tarkvara arendamise lähtuda RIA mittefunktsionaalsetest nõuetest (MFN) - <https://e-gov.github.io/MFN/>

### 6.3.1. TEHNILISE LAHENDUSE OHUD JA RISKID:

Algoritm kasutab väliseid andmeid erinevatest allikastest ning seetõttu mõjutavad algoritmi tööd järgnevad näitajad:

- **Teenuste kättesaadavus.** Teenus muutub, pole kättesaadavad või ei tagasta soovitud andmeid.
- **Andmete korrapärasus.** Andmed ei ole sobival kujul.



Eelpool nimetatud juhtudel ei saa algoritmi töötüklit valitud Sihtisikule jaoks lõpule viia. Vead logitakse, mis võimaldab probleemsetele allikatele tähelepanu pöörata ja andmekvaliteeti tulevikus parandada.

### 6.3.2. VAJALIKUD MUUDATUSED SEOTUD SÜSTEEMIDES

Tehnilised muudatused lisaks algoritmi rakenduse arendusele, mis on vajalikud algoritmi kasutuselevõtuks:

Rahvastikuregister:

1. Rahvastikuregistri haldusportaali täiendamine algoritmi süsteemiparameetrite muutmiseks, vastavalt selleks ette nähtud kasutaja rollidele ja õigustele.
2. Lisa-aadresside rahvastikuregistrisse laekumisel kaugprotseduurikutse saatmine statistika mikroteenusele koos laekunud andmetega, et mikroteenus salvestaks statistika andmebaasi vastava kirje. Sealhulgas peaks mikroteenusele saadetud andmed sisaldama: millal lisa-aadress laekus, kellelt lisa-aadress laekus, mis väärtusega lisa-aadress laekus, mis dokumendiliigiga lisa-aadress laekus. Taolised andmed võimaldaksid algoritmil sooritada suurema täpsusega paiknemishinnanguid.
3. Elukohtade kinnitamise süsteemi ehitamine. Täitjal on ettepanek, et inimestele luua võimalus kinnitada nende kehtivat elukohta. Kinnitamisel saadetakse kaugprotseduurikutse vajaliku informatsiooniga statistika mikroteenusesse, mis salvestatakse kinnitamise märke statistika andmebaasi. Taoline süsteem vajab nii vastava *front-end* võimekuse ehitamist rahvastikuregistri veebirakenduses kui ka rahvastikuregistri rakendusserveris. Andmed elukohakinnituste kohta võimaldaksid algoritmil sooritada suurema täpsusega paiknemishinnanguid.
4. Teenus, mis pärib algoritmi tulemusi ning soovitusliku pöördumistüübi põhjal genereerib soovitud teavituse isikule:
  - a. Hüpinkaken eesti.ee keskkonnas elukoha andmete uuendamiseks (elukoha teade)
  - b. E-posti aadressile teavituste saatmine elukohaandmete ülevaatamiseks

Välised registrid:

- 1) X-tee teenused (vt ptk „Vajalikud liidestused“), peavad muutma oma teenuseid andmete esitamiseks üksiku andmevälja kujule, hetkel on võimalik pärida andmehulki, millest enamik pole algoritmi toimeleotikaks vajalik aga tekitab suurt õiguslikku keerukust andmete kasutamisele.
- 2) Haigekassa X-Tee alamsüsteemide “rets” ja “kirst” olemasolevate teenuste täiendamine:
  - a) “retseptideVaatamine” – teenus ei tagasta praegusel kujul apteegi aadressi. Lahenduse jaoks on vaja teenust täiendada, et see tagastaks apteegi aadressi.
  - b) “ravi\_maksumus” – teenus ei tagasta praegusel kujul raviasutuse aadressi. Lahenduse jaoks on vaja teenust täiendada, et see tagastaks raviasutuse aadressi.
  - c) “hambaravi\_arve\_info” – ei tagasta praegusel kujul hambaraviasutuse aadressi. Lahenduse jaoks on vaja teenust täiendada, et see tagastaks hambaraviasutuse aadressi.
  - d) “kindlustatus” – ei tagasta käesoleval kujul perearsti nimistu toimlat asukohta. Lahenduse jaoks on vaja teenust täiendada, et see tagastaks nimistu toimla asukohta.



## 6.4. VAJALIKUD LIIDESTUSED

Lisaks rahvastikuregistris olemasolevatele andmetele on algoritmi tööprotsessiks vajalik kasutada järgnevas tabelis loetletud rahvastikuregistriväliste andmekogude X-Tee teenuseid.

Tabel 6.2. Rahvastikuvälised andmekogud

REGISTRI- PIDAJA	REGISTER	X-TEE ALAMSÜSTEEM	TEENUS	EESMÄRK
Justiits- ministeerium	E-toimik	etoimik	LeiaMenetlused3	Potentsiaalsete Kaaselanike leidmine Sihtsiku andmete põhjal
	Kinnisturaamat	kr	kinnistu_lihtandmed_v3	Hinnata Potentsiaalse Paiknemisaadressi täpsuse tõenäosust Sihtsiku andmete põhjal
Eesti Haigekassa	Retseptikeskus	rets	retseptideVaatamine	Potentsiaalsete Kaaselanike leidmine ja Potentsiaalse Paiknemise aadressi täpsuse tõenäosuse hindamine Sihtsiku andmete põhjal
			ravi_maksumus	Hinnata Potentsiaalse Paiknemisaadressi täpsuse tõenäosust Sihtsiku andmete põhjal
	hambaravi_arve_info	kindlustatus		
	Ravikindlustuse andmekogu	kirst	tv_l_oetelu2	Potentsiaalsete Kaaselanike leidmine Sihtsiku andmete põhjal
Maantee- amet	Liiklusregister	liiklusregister	soidukiandmed2	Potentsiaalsete Kaaselanike leidmine Sihtsiku andmete põhjal
			paring3	
EMTA	Töötamise- register	tor	torik	Hinnata Potentsiaalse Paiknemisaadressi täpsuse tõenäosust Sihtsiku andmete põhjal

## PAIKNEMISHINNANGUTE RAKENDUSE TESTIMINE

Paiknemisehinnangute rakenduse testimine on läbi viidud üksikute näidisandmete põhjal ning vajab seetõttu reaaleluliste juhtumite läbi mängimist, selleks et tagada potentsiaalse paiknemisindeksi soovitusel võimalikul suur täpsus ning vältida võimalike vigu hilisemal isikute poole pöördumisel. Eelkõige on oluline sobivate kaalude (erinevate näitajate mõju) - optimaalsete parameetrite väärtuste leidmine, mis tagavad parima võimaliku tulemuse.

## 7. ETTEPANEKUD JA ARENDUSSOOVITUSED

Mitmed registrid jäid kasutamata nii õiguslikel põhjustel kui tehnilistel põhjustel. Peatükist 5.4 leiab algoritmist välja jäänud andmestike õigusliku lühianalüüsi. Praegusest peatükist leiab välja jäänud andmestike tehnilise kasutusvõimaluste analüüsi.

### 7.1. ANDMETE EELTÖÖTLEMINE, SH AADRESSIANDMETE GEOKODEERIMINE

Algoritmi rakendamisega paralleelselt suureneb vajadus andmete tehnilise korrastamise ja eeltöötlemise järele, et algoritm ei jäta isikut või aadressi analüüsist välja andmevigade vm ebatäpsuste tõttu.

Toome välja ettepanekud rahvastikuregistri aadressiandmete korrastamise osas:

- Komponentidest pika aadressiteksti koostamisel tuleks lähtuda ADS-i reeglitest isegi kui ei ole tegemist ADS-i ametliku kuju alla kuuluva andmestikuga. Näiteks riigi ehk 0 tase või välismaa aadressid.
- Kui ADS-i koodi leidmine pole mingil põhjusel võimalik, siis on tehniliselt parem ADR\_ID (või muu tunnuse) veerg tühjaks jätta, selmet hakata sinna lisama ADS-i klassifikaatorist puuduvaid väärtusi nagu '0'.
- Tasemed 1 kuni 5 tuleb eraldada koma JA sellele järgneva tühikuga. Praktikas kasutatakse eraldajatena sagedaselt ainult koma.
- On tarvilik teada ja vajadusel juurde defineerida kasutatavate lühendite täieliku vastavuse nimekirj.
- Teha avalikuks või saata ADS-ile omaaegsete ajalooliste asunduste (stiilis "küla X majad" ) tüüpi tänavate ja väikekohtade aadressid. ADSile saatmine võimaldaks aadressid lisada tänastele liikluspindadele ja väikekohtadele ajaloolisteks aadressideks või sünonüümideks. NB: tihti on sellised tekstid sattunud ka valele (ehk mitte 4-väikekoht, 5-liikluspind) tasemele.

### 7.2. KAUGUSPÕHISTE NÄITAJATE LISAMINE ALGORITMI ARVUTUSLIKKU MUDELISSE

Hetkel ei kasutata aruandes välja käidud algoritmis kauguspõhiseid näitajaid, et hinnata Potentsiaalsete Paiknemisaadresside õigsust. Selline võimalus on sellegi poolest olemas. Seega käime selle välja kui võimaliku lisaarendusena tuleviku tarbeks. Näide: kasutada Maa-ameti geokodeerimise teenuseid, et automaatselt arvutada, mitme meetri kaugusel asub inimese töötamise asukoht Potentsiaalselt Paiknemisaadressist; seejärel kasutada seda kaugust hindamaks selle Potentsiaalse Paiknemiseaadressi õiguspärasust.

### 7.3. ALGORITMIST VAJALIKE X-TEE TEENUSTE PUUDUMISE TÕTTU VÄLJA JÄÄNUD REGISTRID

Rakendusuuringu sooritamise käigus tuvastati mitu registrit, mis sisaldavad algoritmi jaoks väärtuslikke sisendandmeid, kuid millel puuduvad andmete pärimiseks vajalikud X-Tee teenused. Ligipääs nendele andmetele võimaldaks tõenäoliselt suurendada algoritmi hinnangute täpsust. Seega on Täitja soovitus, et

võetaks ette X-Tee teenuste loomine võimaldamaks nimetatud andmete pärimist. See võimaldaks neid kasutada algoritmis andmeallikadena.

Tabel 7.1. Registrite andmeväljad, mille pärimiseks pole loodud X-Tee teenuseid, kuid mis suurendaksid algoritmi võimekust täpseid hinnanguid anda.

REGISTRI- PIDAJA	REGISTER	X-TEE ALAM- SÜSTEEM	REGISTRIS HOITAV ANNE, MILLELE SOOVIB TÄITJA LIGIPÄÄSU	TINGIMUS, MILLE JÄRGI SEDA ANNET PÄRIDA	EESMÄRK
Haigekassa	Retsepti- keskus	Rets	Isikule A kirjutatud retseptide väljaostud isiku B poolt	Isiku B isikukood	Potentsiaalsete Kaaselanike leidmine Sihtisiku andmete põhjal
	Ravi- kindlustuse andmekogu	Kirst	Isikule A määratud töövõimetuslehed isiku B hooldamise eest (st isik B on hooldatav)	Isiku B isikukood	Potentsiaalsete Kaaselanike leidmine Sihtisiku andmete põhjal
Töötukassa	Töötus- kindlustuse andmekogu	Tkis	Isiku A elukoht	Isiku A isikukood	Sihtisiku Potentsiaalsete
			Isiku A postiaadress	Isiku A isikukood	Paiknemisaadressi te leidmine Sihtisiku ja Potentsiaalsete Kaaselanike andmete põhjal
Sotsiaal- kaitseamet	Sotsiaal- teenuste ja - toetuste andme- register	Star	Isiku A elukoht	Isiku A isikukood	Sihtisiku Potentsiaalsete Paiknemisaadressi te leidmine Sihtisiku ja Potentsiaalsete Kaaselanike andmete põhjal
			Peretoetused (sh kõik saajad), mille on saanud isik A (isiku B eest)	Isiku A isikukood	Potentsiaalsete Kaaselanike leidmine Sihtisiku andmete põhjal
				Isiku B isikukood	
			Vanemahüvitised (sh kõik saajad), mille on saanud isik A (isiku B kasvatamise eest)	Isiku A isikukood	Potentsiaalsete Kaaselanike leidmine Sihtisiku andmete põhjal
Isiku B isikukood					
Toimetulekutoetus ed (sh kõik saajad),	Isiku A isikukood				

			mille saajate hulgas on olnud isik A		
Politsei- ja Piirivalve amet	Isikut tõendavate dokumentide andmekogu	Id	Dokumentide väljastuspunktid, kus on käinud isik A kätte saamas isikut tõendavaid dokumente	Isiku A isikukood	Potentsiaalsete Kaaselanike leidmine ja Potentsiaalse Paiknemise aadressi täpsuse tõenäosuse hindamine Sihtisiku andmete põhjal

## 7.4. MUUDEL PÕHJUSTEL TÕTTU VÄLJA JÄÄNUD ANDMED

Kahetsusväärset ei olnud Täitjal võimalik kirjeldada Eesti Hariduse Infosüsteemis (EHIS) hoitavate andmete kasutamist, kuna registrihaldajad ei vastanud meili teel saadetud pöördumisele, kus Täitja palus nimetada X-Tee teenused, millega oleks võimalik EHIS-st vajalikud andmeid pärida. Allolevas tabelis on kirjeldatud need andmed, mille kasutamine andmeallikatena võib algoritmi täpsuse suurendamisele kasuks tulla.

Tabel 7.2. Muudel põhjustel välja jäänud andmed

REGISTRI-PIDAJA	REGISTER	X-TEE ALAMSÜSTEEM	REGISTRIS HOITAV ANNE, MILLELE SOOVIB TÄITJA LIGIPÄÄSU	TINGIMUS, MILLE JÄRGI SEDA ANNET PÄRIDA	EESMÄRK
Haridus- ja Teadus-ministeerium	Eesti Hariduse Infosüsteem	ehis	alusharidusasutuse aadress, kus isik A hetkel õpib	Isiku A isikukood	Hinnata Potentsiaalse Paiknemisaadressi täpsuse tõenäosust Sihtisiku ja Potentsiaalse Kaaselaniku andmete põhjal
			üldharidusasutuse aadress, kus isik A hetkel õpib	Isiku A isikukood	
			kutseharidusasutuse aadress, kus isik A hetkel õpib	Isiku A isikukood	
			kutseharidusasutuse aadress, kus isik A hetkel õpib	Isiku A isikukood	
			alusharidusasutuse aadress, kus õpib mõni isiku A lastest	Isiku A isikukood	
			üldharidusasutuse aadress, kus õpib mõni isiku A lastest	Isiku A isikukood	

kutseharidusasutuse Isiku A isikukood  
aadress, kus õpib  
mõni isiku A lastest

## 8. MAKSUMUSE HINNANG

### 8.1. METOODIKA JA KULUKOMPONENDID

Kuluanalüüsi aluseks on tehnilises osas planeeritud tööd, nende eeldatav mahuhinnang ning projektijuhtimise ning tootejuhtimisega seotud kulud peamiste komponentide kaupa. Koostamise aluseks on eksperthinnangud lahenduse realiseerimiseks vajaliku arendusmaht ning eeldatav keskmine tunnihind töö teostamiseks. Analüüs on koostatud arvestades võimaliku arhitektuuri ning sellest lähtuvalt, milline funktsionaalsus jääb paiknemishinnangute rakenduse osaks.

Vajalikud **arendustegevused** (komponendid):

- Detailanalüüs
- Mikroteenuste ja andmebaaside ülesseadmine Rahvastikuregistri keskkonda
- Algoritmi äriloogika loomine paiknemishinnangute mikroteenuses ja andmebaasis
- Paiknemishinnangute mikroteenuse liidestamine X-Teega
- Kasutajaliidese loomine süsteemiparameetrite muutmiseks Siseministeeriumi töötajatele mõeldud rakenduses
- Kasutajaliidese loomine elukoha kinnitamiseks kodanikele mõeldud veebirakenduses
- Rahvastikuregistriväliste registrite X-Tee teenuste arendused
- Rahvastikuregistri olemasoleva äriloogika arendamine andmete saatmiseks statistika mikroteenusesse (lisa-aadresside laekumine ja elukoha kinnitamine)
- Andmete logimine.

**Hoolduskulude** all on eeldatud väiksemaid töid kas mõne andmeallika lisamiseks või kasutuskogemuse parendamiseks ametnikele. Sõltuvalt lahenduse edasiarendamisest ning täiendustepanekutest võib arenduskulusid tulevikus lisanduda.

**Õiguskeskkonna** loomise tarbeks on eeldatud kulud puutes õigusaktide eelnõude ja seletuskirjade koostamisele paneeritavad kulu, meetmega seonduvad hinnangute (nt andmekaitsealane mõjuhinnang) koostamise kulud ning andmesubjektidele teavituste koostamise kulud. Aluseks on võetud inimitöö tunnihind 150 eurot.

Tabel 8.1. Paiknemishinnangute lahenduse loomise kulud

KULULIIK	2023			2024		
	TUNDIDE ARV	HIND	KOKKU	TUNDIDE ARV	HIND	KOKKU
<b>Lahenduse arendusülesande detailanalüüsi kulu arendusprotsessi vältel</b>	240	65	15 600	0	0	-
<b>Arendustööd</b>	640	65	41 600	0	0	-
Hoolduskulu (aastas)	0	0	-	200	65	13 000
<b>Testimine</b>	216	65	14 040	0	0	-

KULULIIK	2023			2024		
	TUNDIDE ARV	HIND	KOKKU	TUNDIDE ARV	HIND	KOKKU
Personalikulu (tellija projektijuht, ajutine palgakulu 5 kuud)	5	4500	22 500			-
Tootejuht, administraator (osaline koormus, iga-aastane palgakulu 12 kuud)	12	2000	24 000	12	2 000	24 000
<b>Kokku</b>			<b>117 740</b>			<b>24 000</b>

## 8.2. RAHVASTIKUREGISTRI KULUD

Paiknemishinnangute lahenduse kasutuselevõtmine vajab rahvastikuregistri poolseid muudatusi, mida ei lahendata paiknemishinnangute rakenduse loomisel (ptk. Vajalikud muudatused seotud süsteemides):

- Haldusportaali täiendamine
- Lisa-aadresside rahvastikuregistrisse laekumisel kaugprotseduurikutse saatmine statistika mikroteenusele
- Elukohtade kinnitamise süsteemi ehitamine
- Teenuse loomine pöördumistüüpide soovitude põhjal teavituste loomiseks

Kulud on hinnangulised ning täpsustuvad detailanalüüsi raames.

Tabel 8.2. Rahvastikuregistri eeldatavad arenduskulud

KULU LIIK	EELDATAV TÖÖ MAHT	EELDATAV TÖÖ TUNNIHIND	KOKKU
Detailanalüüs teenuste loomiseks	9 000	1	9 000
Arendus	78 000	1	78 000
<b>Kokku</b>			<b>87 000</b>

## 8.3. KULUD REGISTRITELE

Lahenduse realiseerimisel tuleb arvestada võimalike kuludega, mis tekivad registritele vajadusest kohandada oma teenust pakkumaks andmete pärimist üksiku andmeväljana. Lisaks Haigekassa X-Tee alamsüsteemide “rets” ja “kirst” olemasolevate teenuste täiendamine vajalike andmete pakkumiseks.

Puuduva teenuse loomist (vt. Peatükk 7.4) registrile andmete pärimiseks on vajalik täpsustada iga registriga eraldi kuna e-teenuste ülesehitus on äärmiselt erinev, mis tähendab, et teenuse mugandamiseks vajalike tööde maht võib olla samuti väga erinev.

Tabel 8.3. Registri eeldatav kulu pakkumaks andmeallikat üksiku andmeväljana

KULU LIIK	EELDATAV TÖÖ MAHT	EELDATAV TÖÖ TUNNIHIND	KOKKU
Detailanalüüs	40	65	2 600
Arendus	80	65	5 200



KULU LIIK	EELDATAV TÖÖ MAHT	EELDATAV TÖÖ TUNNIHIND	KOKKU
<b>Kokku</b>			<b>7 800</b>

Tabel 8.4. Eesti Haigekassa X-tee alamsüsteemide muudatused

KULU LIIK	EELDATAV TÖÖ MAHT	EELDATAV TÖÖ TUNNIHIND	KOKKU
Detailanalüüs	160	65	10 400
Arendus	320	65	20 800
<b>Kokku</b>			<b>31 200</b>

### 8.4. KULUD ÕIGUSKESKKONNA MUUTMISEKS, ABINÕU ÕIGUSPÄRASUSE TAGAMISEKS

Lahenduse realiseerimisel tuleb arvestada võimalike kuludega õiguskeskkonnale kõige laiemast mõttes, mis tekivad seaduste ja põhimääruste muutmise vajadustest ning konkreetse meetme lubatavuse tagamiseks võetavatest meetmetest.

Maksumuse osas võtame aluseks ligilähedase vajaliku inimtööjõu tunni ning selle eeldatav keskmine tunnihinna 150 eurot tunnis.

Tabel 8.5. Õiguskeskkonnaga seonduvad kulud

KULU LIIK	EELDATAV TÖÖ MAHT	EELDATAV TÖÖ TUNNIHIND	KOKKU
Rahvastikuregistri seaduse muutmise (eelnõu, mõjud, seletuskiri)	100	150	15 000
Rahvastikuregistri ja kõigi teiste seotud registrite (andmesaatjad) põhimääruste muudatused	150	150	22 500
Elukohaandmete täpsustamise algoritmi kui tervikmeetme põhiseaduspärasuse hindamine	40	150	6 000
Elukohaandmete täpsustamise algoritmi kui andmetöötluse mõjuhinnangu koostamine	50	150	7 500
Õiguslike tekstide koostamine (sh privaatsusteatis algoritmi kohta, andmesubjektide teavitused jmt)	50	150	7 500
<b>Kokku</b>			<b>58 500</b>